РПІ/53

ДУПЛИКАТ

Б 1030/9

Број 2. 11. Јануар 1914. год. Год. XLV.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ИЗЛАЗИ ТРИПУТ МЕСЕЧНО

УРЕДНИК:

Д. М. СПАСИЋ

БЕОГРАД.

ШТАМПАРИЈА „ДОСИТИЈЕ ОБРАДОВИЋ“

ДИМИТРИЈА ГАВРИЛОВИЋА (ПРЕЋЕ А. М. СТАНОЈЕВИЋА)

Кнегиње Љубице улица бр. 6.

1914.

САДРЖАЈ

Не проводи ни један дан у нераду!
Штоков моторски плуг.
Сечка — штедиша.
Треба ли краве мусти два пут или три пут дневно?
Не продајите кокошке носиље!
Неколико напомена о произвођењу гусака.
Гајење усева и пићних биљака на крчевима.
Корисне белешке.
Наше вести.
Разнолије.
Питања и одговори.
Јавна говорница.
Забавник.

„ТЕЖАК“ СТАЈЕ:

За Србију: на годину 4 дин., и може се претплатити само на целу годину. Ђаци, војници и сеоске читаонице добијају лист у пола цене. — На „Тежак“ се може претплатити: непосредно, кад се на адресу: Српског Пољопривредног Друштва — Београд пошље претплата у новцу или у поштанским маркама, или посредно преко скупљача претплате, или на најближој пошти.

За иностранство: на годину 6 круна или франака.

Претплата се прима само на целу годину и то унапред.

Огласи у „Тежаку“ стају:

Цела страна за прво оглашавање		20·—	динара
„ 2. — 5. по		15·—	„
„ 6. — 15. „		12·—	„
„ 16. — 36. „		10·—	„

По овој размери рачунају се огласи и кад излазе на 3/4, 1/2 и 1/4 стране

Мали огласи који не захватају више од 4 реда из цицера, плаћају:

За прво оглашавање	2·—	динара
„ 2. — 5. по	1·50	„
„ 6. — 15. „	1·20	„
„ 16. — 36. „	1·—	„

За огласе страних огласача (ван Србије) рачуна се по 25% скупље, било да оглас пошљу на српском или на страном језику са кога се мора превести на српски. Огласи се не могу штампати на страном језику, сем адресе где је то потребно.

Огласи се плаћају унапред.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА „СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ“ – БЕОГРАД
II И. Бр. 22693

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ИЗЛАЗИ ТРИПУТ МЕСЕЧНО

Број 2. 11. Јануар 1914. год. Год. XLV.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА Београд

Не проводи ни један дан у нераду!

Рад је навика, рад је потреба, рад је задовољство, рад је живот! Без рада нема задовољства, нема живота.

Нерадник не разуме ту истину. Само вредан човек зна, јер је осетио, какво задовољство и какву сласт доноси рад.

И нико није више позван да ради, но пољопривредник. Али и ничији посао ни рад није пријатнији ни занимљивији, но земљорадников. Још су стари Римљани рекли: „Срећан је онај ко сопственим воловима оре земљу своје отаџбине!“

Само редовним, посведневним радом човек може доћи до великих ресултата. Тренутним или кратковременим, ма и напорним радом, никада се не могу постићи они ресултати, које собом доноси редован, посведневни, ненапоран рад.

Зато и пољопривредник никада не сме ни да помисли да је беспослен, да нема шта да ради. Он је баш тај ко увек има шта да ради и привреди. Ма како незнатан изгледао посао кога се прихвати, да га уради, он му ипак доноси користи. И ако се та корист не види увек одмах, она је често врло велика у последицама обављеног посла.

Бескућник, ко нема ни куће ни кућишта, ни, што но реч, ни кучета ни мачета, — могао би се још и пожалити да не зна ни шта да ради, да му је време дуго и досадно.

Али домаћин, који има своју породицу, и кућу и

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА „СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ“ БЕОГРАД

кућиште, и стоке и живине, и њиве и ливаде, и градине и воћњаке, — тај је у срећном положају да може само да се хвали шта је данас урадио на дому, у дворишту, у сточној стаји и у пољу.

Само доба године и време упућују привредника те на овај те на онај посао. Главно је себи ставити у дужност посведневни рад, и док се окренеш лево и десно, сам ће посао преда те изаћи и ти ћеш га се прихватити и урадити.

Тако радећи, после кратког времена и сам ћеш се пријатно изненадити кад погледаш како ти сад изгледа дом, како је чист и уређен, осигуран да не прокисава, осигуран да га вода не влажи и не поткопава. Улазићеш у дом чисте обуће, јер си ђубре и блато около очистио и насуо шљунком или калдрмио каменом. Живина ти се не ће увлачити у кућу ни склањати под кућну стрију, јер си и за њу подигао склониште и заклоне. Двориште ће ти изгледати веће, лепше, јер је чисто, а тамо крај сокака деца оградила цветњак, па засадила цвећем, да ти је милина погледати.

Па оно чисто гувно, на коме се уздижу лепо површена и ограбљена сена и камаре; па оно ђубриште са лепо здевеним ђубретом да личи као на какву грађевину; па онај воћњак иза куће, с које га год стране погледаш он се учврстао и кад станеш пред једну воћку ти оне за њом и не видиш, јер све стоје једна за другом као оно кадровци кад им старешина командује „у потиљак!“

А какво тек задовољство, кад уђеш у сточну стају, а сва се стока окреће на твој глас и као да те поздравља и благодари ти што си је сместио у топлоту, да се не мрзне око слама; што си под њу простро, да не лежи на голом поду; што си је ишчешао да је вашке не једу; што си ie нахранио добром храном и напојио свежом чистом водом.

Може ли, најзад, имати већег душевног задовољства, но кад изађеш да обиђеш поље па се уморан склониш у неку заветрину да се одмориш, а људи пролазе па те не виде већ међ' собом разговарају: Глете, људи, како је овај мој комшија уредио ову ливаду; нигде трна ни корова, ни мравињака ни кртињака, — баш ка' тепсија, — е биће сласт косити на њој. — А други прихвати

па вели: ма не видесте ли му оно жито у страни, могао би волове напасти, а она око њега јаком ничу. Док ће трећи: е људи Божји, прођох ономад око ручка поред његове куће, а он пустио у испуст стоку да се поигра, па није да је истимарио и удесио, но као да је потерао на вашар. На то ће онај старац, што последњи иде, приметити: Тако је то моја децо. Видесте ли ви кад год њега где беспосличи и пљуцка у механи, или да заигра „џандара“, или се напи. А видесте ли ову његову чељад, да му их Бог поживи, како за послом трчи, пева и радује се, као да је на Сабор изашла. И он и домаћица му и чељад, све је поштено и радно, а ко ради не боји се глади! —

Таква похвала и признање за честита домаћина веће су задовољство, но све светске сласти. А до тога није тако тешко доћи. „Зрно по зрно — погача“, вели наш народ. Разуман, посведневни, умерен рад и штедња, то је први и главни услов па да пољопривредник буде задовољан и срећан.

Зато не проводи ни један дан у нераду.

Штоков моторски плуг

(СА ТРИ СЛИКЕ)

Одавна већ постоје парни плугови који су употребљавани у свету за орање већих просторија, на великим имањима. Они су нарочито налазили примене у земљама оскудним у људској радној снази и тамо где је ораницу требало подубити.

При свем поступном усавршавању парних плугова, они су ипак до данас остали врло тешки и у многоме несавршени, при том и врло скупи, јер и најјевтинији парни плуг стаје преко 60.000 динара. Нарочито им је велика махна, што троше много угља и воде, те је плуг тешко снабдевати у пределима удаљеним од же-

лезнице и добрих друмова. Сем тога, и за рад парним плугом треба сразмерно много људи, и запреге за снабдевање плуга, а та се његова махна никако није дала отклонити. Најзад, услед тога што плуг вуку парне машине, које стоје на једној и другој увратини, и дужина жичаног ужета којим се плуг вуче, мора имати своје границе. Зато се парним плугом могу одједном орати њиве највише до 400 метара широке.

С тога, колико због велике цене, толико и због наведених махна, орање парним плугом стаје врло скупо.

У замену за парни плуг, данас су пронађени и врло се брзо шире у практичној употреби *моторски плугови.*

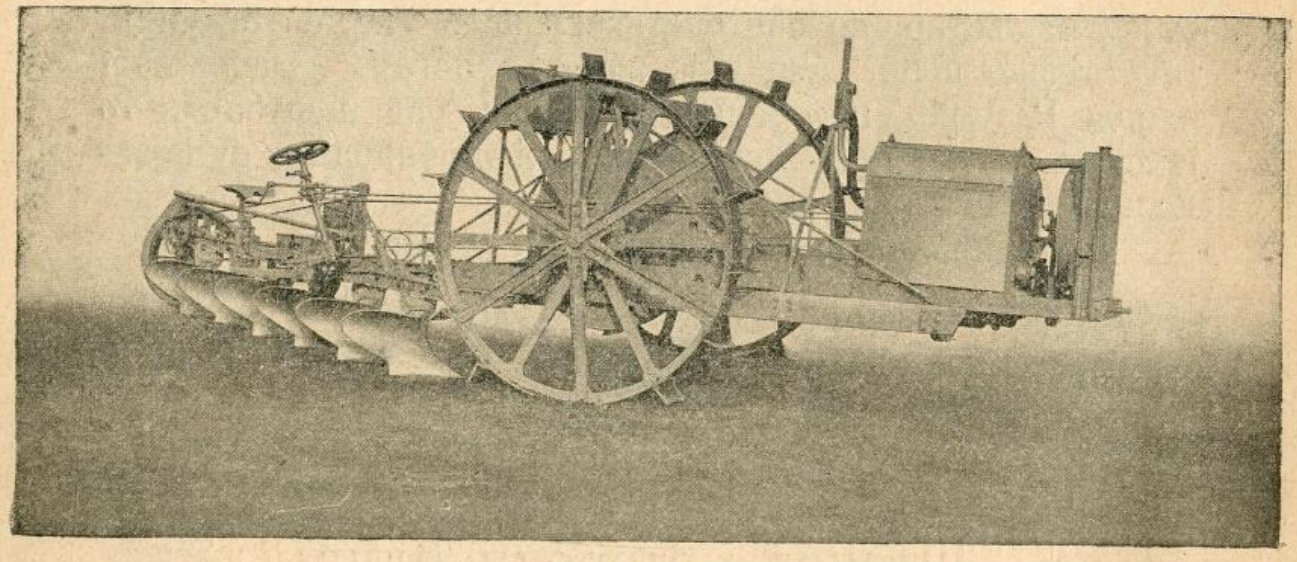

Први такав плуг дошао је у Србију и опробан на државном имању у Топчидеру 5. прошлог месеца, у присуству Господина министра народне привреде, неколицине пређашњих наших министара, чиновника министарства привреде и више државних економа и секретара и чланова окружних одбора.

То је био *Штоков моторски плуг.* Он се ложи бензином. Мотор се креће заједно с плугом по њиви. За рад је потребан свега један човек и то не мора бити какав нарочити мајстор, већ обичан бистар радник, који се за дан-два потпуно обучи у руковању мотором и плугом. Плуг имашест раоника, а мотор је јак 45 коњских снага. Њима се може орати са свим плитко, па до 40 сантиметара дубоко. Према дубљини на којој оре, узоре дневно за 10 часова рада 4—10 хектара. У колико би радно време било дуже, у толико би и више поорао.

Нарочито је добра страна овога плуга, што и по највећем блату може да ради, што није случај код свих моторских плугова.

При проби у Топчидеру плуг је орао при најнеповољнијим условима. Орао је по великом блату кукурузовину. Проба је испала на потпуно задовољство. Тиме је утврђено, да се може корисно употребити и по најгорем времену (кад се не може ни мислити на орање другим плугом) за угарење и подубљавање оранице, а то је велика добит, кад плуг ни по таквом времену не лежи неупотребљен.

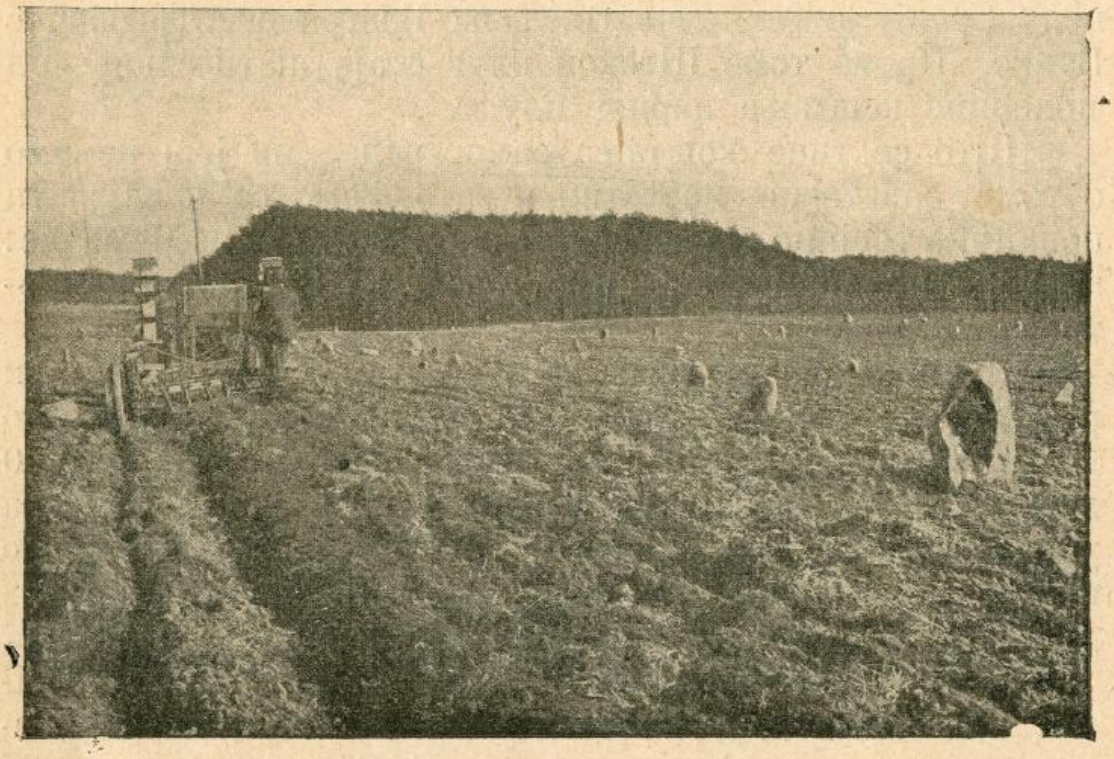

Плуг оре на замете — ображђевине — као што се оре при орању плугом са сточном запрегом. Подизање раоника из земље и спуштање у земљу, на увратинама, врло је просто, лако и брзо. Плуг се окреће на увратинама врло лако, без велике вештине, а исто се тако и правац орања лако одржава, те се бразде склапају. Једним проласком свих шест раоника узору два метра ширине њиве.

Дужина орања неограничена је, јер се плуг креће заједно са својим мотором.

Снабдевање плуга горивом — бензином — врло је

лако и за то није потребна комора, као код парних плугова.

Он троши до 20 кгр. горива по хектару орања, коју количину увек при поласку на рад може сам собом да понесе за много хектара орања.

Једино је од најглавнијих питања још и то, шта стаје Штоков моторски плуг и колико кошта орање њиме.

И на та питања одговор је задовољавајући. Цена плуга је до Београда са свима трошковима и резервним деловима око 28.000 динара, а главни заступник за целу Србију је Техничко Одељење Београдске Трговачке Банке. Према томе Штоков плуг стаје знатно мање од половине коштања парног плуга.

Што се тиче коштања самог рада, ми још немамо о томе сопствено искуство и зато ћемо се послужити подацима тројице универзитетских професора из Немачке: г. г. Борнемана из Берлина, Лидека из Бреславе, и Мартина из Хале.

Први је објавио, да по његовим испитивањима и рачуну стаје орање по хектару 17.92 динара (рачунамо 1 марку по 1.30 дин).; други је нашао да стаје 19 40 дин; а трећи објављује, да је на сто Штокових плугова у разних сопственика и разним приликама пронашао просечну цену коштања орања по хектару у износу 19.28 динара. Сви узимају у рачун дневни рад од 10 часова.

У ове цене урачунати су: камата на уложени капитал, амортизација, гориво, зетин за подмазивање, послуга, и непредвиђени издаци. Г. Мартин рачунао је при том 25% уложеног капитала на камату, отплату и оправку, а узео је у рачун два радника, једног од 9·10 дин. а једног од 6 5 дин. наднице. При том вели, да би узета у рачун два радника могла радити на смену, те би се на тај начин могло дневно и више радити, 14—16 сати, што би појевтинило рад.

Дакле, по рачуну речена три професора излази да орање Штоковим плугом стаје по хектару просечно 18·87 динара.

Ми налазимо да би код нас орање коштало много скупље, с обзиром на скупљи новац, дакле већу камату, теже и нечистије земље и друге околности. Мислимо да

се не ћемо преварити, ако кажемо, да ће се, с обзиром на све околности код нас, цена коштања по хектару орања кретати између 22 и 25 динара.

Но има још нешто о чему се мора водити рачуна и што ће у неколико ублажити коштање самог орања. На име:

Штоков плуг може се, кад престане време орања или нема више да оре, скинути — одвојити — од мотора, и тада се мотор може употребити за друге радаове. Може се употребити за вучу дрљача, ваљака, врстачних сејалица, жеталица, плугова што ваде шећерну репу итд. итд. Сем тога, са једним малим додатком, који треба при куповини плуга условити, њиме се може кретати машина вршалица (место локомобилом), а по потреби и

млин или друге машине које се иначе крећу парном или воденом снагом.

На тај начин мотор се да̂ искористити и сем орања, и у толико је приступачнији употреби у нашим приликама.

Завршујући овај реферат о Штоковом моторском плугу, наше је мишљење у погледу његове употребе у нас, ово:

1. Мали и средњи поседници не треба ни да мисле на набавку Штоковог плуга за свој рачун.

2. Поседници имања са преко 300 хектара зиратне земље (у старим границама имамо их мало, али у новим крајевима биће их доста) треба добро да проуче и оцене све о употреби овог плуга, јер ће многи наћи рачуна да га набаве и употребе. И

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ У БЕОГРАДУ

3. Наше земљорадничке задруге, сресни и окружни одбори треба да размисле не би ли корисно било да набаве Штокове плугове, па да по цену режијских трошкова ору и подубљавају ораницу њива својих задругара односно грађана. Налазимо да се баш у томе састоји наше главно интересовање за овим плугом. Подубити ораницу наших земљорадника на 20—25 сантиметара, значило би повећати жетвени принос у Србији са најмање 10% годишње, а сушнијих година и са свих 25%. А о томе треба размислити.

Сечка — штедиша.

(СА СЛИКОМ)

Оскудица у дрвима увела је у употребу у кујнама штедњак — „шпорет“. Колико је благотворна његова уштеда у дрвима, то данас зна скоро свака кућа варошка и сеоска. Што је штедњак — „шпорет“ — у кујни, то је сечка у штали. И сечку можемо с' правом назвати *штедиша*.

Кад је било шума и забрана у изобиљу, није се помишљало за шпорет у сеоским кућама. Његова се употреба проширила тек кад је нестало или омалило горе. Подобно томе данас је на дневном реду код пољопривредника уношење у употребу сечке, као штедише у сточној храни.

Док је било у већим просторима природних ливада и пашњака, тада је имало довољно хране за стоку преко лета и зиме. Али данас, кад је природних ливада остало мало и кад старих чаира — пашњака већ нестаје, пољопривредници су дошли у положај, да су принуђени да смање број своје крупне и ситне стоке. Пољопривредници су услед виших и већих својих потреба принуђени били, да разоравају своје ливаде и пашњаке — чаире, на штету држање већег броја стоке.

Но смањивање стоке у пољопривреди повлачи за

собом велике, ненакнадљиве штете у целом газдинству пољопривредника. Стока у пољопривредном газдинству главни је и живи капитал, који ставља у покрет и зависност цео рад на једном пољопривредном добру. Стока користи радом, својим производима, својим ђубретом и најзад сама собом преставља увек готов новац.

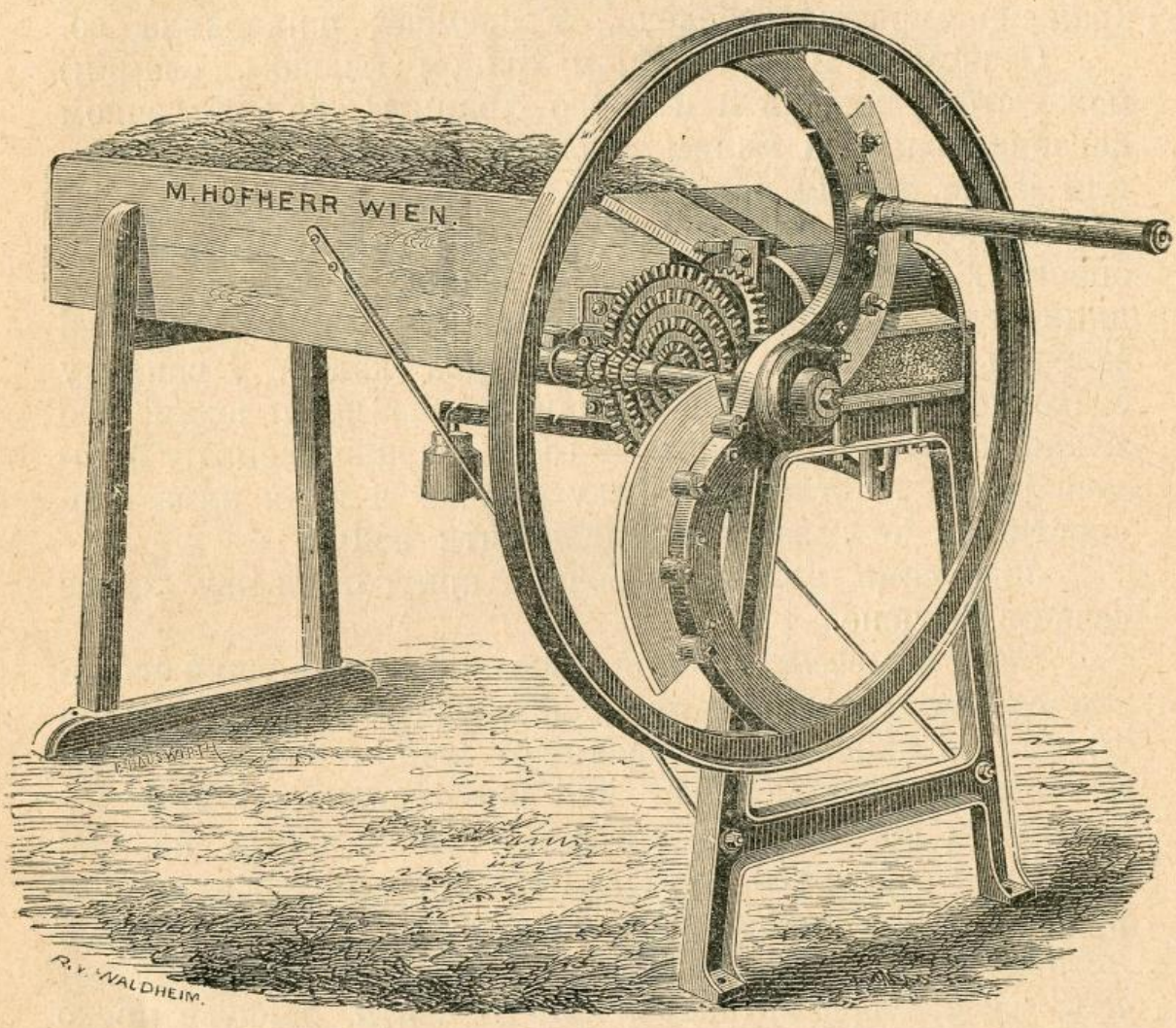

Да би пољопривредник био у могућности, поред мало, или ни мало ливада и пашњака, да држе већи број нарочито крупне стоке, која му може давати сталне и сигурне добре користи, ваља сваки сточар да унесе у своју шталу сечку — штедишу, онако исто како је унео у кућу штедњак — „шпорет“.

Колико се чини уштеде у храни сточној, као и колике користи доноси употреба сечке при израни стоке навешћемо у следећим редовима:

Сечком исечена храна не оставља огризине, нити се

растура и иде у ђубре, као кад се храна полаже цела, несечена.

Сечком се може лошија храна мешати са једним делом боље хране, и тако се корисно употребити, што би без сечке таква храна пропала, или би стока њоме храњена омршала, оболела, а бремена појаловила се.

Сечком се и са слабијом храном (шашом, сламом) може стока подгојити и добро хранити, кад се сечком исечена храна са малим додатком мекиња — трица — или јарме и соли приуготови.

Сечком се може у пролеће предупредити и избећи опасност надуна код говеди и оваца, кад смо у оскудици сена, или шаше, принуђени рано ранити стоку са зеленом детелином. То се постизава кад се у сандуку сечке постави за сечење један део сламе и један део зелене детелине. Сечком се те две хране исецкају и измешају, да је стока радо сву поједе, а ипак нема опасности, да ће говеда и овце добити надун.

Још само неколико речи о приуготовљењу хране сечком исечене.

Сечком исечена шаша полаже се у какав велики еспапски сандук (величине према броју стоке) један ред од 10 см. дебљине, па се пошкропи сланом водом, по том се може посути мекиња, или јарме и вилама мало измешати и по том озго потабати или нагазити; на овај ред слаже се други, који се тако исто покваси сланом водом и поспе мекињама измеша и потаба; затим трећи, четврти и т. д. док се сандук не напуни. Тако пун сандук треба добро натабати, или нагазити најбоље преко једне даске да се не би храна загадила од нечисте обуће, потом допунити га истим редом, као и раније. Тако у јутру спремљена сечка (сечена храна) полаже се у вече, а у вече се тако исто спреми други сандук, из кога ће се полагати изјутра и преко дана. У недостатку сандука може се оградити један угао у стаји и у њему справљати сечку, али је још боље справљати је удругој згради да не би повлачила стајски мирис у себе.

Сено и слама на сечки помешано и исечено чине велику уштеду у сену, што је неопходно, кад се има мало сена. Таквом храном кад се приуготови на начин

напред речени, са квашењем сланом водом и додавањем мекиња или јарме, може се гојити стока.

Слама и зелена детелина, помешана и исечена на сечци, даје нам могућности да још у марту можемо хранити говеда и овце откосом младе детелине, што без сечке и мешања са сламом то не би могли ни смели радити, јер је у то време детелина млада и врло сочна, те врло опасна због надуна.

Сечка — справа — какву слика представља, даје пољопривреднику могућности, да може више стоке да држи и да је може боље хранити. Она је велики помагач при гајењу стоке и велика *штедиша* у храни.

Пољопривредници и сточари набављајте ову справу, јер је она благодет за вашу стоку, јер вам даје могућности да држите више и боље стоке.

В. Т. Р.

Треба ли краве мусти два пут или три пут дневно?

И ако је истакнуто питање од опште вредности, оно је нарочито важно за привреднике који држе већи број крава и баве се производњом млека у већем размеру.

Треба ли краве мусти два или три пута на дан, зависи у опште од тога како се краве хране и држе. Где се краве слабије хране и у опште примитивније држе, тамо је довољно мусти на два пут дневно. Али при напреднијем газдовању и доброј и обилној храни, доказано је да краве мужене три пут дневно дају не само више млека, него је и млеко боље, масније.

С тога нарочито греше наши млекари око већих места, који држе више крава и врло их обилно хране, а музу само два пут дневно.

Колико се у таквим приликама сопственик штети, најбоље ће показати оглед који је чинио у Данској професор Алвес у пољопривредно-ветеринарској школи

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ У БЕОГРАДУ

у Копенхагену. Он је вршио оглед са великим бројем крава које су давале дневно 13—14 литара млека. При мужи три пут дневно, свака је крава давала просечно по 0·800 литара млека на дан више, то при мужи два пут дневно.

При мужи три пут на дан, краве су мужене у 4 сата изјутра, у 11 пред подне и 6 у вече; а при мужи два пут на дан мужене су у 5 изјутра и у 5 по подне.

Утврђено је, даље и то, да је млеко крава при мужи три пута на дан много масније, но кад су мужене два пут дневно. У првом случају требало је 29 литара млека да би се добио 1 килограм масла (бутера), док је од млека два пута дневно мужених крава требало 35 литра млека за 1 килограм масла.

Већа млечност при мужи три пута дневно, објашњава се тиме, што се при чешћој мужи млечне жљезде у вимену краве више дражe и изазивају на брже лучење млека.

Што се тиче каквоће млека, то се објашњава тиме, што се при мужи три пут дневно краве боље измузају, а нарочито добре музаре, него кад се два пут дневно музу. Јер ма како да је савесан музач који краве музе, он се замори при дужој мужи више крава, и не може тако добро да измуза краве као кад се чешће музу, па, дакле, и мање има да се музе о једној мужи. Међутим зна се, да је баш последње млеко у вимену, које се најпосле измузе, најмасније. И кад оно остане у вимену неизмужено, онда је са свим разумљиво, зашто је масније млеко при мужи крава трипут на дан када и музач о једној мужи има мање да музе и мање му се заморе руке, те може боље да измуза.

С обзиром на разну употребу млека, треба при мужи три пут дневно знати и ово, да је млеко од јутарње муже слабије, мање масно, него оно помужено у подне и у вече.

Најзад важно је напоменути и то, да при обилној и јакој храни, краве мужене три пут на дан, и ако дају више и бољег млека, ипак не губе од своје тежине.

Не продајите кокошке носиље!

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА Београд

Наш земљорадник као произвођач живине врло мало пажње обраћа на продају своје живине. Често пута продаје и ону живину која би му дала врло лепе користи да је задржи још који месец.

Сваки земљорадник који гаји живину за продају треба још с јесени да одвоји за запат — домазлук и за продају; па сву ону живину коју је наменио за продају да је мало боље похрани и угоји тако, да за исту може добити добру цену, а и на кантару ће бити тежа те ће за исту узети већу суму новаца.

Међутим наш земљорадник данас тако не ради, већ врло мало пажње обраћа овој тако корисној привредној грани, и ако му она може донети веома лепе користи продајом живине и јаја.

Код нас некада није било толике тражње живине и јаја и онда земљорадник није имао коме живину продавати, већ је све сам трошио за домаћу потребу.

Сад су пак прилике са свим друге; данас се продају живина и јаја свуда и на сваком месту. Данас земљорадник у Србији узима за живину и јаја преко 5,000.000 динара, од које суме за сама јаја узима 3.000.000 динара. Ово је већ леп приход за земљорадника, а када би само мало веће и боље пажље обратио јајету и неговању живине и набављао оне врсте живине које боље и више носе, свакојако да би се ова сума од 5.000.000 динара знатно повећала.

У последње време опажа се јака тражња јаја како за месну потрошњу тако и за извоз. Услед овако јаке тражње цене су јајима знатно скочиле те земљорадници сада продају једно јаје често за 10 пара динарских.

Сви се добро сећамо када су јаја од живине с пролећа продавана по 7—8 за грош. Тога данас више нема и не може бити.

Живина се опет много коље, и продаје, те нема довољно носиља да би смо могли подмирити тражњу јаја у толикој мери колико се траже на нашим и светским пијацима.

Према оваком стању намеће се сада питање: шта и

како нам ваља радити па да можемо од живинарства видети боље и веће користи?

Сваки земљорадник треба да набави оне врсте кокошију које су добре носиље, међу које спадају као за сад најбоље врсте кокошију „Талијанке“, „Минорке“ и „Плимесрок“ које су већ опробане као ванредне носиље, и које годишње снесу 150—180 јаја једна кокошка.

Треба се тако исто побринути да се живина боље храни и негује како преко лета тако и преко зиме и да се за зиму спреме живинарници — кокошари да живина преко зиме не лежи и не мрзне се по дрвећу.

А као најглавније је да земљорадници у месецу јануару, фебруару, марту и априлу не продају кокошке носиље, које ће им чим отпочне пролеће, почети да носе јаја, за која може узети три пут више новаца но за кокошку, када је раније прода.

Да наш земљорадник треба овако да ради навешћу овде један истинит пример који служи за углед.

Један земљорадник имао је двадесет кокошију које је још с јесени оставио за запат и носиво јаја и није их хтео продати и ако су му купци нудили 1.50 динар за комад.

Када је било с' пролећа — чим су дани отоплили одмах су почеле кокоши да носе и по његовом бележнику за два месеца, од ових 20 кокошију добио је 900 јаја, продао је 600 по 7 пара комад и узео је свега 42 динара. 300 јаја задржао је за домаћу потребу и насад.

Ове кокошке чувао је још једну годину те су му дале опет оволики приход и тек друге, односно треће године с јесени их је угојио и продао по 1.50 дин. комад.

За 20 кокошију добио је прихода укупно 114 динара за две године, т.ј.

За 1.200 јаја по 7 пара	84.— дин.
За 20 кокошију по 1.50 дин.	30 — дин.
Свега	114.— дин.

Други земљорадник, његов комшија имао је нешто више кокошију и он није хтео задржати носиље, већ их је продао по 1 динар комад и оставио је само 8 кокошију, мислећи да му је то довољно. Када је настало пролеће отпочеле су носити њих 8. Снеле су по 40 јаја

свака, што чини свега 320 комада јаја. Од ових 320 јаја није имао шта продати, јер му је требало за домаћу потребу и насађивање, те према томе није имао зашта узети ни паре, пошто је раније продао 15 кокошију за 15 динара, а да их је чувао до пролећа имао би од 15 кокошију по 40 јаја свега 600 јаја по 7 пара комад износи 42 динара, а за кокошке узео би с јесени, још 22.50 дин. а то је свега 66.50 динара. Овакво је узео само 15 динара!

Па како већина наших земљорадника раде као овај други, то им скрећем пажњу да више овако не раде, већ да кокошке носиље нипошто не продају у месецу јануару, фебруару, марту и априлу, док се не изнесу, па кад се изнесу онда их продати, пошто се предходно мало боље подгоје те су теже и на кантару. За носиво јаја треба увек оставити већи број кокошију јер се данас јаја врло добро плаћају.

Сваки земљврадник може оваквим радом добити од једне кокошке само за јаја 4—5 динара, па за тим и за њу узети новац.

Зато би велика штета била по саме земљораднике, да сада продају кокошке, када ће им оне кроз кратко време доиста веома лепе користи донети носивом јаја.

Да би се колико толико стало на пут овако неумесној продаји кокошака носиља, Господин Министар Народне Привреде забранио је извоз кокошака за месеце фебруар, март и април сваке године.

Завршујем опоменом: Не продајите кокошке носиље док се не изнесу, па тек с' јесени угојите их и продајте!

М. А Тодоровић.

Неколико напомена о произвођењу гусака

Крајње је време да се гуске одређене за запат одвоје од осталих намењених за продају или клање. Ако имамо више гусака, треба их поделити у мања јата и

у сваком јату оставити само по једног гусана. Кад је више гусана у једном јату они се бију, а то је на штету слободног парења, услед чега многа јаја остану неоплођена.

Гусана је много теже распознати од гуске, него што је случај код плована и пловке. Практичари ипак са сигурношћу разликују мужјака од женке, а ко није сигуран у томе, треба нарочито да обрати пажњу на убојице, јер се гусани у време парења не трпе и бију се. При томе ће гусан одвојити својим поноситим ходом, више савијеним вратом и гласом.

Где гуске у ово доба, јануара месеца, немају на расположењу песка, креча и т. п., ваља се зато постарати, јер им је то најпотребније сада, колико због бољег варења хране, толико више за образовање љуске на јајима.

Гуска носи махом сваког другог дана по једно јаје, док снесе 12—14 јаја, и тада се расквоца. Но гуске крупнијих раса, као Емдемске, Талијанске и Тулуске снесу обично много више јаја но што би могле извести. Зато прва јаја чим се збере за један насад треба насадити под ћурку, јер кад дуже стоје многа од њих пофале, остану мућкави.

Гуска обично сама направи себи гњездо где почне носити јаја и где мисли лежати кад се расквоца. За то најрадије бира угао у живинарнику, ћумезу, кочини. Но не треба остављати јаја у гњезду, већ их ваља збирати и чувати у сувоти док се гуска не расквоца и тад очувана јаја подметнути под њу да их изведе.

Да је гуска почела квоцати познаје се одмах по самом гњезду, кад га почне пунити ситним перјем, паперјем, што почупа себи са трбуха. Но ако не ћемо да гуска лежи на онаквом гњезду на каквом је носила, можемо цело гњездо метути у котарицу или какав сандук, пошто претходно метемо суве земље, па озго сламу и преко свега гњездо што је сама гуска саградила. На тај начин може се у живинарнику насадити више квочака — гусака, само треба пазити да сандук или котарица не буду одвећ дубоки и ако се оставе у истом ћумезу треба их поставити на место где је гуска саградила себи гњездо. Ако је ћумез неугодан за насађивање, може се квочка са

гњездом пренети и у другу подеснију просторију. Гуска изводи гушчиће за 28 дана. Но ако је време хладно онда извођење траје по који дан дуже.

За време лежања на насаду гуска сама устаје сваког дана са гњезда, ради хране, воде и да се прочисти. Но пре изласка из гњезда, она покрије јаја, која опет открива кад се на гњездо врати. Са гњезда се диже увек у исто доба и никад се ван гњезда не задржава дуже но обично.

За време докле гуске леже на насадима, гусан чува стражу испред гњезда. У то доба врло је зао и не да шале прићи гњездима.

Домаће гуске, а и мелезанке, могу се изазвати да се и по други пут расквоцају, ако им се одузму млади гушчићи чим наврше недељу дана. У том случају гушчићи другог насада дорашћују за клање тек под јесен.

Мали гушчићи највише волу зелениш. Зато је добро да се изведу кад већ има младе коприве, да би се могла забркати са мало кукурузног брашна и њоме хранити гушчиће. Кад мало поодрасту могу се хранити свакојаким зеленишом и зрневљем. Но треба избегавати храњење зрневљем бар до 8 недеља, а и тада овас је бољи но друго зрно. Млада трава на паши, најбоља је храна, уз мало снажније хране (јарме, мекиња и др.).

Гуска може да живи и напредује без воде (реке, баре итд.) пре но патка. Али без простране паше не могу се гуске гајити. То треба да има у виду сваки ко хоће да производи гуске.

Гајење усева и пићних биљака на крчевима

Крчењем шума може се рећи, да се започела и развила ратарска култура. Земљораденик је секао шуму и на крчевини за неколико година сејао усеве не служећи се при том каквом поправком земље, а кад се та земља испостила, напуштао ју је и прелазио на друге крче-

вине. С крчевинама се по томе у прво време није поступало правилно, на њима се сејало док се нису испостиле а затим се напуштале и приступало новим крчевима, што је и могло бити, јер је зиратне земље било мало а шума — много.

На крчевима сеје се овас, јечам, раж, лан, репа, кромпир, кукуруз а по који пут и пшеница, а жетва се продужава за 4 и више година. На плитким каменитим земљама гајење траје две године а на дубоким глинастим земљама, нарочито оним које су због шушња и с подебљим слојем хумуса, гајење усева продужава се за 4, 8 па и 10 година. По који пут се с последњим ратарским усевом сеје и трава која се ту одржава за десетину година, да би се од ње добивало по могућству што више сена (од 1600 до 2400 кгр. по хектару). У Русији, гајење усева на крчевинама завршује се обично ланом, па, кад се овај пожање, крчевина се напушта.

Да ли ће се каква крчевина поново пошумити или и на даље употребљавати за гајење усева, зависи од каквоће земље, економских прилика и удаљености њене од дворишта. Од каквога су утицаја ти чиниоци, довољно је напоменути: да је у толико теже засновати какву привреду на крчевинама, у колико су оне удаљеније од дворишта и да је таква привреда у толико незначајнија у колико је земља лошије каквоће и у колико се примитивније газдује, и — обратно.

Вредност крчевине је различна; ова зависи од цене дрвета, од каквоће земље и њеног покривача (што је земља тврђа и ако на њој има живе воде или се ова ту може сливати и задржавати, у толико је скупља), од величине наднице и од начина крчења (да ли ће се пањеви искрчити или оставити да ту сатруну).

Разуме се, да у местима у којима искречни материјал нема вредности, издаци за крчење шуме која је млађа од 30 година износе до 160 динара од хектара. Да би ови издаци били мањи, крчење се чешће даје напола или на трећину, према приликама, па се на њима и гајење усева врши такође на исти начин.

У почетку, жетвени приноси на крчевинама су повећи али затим опадају врло брзо и зато, ако се жели, да они буду што сталнији, потребно је ђубрити их, у

противном морају се напуштати. Из разлога пак, што је често немогућно на такве земље износити стајско ђубре у довољној количини, није чудновато, што се помишља и на то, да се оне ђубре и вештачким ђубретом. У Француској и Русији и свуда, где се ово ђубре примењивало, добивали су се врло повољни резултати.

Професор *Енгелхарт*, који је извео ђубрење вештачким ђубретом (на имању Доробушког округа у Русији) пише о томе ово:

„Године 1871. заузео сам се за обраду напуштених крчевина да би се тиме увећала површина зиратне земље. Сваке године искрчио сам по 1 хектар земље на којој је била брезова шума и засевао га ланом. Лан гајен и ради семена и ради влакна, давао ми је врло добар жетвени принос. Гајена раж после лана, за коју сам ђубрио земљу упола мањом количином ђубрета но што се обично употребљава давала је бољи жетвени принос од зиратних земаља које се ђубре потпуном количином ђубрета. Разоравајући сваке године крчевине, ја сам старије крчевине засејавао луцерком у смеши с мишјим репом (Phleum pratense) и на њима их задржавао више од 6 година. У почетку сам имао и од једне и од друге биљке прекрасан жетвени принос но доцније су поникле и друге, наравно лошије шумске и др. траве.

„На крчевинама, на којима је била луцерка бар 6 година, кад су разоране, гајио сам као и на новим крчевинама најпре лан, а затим стрнину за коју сам ђубрио половином ђубрета но што се обично употребљава. Принос није био ништа мањи ни лошији но на новим крчевинама.

„У току од 16 година редовно сам тако радио, т. ј. на новој крчевини сејао сам најпре лан а затим стрнине (раж, пшеницу, овас) за које сам земљу ђубрио половином ђубрета, а после ових — луцерку с мишјим репом. С јесени пуштана је стока. На пролеће идуће године, вадио сам брижљиво с њиве све изданке из пањева, а да ови не би избијали и да би пањеви лакше сатрулели, подбељивао сам их (уклањао кору) изнад земље. Луцерка и мишји реп успевали су изврсно на крчевинама. Косидба је наравно вршена нешто напорније но обично, због пањева који су у трави те се добро не виде, али богати жетвени принос у сену награђује тај труд. И отава је била како се само могло пожелети, јер је за стоку давала довољно паше како преко лета тако и за време целе јесени. Трава се тако добро држи за 3 до 4 године, а после се појаве и друге но лошије траве. Откоси су због тога доцније све слабији и кад пањеви у земљи сатруну, онда су такве земље већ као слаби пашњаци.

„Обрада таких земаља је лака, јевтина и труд се исплаћује; врши се на исти начин као и код напуштених крчевина:

најпре се сеје лан, затим дође на угару раж за коју се земља упала пођубри, после ове овас, за овим опет раж и т. д. и напослетку луцерка с мишјим репом.

„Да се привредницима препоручи обрађивање таких, напуштених, крчевина, неопходно је потребно захтевати од њих да разоране земље ђубре и ако не потпуном а оно половином од оне количине ђубрета која се обично употребљава, јер као што је познато, и на новим крчевинама није могућно имати увек добре жетвене приносе, а ако се и на даље узгаје стрна жита, тада се и сасвим испосте. Та околност навела ме је, да за ђубрење таквих земаља употребим коштано брашно (калцијев фосфат) о оглед ми је испао по жељи:

„Повећана количина ђубрета дала ми је могућности дм интензивније раширим привреду на имању и да на испошћениа крчевинам пођубреним коштаним брашном, заснивам и сама обиталишта.

Енгелхарт напослетку износи и жетвени принос лана од хектара. Рачуна, да је с 1 хектара имао у средњу руку на 160 кгр. ланеног семена а ланеног влакна на 540 кгр. Семе је представљало вредност на 160 динара а влакно 270 динара, укупно 430 динара. Расходи пак били су му (за припремање земље, семе, сетву, жетву, млаћење — „чукање“ — семена и др. послове) 190 динара, те је отуда од сваког хектара засејаног ланом имао чист приход на 240 динара.

Нека нам ове напомене послуже као угледни пример.

— Д. —

Корисне белешке

Одсецање грана.

При одсецању грана на воћкама, није све једно на коме ћемо је месту одсећи. Сваки ће приметити кад на то обрати пажњу, на саставу грана, где се једна од друге одваја, као неки прстен, задебљање коре. На томе месту треба грану одсећи, јер тада рана најлакше зарасте. Ако се грана исече више тога места, срце почне трулити и трулеж продире даље у неисечену грану и стабло. Исто тако ако се грана одсече ниже тог места, трулеж још брже наступа и продире у срце стабла. Разуме се да при-

чињену рану воћки и кад се одсеће на месту где треба, ипак треба одмах омазати калемарским воском или мелемом од кравље балеге и земље.

Како ваља поступати при ждребљењу са пупчаним врвцетом и са пупком ждребади?

Кобиле се обично ждребе лежећи, а само по неке стојећи. У оба случаја пупчано се врвце само прекине. Ако пак то није случај, ако се пупчано врвце само не прекине, онда га треба прекинути прстима или пресећи. Прекидање пупчаног врвцета не препоручује се, јер се лако рашчупа и што постоји опасност да се пупак инфицира. Зато је боље да се пупчано врвце од прилике 3 см. испод пупка добро подвеже чистом, ланеном пантљиком која се замочи у раствору 1% лизола или креолина и затим испод ове подвезе пресече оштрим ножем или оштрим маказама. Нож и маказе морају бити чисте и дезинфициране т. ј. оне се морају пре употребе неколико минута кувати у врелој води. Пупак ваља увек, како после прекидања тако и после пресецања пупчаног врвцета, добро испрати лизоловом водом. Испирање пупка ваља извршити обазриво, јер пупак је врло мек и лако се озледи, а кад се направе ране и озледе, то се у њима лако угњезде микроорганизми (сићушне гљивице) те изазову запаљење пупка, тровање крви, запаљење плућа и хромоћу ждребади која се јавља под знацима отицања и запаљења зглобова.

О. Р.

Чистите живинарнике.

Да не треба оставити живину да преко зиме борави и ноћева на пољу и по дрвећу, у то се могао уверити сваки привредник, јер од свог запата може имати праве користи само ако се побрине за добар заклон, живинарник, где ће му живина ноћевати. Али при томе не треба заборавити, да је чистоћа један од главних услова за успевање домаће живине, пернади. Кокошињци и ћумези у којима живина ноћева, а по рђавом времену и већи део дана борави, треба да су чисти и зими као и лети. Лети се домаћица још и сећа да треба живинарник очистити и окрећити, јер је на то подсећа сама живина која се напуни гада, вашију, па се по цели дан биште. Али ни зими, када живина не пати толико од гада као лети, не треба заборављати на чистоћу живинарника. Треба га бар један пут месечно добро очистити и окречити, а залужену, нечисту, сламу из гњезда избацити и чистом заменити. Том приликом треба

живинарник и дезинфиковати, најбоље на тај начин ако се при кречењу дода у креч мало црне корболне киселине и ако се под живинарника истим кречом добро пошкропи па застре сламом. То ће отклонити заразу међ живином и очувати је у добром здрављу.

Сађење воћака на умкама.

Познато је, да воћке у опште не успевају на мочарном земљишту. Но ко би имао потребе да и на подводном и мочарном земљишту сади воћке, треба да их сади на умкама. Треба набацати умке, гомиле земље, које треба да су 3—4 метра широке, а кад се земља слегне до пола метра високе. На средину сваке умке посади се по једна воћна садница, која ће се доброразвити у лепу и дуготрајну воћку.

Стара птичија гњезда.

Птице треба штедити и чувати, јер су оне врло корисне. Но многи мисле да се птице селице идуће године поново враћају у стара гњезда. То није истина. И ако се птице идуће године доселе у исти воћњак, оне не употребљују поново старогњездо, јер се оно преко зиме толико оштети и пропадне, да га оне више неће, но праве себи ново гњездо. Зато је боље уништавати стара гњезда, приликом чишћења воћака од гусеница, но их оставити, јер су и она врло погодни заклон преко зиме за разне ситне штеточине нашега воћа.

Реп код оваца.

Женској јагњади, коју ћемо задржати за приплод у запату, треба одсећи реп у висини водопуста. То се ради док су јагњад млада, у шестој недељи старости. Операција је врло лака и безопасна. Треба кожу мало уз реп потерати, па реп одсећи једним потезом оштрим ножем, тако, да кожа по том остане мало дужа од самог чврстог дела репа — пршљенова, који ће на тај начин бити добро покривен кожом чим ова зарасте. Мало јодоформа довољно је да се рана не зарази, а брзо ће засушити и зарастити. Приплодним овцама са скраћеним репом много је поможено при парењу и при јагњењу, а увек су чистије и лакше их је мусти. У земљама где је пољопривреда напредна, велика је реткост видити приплодну овцу са дугачким репом.

Кртица и топле леје.

Велику пакост може да начини повртару кртица, и ако је иначе корисна животињица, јер се храни бубама црвима и дру-

гим биљним штеточинама. Али ријући кроз земљу за својом храном, она често подрије и јако оштети нежне биљчице и расад. Зато је градинару врло непријатан гост у његовим лејама, а нарочито у топлој леји. Да би се топта леја заштитила од овог незваног госта, треба за доњу ивицу оквира заковати платно од плетене жице, пола метра широко, и укопати га у земљу усправно. Кад кртица наиђе кроз земљу на платно од жице кроз које не може да прође, она ће се одбити. Још боље је нарочито кад се праве сталне, озидане рупе за топле леје, да се по целом дну рупе распрострe плетиво од жице кроз које кртица не може да прође. Тада је леја стално потпуно обезбеђена од кртице. Само у том случају треба узети плетиво од мало јаче жице, да не би испод ђубрета брзо иструлила. Добро је имати ове напомене у виду сада када је време да се леје граде.

Лишај код говеда.

Лишај је прилепчива болест коју проузрокује једна врло мала гљивица (Trichophyton bonsurans) која се насели на кожи. Лишај се преноси и на друге животиње и на човека и јавља се у виду округлих, мањих или већих ћелавих места на врату, на глави, око ушију и очују, кадкад и на другим деловима тела, а најређе ни доњим деловима ногу. Код телади појављује се лишај и око уста. Ћелава места покривена су сиво-белим љускама или корама. Кад се кора скине, то налазимо да је кожа испод ње покривена слузовом или гнојавом течношћу. Кора отпадне постепено сама и остави ћелаво место, на коме длака постепено опет порасте, или кожа остане задебљана и увек ћелава. Нека грла показују јак свраб на месту лишаја, и кад се не подвргну лечењу, онда траје болест врло дуго, месецима, и постане неизлечива.

Чистота је у погледу предохране од ове болести најглавнија ствар. Код болесних грла ваља пазити да љуске од болесне коже не долазе у додир са здравом кожом, особито са кожом здравих животиња. Љуске и коре треба са зеленим сапуном прати и одвојити. Очишћена ћелава места ваља затим утрљати петролеумом који је за тај циљ добар домаћи лек. Има и других, још бољих лекова на пример феноглицерин, перувијански балсам и т.д., али употребу ових ваља оставити марвеном лекару, коме треба по могућству увек поверити лечење лишаја.

О. Р.

Градобитне резнице америчке лозе.

Прошла година, имала је много елементарних непогода, које су праћене градом, у већем делу наше Краљевине. Пољској привреди уопште, а посебице виноградарству, град (тўча) наноси најосетније штете. Ово у толико више, када град пада средином лета, друге половине месеца јуна и прве месеца јула. Виногради тада страдају врло јако; а резнице америчке лозе буду толико оштећене, да постану скоро потпуно неупотребљиве. Резнице у то доба расту махом у дебљину, и градом нанесене ране дрвеном ткању лозе, пресеку циркулацију сокова, те резнице остану танке; а црвени а затим црни убоји по лози, почињу постепено да труле. Лоза је на тим местима крта, лако се ломи, а услед недовољног храњења, често кржљави. Резнице, које су оштећене градом, употребљене као подлога за каламљене винограде, значе сигурну пропаст тих винограда, јер подлога америчке лозе у земљи, не трпи никакве повреде, а повреде, нанесене градом, престављају живу рану, услед којих чокоти винограда *убрзо морају да угину*. Боље је, дакле, те године и не садити виноград, када знамо да су резнице, употребљене за подлогу винограда оштећене градом, па ма у којој то било мери.

П. М. Вид.

Разливање вина у флаше.

Вино се не сме младо разливати у флаше, већ се мора чекати да оно за то дозри. Вино је зрело за разливање, када више никако не ври. Обично се узима, да после 3 године престаје врење у вину и да се сме разливати. Но за сваки случај треба га испробати. То се може учинити на овај начин: Налити једну флашу вина које хоћемо да пробамо смемо ли га разливати, па је оставити близу топле пећи неколико недеља. Ако за то време вино не узаври, значи да је превирање у њему завршено и можемо га одмах разливати у флаше. — Још брже може се доћи до сазнања да ли је вино зрело за разливање, кад се стакло тога вина загреје на 60° Ц. Ако се при том не узмути, већ остане бистро, знак је да је зрело за разливање.

Ћурка као квочка.

Познато је, да је ћурка одлична квочка. Под њу се може насадити 21—25 кокошијих јаја, према крупноћи истих, које она добро поврива и марљиво чува. Но ћурка се особито корисно да употребити за рано насађивање, онда, кад се кокоши

још врло ретко расквоцавају. На име: *ћурку можеш расквоцати кад год хоћеш.* Треба рескирати које јаје (или употребити вештачка јаја од камена, гипса и т. под.) па силом ћурку насадити и озго је поклопити корпом да не сиђе с гњезда, већ да мора да лежи на насаду. Сваког дана довољно је једанпут је дићи и мало је пустити да се нахрани, напоји и избалега, па опет насилно метути на насад и покрити. Кроз неколико дана ћурка ће морати лежати на насаду и кад се више не буде покривала котарицом — истински се расквоцала, и тад се мету под њу јаја одређена за насад, која она с највећом пажњом излеже.

Пепео као ђубре.

Зими више гори ватра, но лети. Зато је баш сад време да се подсетимо да је пепео одлично ђубре. Пепео као ђубре вреди много зато, што садржи доста минералних хранећих састојака, које биљке исисавају из земље а нарочито калија и фосфорне киселине. Што год више тих састојака има у пепелу, у толико је његова вредност за ђубрење већа, а нарочито за ђубрење ливада. Поред тога што пепео одлично ђубри ливаду, он је и најбоље средство за утамањивање маховине по ливади, од које се иначе ливаде морају нарочито чистити ливадском дрљачом. Пепео од лишћара бољи је као ђубре, но пепео од четинара. Но сем за ђубрење ливаде, пепео је и у опште добро ђубре. Зато га никад не треба расипати, већ га треба збирати, па га употребити за ђубрење или самог за се, или га треба одмах растурати по ђубришту, да се измеша са стајским ђубретом и тако употреби за ђубрење. Домаћицама треба на ово нарочито скренути пажњу.

Нешто о меду.

Један француски стручњак објавио је о меду врло важне податке, из којих излази да би лекари требали да приписују својим болесницима мед као храну и лек, а не само да њиме заслађују лекове. Ево шта он каже: Мед је одлична храна. Пре свега мед садржи много шећера и то у облику у каквом га наш желудац најлакше уноси у крв. За тим мед садржи фосфорокиселог креча и гвожђа, које је пчела насисала из биљних цветова и прерадила их тако да при једењу меда иду право у крв. Међутим фосфор накнађује човечјем мозгу утрошак услед умног напрезања; фосфоро-кисели креч неопходан је за образовање и јачање људског костура; а фосфоро-кисело гвожђе главни је

материјал за образовање црвених крвних зрнана у нашој крви и лечи бледило и малокрвност. Најзад, мравија киселина, које такође има у меду, одлично је антисептично средство, које уједно и дражи органе за варење да се не олење и да уредно врше своју дужност. —

Наше вести

Примери за похвалу. У жељи да се помогне нашој браћи а привредницима у нашим новим крајевима да свој подмладак што боље спреме за њихов позив у животу, решили су окрузи *ваљевски, пожаревачки, тимочки* и *моравски* да у своје практичне пољопривредне школе при окружним станицама приме из свих нових округа по једног ученика на школовање о свом трошку. Тиме је омогућено школовање 48 младића, будућих привредника, који се већ налазе у школама као гости и питомци речених округа. Ми ћемо у једном од идућих бројева донети имена и одакле су ти млади привредници, а ову прилику користимо да изјавимо нашу захвалност одборима речених округа на овом патриотском привредничком поступку.

Пастувске станице у новим крајевима. Господин Министар Народне Привреде решио је, да се још ове године установе у сваком новом округу по једна пастувска станица, која ће се издржавати о државном трошку. Станице ће бити у окружним местима.

Премирање пастува. Да би привредници имали више разлога и рачуна да ждрепце подобне за приплод што дуже очувају као приплодна грла у циљу пуштања на народне кобиле, Господин Министар народне привреде решио је, да се премирају, награде, грла приватних сопственика, који пристају да их по прописаним условима држе за приплод. Правила о премирању пастува публикована су у Српским Новинама бр. 262 од 29 нов. п. г. Под тим Правилима сваки је дужан да се пријави молбом непосредно Министарству народне привреде, ако жели да се користи премирањем. Пријава се врши ове године изузетно до краја јануара (иначе до краја новембра сваке године). Премија је за пунокрвне пастуве до 600 дин., а за полукрвне до 300 дин. годишње. Скрећемо пажњу наших читаља за ову новину у нас, како би се користили и сами а и привредницима своје околине, јер, најзад, не може се ни мислити, да држава може стално држати у својим коњарницима онолики број пастува колики је потребан за све народне кобиле.

Забрана извоза младих говеди. У циљу урапређења говедарства како у старим тако и у новим границама Србије, забрањен је извоз јунади, бикова и крава млађих од три године. Забрана се односи како на живу стоку, тако и на говеда у закланом стању, према чему ни кланице не смеју клати за извоз млада приплодна грла Званичан распис о томе објављен је у 273. „Српских Новина“ од 13. пр. м.

Наставник пољске привреде у монашкој школи. За наставника пољске привреде у Монашкој школи у Раковици постављен је г. Благоје Милановић, пређ. сремски економ. Програм наставе у овој школи има скроз практичан карактер и ми очекујемо од новог наставника г. Милановића, као старог практичара, да ће поверену му монашку омладину упутити практично у свима гранама пољопривредним, како би били и са те стране корисни цркви и народу.

У циљу бржег пошумљавања. Да би се што пре и брже могло извршити пошумљавање просторија које су оголиле и на таквим су положајима да се морају пошумити, те да се обезбедимо поплава и засипања плодних долина камењем и шљунком, шумарско одељење министарства народне привреде предузело је енергичне мере у циљу пошумљавања. Па како се у шумским расадницима не може за кратко време произвести сав потребан број младица за пошумљавање, то је Г. Министар народне привреде наредио, да се одмах приступи произвођењу шумских младица и у сремским воћним расадницима, из којих ће се младице употребити за пошумљавање голети у дотичним срезовима. Сремски расадници већ су приступили и томе послу.

За наше ветеринаре. Бедно стање наших марвених лекара, који су у државној служби до неверовања запостављени чиновнички сталеж, изгледа да ће се побољшати. У министарству народне привреде израђен је законски пројекат о ветеринарској струци, којим се стање ветеринара побољшава и поставља на правилну и правичну основу. Желети је да се овај пројекат што пре и озакони, јер је већина ветеринара и сувише дуго била државна пасторчад.

У борби противу варалица. Крајински виноградари, свесни опасности која им прети од нелојалне конкуренције, коју њиховим производима чине фабрицирана — фалсификована — вина, учинили су један леп покрет који заслужује сваку хвалу и помоћ.

Иницијативом виноградара округа крајинског, којима је стало, да неготинска вина понова дођу на онај глас, који су раније уживала, сазван је велики виноградарски збор у Неготину 29. јуна пр. године, који је био многобројно посећен.

У пет тачака резолуције коју је збор донео, обележене су мере које треба предузети у заштиту производње чистог природног вина.

Да би се жеље и одлуке збо-

ра привеле у дело изабран је стални одбор од 21 члана, коме је стављено у дужност, да се стара о извршењу донете резолуције и да предузима све што је потребно за заснивање Винарске Задруге у Неготину. У тај одбор изабрани су г. г. Миодраг Обреновић секретар Срп. Пољопривредног Друштва, Станоје Недић, тргов. из Неготина, Ђока Душановић трг. из Неготина, Мита Стојановић пекар из Неготина, Мелентије Владисављевић ср начелник из Неготина, Влада Белић економ из Неготина, Дим. Машић трг. и народ посланик из Неготина, Милутин Стојановић суплент из Букова, Душан Крсмановић сресни економ из Неготина, Анђел Благојевић окр. посланик из Шор Камена, Владимир Недељковић винодељац из Рајца, Манојло Којчић винодељац из Рајца, Анђел Ницуровић винодељац из Кобишнице, Никола Благојевић винодељац из Смедовца, Никола Тајинић винодељац из Вељкова, Никола М. Поповић винодељац из Прахова, Владимир Цакић винодељац из Тамнича, Сава Плелић винодељац из Буковче, Никола Пејић винодељац из М. Каменице, Јован Пауновић винодељац из Михаиловца, и Станко Станојевић винодељац из Мокрање.

Но услед наскоро наступелих ратних прилика изабрани одбор није био у могућности да развије своју делатност у циљу остварења повереног му задатка, али не сумњамо да ће сада у толико журније приступити послу. — Ми му желимо сваки успех у корист наших виноградара, као и здравља наших потрошача вина.

Куповина сименталских говеда. Министарство народне привре купило је крајем прошлога месеца у Сименталу 26 крава и јуница и 17 бикова чисте сименталске расе. Већина ових грла употребиће се за повећање запата говеди чисте сименталске расе у нашим пољопривредним заводима и школама, а купљена су из најчувенијих запата у Сименталу у Швајцарској, који на свима изложбама у Швајцарској и свуда у свету, односе прве награде.

Разнолије

Светска производња вина. На земљиној кугли постоје 23 предела, где су повољни услови за успешно гајење винове лозе.

У Европи их има 14, у Америци 5, у Африци 3 и 1 у Аустралији.

Четири нације производе вино у толикој количини да подмире своју потребу у земљи, а да не увозе са стране. То су: Француска, Италија, Шпанија и Португалија

Доња таблица показује про-

сечну производњу вина у разним земљама за 10 последњих година:

	хектолитара
1. Француска .	55.800.000
2. Италија . .	39.900.000
3. Шпанија . .	17.800.000
4. Португалија .	4.600.000
5. Аустрија . .	4.300 000
6. Русија . . .	2.600 000
7. Угарска . .	2.600.000
8. Немачка . .	2.400 000
9. Румунија . .	2.300 000
10. Бугарска . .	2.100.000
11. Турска . . .	1.800.000
12 Грчка . . .	1.400.000
13. Швајцарска .	1.000.000
14. Србија . . .	600 000
Свега у Европи	139.000.000

	хектолитара
1. Чили	2.500.000
2. Аргентина . .	1.700.000
3. Перу	400.000
4. Бразилија . .	300.000
5. Иригај . . .	100 000
6. Алжир . . .	8.800.000
7. Асора, Мадера	150.000
8. Јужна Африка	150 000
9. Аустралија . .	250.000
Св. ван Европе	12.350 000
Укупно светска	151.350.000

Даља таблица показује годишњу потрошњу вина на 1 становника у разним земљама:

	литара
1. Француска . . .	180.—
2. Италија	100.—
3. Шпанија	83.—
4. Румунија	27.—
5. Угарска	20.—
6. Аустрија	17.—
7. Србија	15.—
8. Немачка	7.5
9. Белгија	7.—
10. Америка	1·5
11. Енглеска	1.25

Француска је земља која производи на свету највише вина, а која и троши на једног становника највише годишње.

Б. Ж. Б.

Кочијашка школа. У Елмсхорну (Холштајн) недалеко од Хамбурга налази се једна одлична школа за обуку у кочијашењу. У њој ученици уче и све о колима, запрежном материјалу и поткову. Курсеви су тромесечни и почињу сваке године 15. јануара, 15. априла, 15. јуна и 15. октобра. Школарина за обуку плаћа се за један тромесечни курс 120 марака (око 155 динара). Ученик може остати у школи и два или више курсева. У школи се говори немачким језиком. Примају се и ванредни ученици за „господску вожњу". Директор школе је и Густаф Ферс.

Коњско и псеће месо једе се у Немачкој у великој мери. По њиховој статистици Немачка је за последњих седам година јела просечно годишње по 146.000 коња и 6650 паса. Псеће месо највише се једе у Бреслави.

Пасиван трговински биланс. Године 1912. Угарска је показаза велики мањак у свом трговинском билансу. Са стране је увезла разне робе за 2212 милиона круна, а извезла за 1963 милиона. Према томе биланс је показао мањак од 249 милиона круна.

Коњски хотел. У великим варошима у свету плаћеви за зидање зграда тако поскупљавају, да се с године на годину све више зграде зидају, како би на истом простору земље могло да се изида што више

станова за људе. Али у најновије време, из истих разлога видимо да се почињу подизати и стаје за стоку на спратове. Тако већ постоје у Шарлотенбургу код Берлина једна штала за коње на пет спратова. С лица на згради удешене су рампе, по којима коњи поступно узбрдо изилазе на спратове у којима су им места. Кад се зграда посматра за време кад се коњи пењу у „станове“ или силазе доле, никако се другчије не би могла назвати до „коњски хотел“!

Један нов пример „угледања“. У сточарској науци постоји теорија „угледања“, по којој кад бремена женка стално гледа у какав предмет или се уплаши од чега, слика тога преноси се на зачетак у утроби. Верујући у ту теорију, која важи и за жену, пређе су често метали у собе бремених жена лепе слике, да би и зачета деца била лепа. Исто тако зна се, да је једна бела Швабица родила црно дете, јер је за време бремености гледала у Црнца, који је у кући служио. — Сад пак саопштавају једне Швајцарске ветеринарске новине један овакав нов случај: Две стеоне краве, које су кроз прозор гледале из стаје напоље, грдно се уплашиле мртва медведа, кога туда изненадно пронеше. Кад дође време телења, краве се не могоше отелити, те их заклаше. У утробама обе краве нађоше место телади наказе у облику медведа!

Шта стаје Европу наоружање. На сувоземну војску троше годишње: Русија 1.060 милиона марака, Немачка 940 милиона, Француска 760, Енглеска 565, Аустроугарска 450, Италија 340, остале државе укупно 700 милиона,—свега 4.810 милијона. На флоту троше: Енглеска 900, Немачка 460, Француска 360, Русија 360, Италија 180, Аустро-Угарска 120, остале државе 120 милијона годишње, — свега 2.500 милијона. Дакле Европа троши укупно на сувоземну војску и флоту годишње свега 7 милијарди и 310 милијона марака или 9 милијарди и 150 милијона динара.

Нове рибе. Усавршавањем алата за ловљење риба у све већим дубинама морским, појављују се на рибњим тржиштима нове сорте риба, које раније нису биле познате, јер живе на великим дубинама морским те нису могле бити ловљење. Природњаци ће сад обогатити своје збирке риба новим фелама, а гурмани ће се отимати за нове рибе да им опробају укус.

Старост риба. Међ рибама које живе у нашим водама, највећу старост доживљује шаран и штука. Они живе 60—150 година. Но ту скоро ухваћена је на страни једна матора штучетина, чију су старост оценили на 268 година! Колико ли је та рибњих живота прекратила!

Голубица је веран друг. Занимљиво је, како је голубица верна свом голубу и како га тешко заборавља. Голубари тврде, да ништа теже није но спарити са другим голубом голубицу, одвојену од њеног голуба. Веле, не ће да чује за удварање натуреног јој другара.

Зато кад хоће да спаре голубицу са другим голубом, они је најпре затворе саму; после неколико дана мету је у исти кавез са туђим голубом, али их преграде решетком да се могу само гледати; и најзад после нових неколико дана састављају ie са будућим другом, коме и она најзад подлегне.

Лековите биљке које дивље расту представљају велику вредност која се у мало земаља искористи како треба. Зато је у Угарској прошлог лета приређен један курс за свештенике и учитеље ради упознавања медецинских биљака, и обуке о томе кад се и како оне збирају и даље употребљују. Пример је за углед.

За заштиту животиња постоји у Аустрији друштво као и у свима другим западним државама. Оно има око 1500 чланова, који су прошле године интервенисали у корист животиња, у циљу заштите од злостављања и т. под. у 7318 случајева. Наше београдско друштво показивало је велику активност, али је пометено ратним приликама. Желети је да своје благотворено дејство још активније настави.

Тркачке кладионице јако су распрострањене у свету и свет се клади, и не одлазећи на трке, на основу новинарских прогноза. Сопственик тркачке штале неки Вили Лмндеистит прави у Немачкој обрт око 2 и по милијарде дин., преко 130.000 посредрика, дућана, каса и агената за клађење на тркалиштима.

Млекарских задруга било је године 1912. у Мађарској 561 са 55 115 задругара. Количина млека које су дале износи округло 74 милијуна литра (1911 год. дале су 72 милијуна). Масла је произведено 1912. год. 2,149.940 кгр. Приход задруга износио је те године 10 милијуна круна.

Употреба вештачког ђубрата у Немачкој врло је велика. Годишње издаје Немачка око 600 милијуна динара на вештачко ђубре!

Утицај клања стеоних крава на производњу меса у Немачкој огроман је. Кланичка статистика немачке вароши Келна утврђује, да је од закланих крава и јуница $16^1/_2$% било стеоних. Кад се по тој размери изведе рачун за целу Немачку излази, да Немачка годишње коље 296.546 стеоних женских грла говеди, а то прави (према тежини уништених зачетих телади) дефицит од преко милијон килограма меса. Тако рачунају Немци. С тога предлажу да се законом забрани клање стеоних крава и јуница. — Ни код нас не би било лоше о томе размислити, јер се и у нас много коље бремена стока.

Ретка случајност бројева. Бројеви којима се пишу године, показују у овој десетини овога века ретку случајност, јер сабрани сви бројеви једне године, дају збир који означава идућу годину. Тако 1914. год. кад се сабере 1+9+1+4=15; 1+9+1+5=16; итд. редом до завршно 1+9+1+9=20 т. ј. 1920. година.

Воћарство у Штајерској. Прошле године извршено је пребројавање воћака у Штајерској. Том приликом нађено је 12,533.569 воћака. Но како се свет беше уплашио, да се пребројавање воћака не врши ради каквог новог порезивања, то се узима као сигурно, да је добра трећина прећутана, тако, да се са сигурношћу рачуна да Штајерска има 16,000.000 воћака. Пријављени број воћака подељен је овако по врстама: јабука 7,480.180; крушака 2 105.646; шљива 2,120.554; треш. 526.895; и ораха 300.474 дрвета.

Више од 1,000 000 круна камате дневно плаћају народи у Аустро-Угарској на државни дуг, који износи око 7 и по милијарди круна. Тешко њима!

Срце човечије — то је пумпа која учини 70 покрета за минут 4200 за сат, 10.800 за дан, а 39.792.000 удара за годину. Сваки удар покрене у крвоток око 100 грама крви, што значи за један сат срце угони у крвоток 420 литара крви. Крв изврши једно своје кружење кроз тело за 24 секунда а дужина му је око 3 метра. Према томе крв у човечјим жилама направи за дан пут од 10 километара или за годину 3900 километара. Крв човека који доживи 70 година, по томе рачуну, прешла је пут од 275.000 километара, а то је дужина којом би се шест пута опасала земља.

Колико меса поједе Беч. Године 1912. у Бечу је заклано одраслих говеди 229.384 грла, телади 353.738, свиња 834.519. Сем тога увежено је 7,922.171 кгр. свежег меса говеђег, овчег и козијег, 8,893.190 кгр. свежег меса телећег и свињског, 5,209 672 кгр. усољеног и сувог меса, 742.558 кгр. саламе и сувих језика, 1.559.584 комада гусака, 4 159.681 комад пилића и голубова, 3.409.561 кгр. рибе, ракова, шкољака и т. под. Најзад унето је у Беч и маса јеленова, срна, зечева и друге дивљачи. Кад се све то збере и прорачуна у килограме излази да је Беч појео у 1912 години 161,873.788 кгр. разног меса. То значи, да је један Бечлија појео просечно 80,1 кгр. меса рачунајући ту и одојчад, за годину дана или 219 грама дневно. Ранијих година долазило је на главу и то: 1911. год. 215 грама, 1910 год. 212 грама, 1909 год. 218 грама и 1908 год. 218 грама. Дакле 1912 год. Беч је имао најбољи апетит.

Број телефона у неким местима. На 1000 становника имају: Штокхолм 191,5 телефона, Копенхаген 68,9, Берлин 59,5, Лондон и Париз по 30 телефона, Њујорк 85,5 али он има сразмерно највише телефонских разговора, дакле у њему се највише употребљава телефон.

Производња гвожђа у свету јако је скочила последњих десетина година. Док се 1888. године произвело у Енглеској 8·5 милијуна тона, у Сједињеним америчким државама 7.8, у Немачкој 4.5, у Француској 1.75, у Аустрији 1.25 и у Русији 0.75 милијуна тона, — дотле је производња порасла и изменила се 1912. године овако: Америка 30 милијуна тона, Немачка

18, Енглеска 10, Француска 5, Русија 3·7 и Аустрија 2·25 милијуна тона. У Србији се гвожђе још не производи

Питања и одговори

Питање 2-го. Имам вилики број ћурана у запату. Нису ми сви потребни за запат, зато хоћу већи број да продам. Молим Вас јавите ми: треба ли младе или старе ћуране да задржим за запат.

П. К. из Мозгова.

Одговор на 2-го питање: За запат треба да узмете, пре свега најлепше ћуране. Као год што треба из запата издвојити и продати лошије и престареле ћурке, исто тако и још више треба обратити пажњу, да се за запат употребе само најлепши ћурани. Што се тиче постављеног питања, ствар стоји овако: Из искуства се зна, да млад ћуран, једногодац, даје у свом подмлатку више ћурана но ћурака. Па како је продајна цена ћурана увек већа од цене ћурака, то је препоручљиво држати у запату младе, једногоде, ћуране. Иначе и двогодци преносе своје особине а и плодни су исто тако добро као и једногоци. — Али има још једна важна ствар о којој треба да водите рачуна, а то је, да парење у сродству код ћурака много штетније утиче, но код остале живине. Зато ако сте ради да очувате све добре особине у запату, да вам се не измете и не закржљави, а ви се постарајте да у ком другом добром запату нађете добре младе, једногодце, ћуране па их купити и не жалити да их добро платите, или их утрампите за своје. Уношењем свеже, туђе крви у свој занат, постићи ћете најбоље резултате и живина ће вам бити здравија. Разуме се, да треба добро пазити из каквог запата узимате ћуране за свој домазлук.

Ћ.

Питање 3-ће. Молим да ме као Вашег претплатника изволите известити о следећем; ценим да не би требало сада да пустим кобилу под пастува ради опасивања, због времена у које ће се ождребити, а међутим кобила се распасла, постала је немирна, не ће да једе и т. д. Шта ћу радити у овом случају?

3. јануара 1914.
Омашница.

Јевђа Демишевац,
из Омашнице, ср. трстенички.

Одговор на 3 питање. Ако имате иоле добар коњарник у коме држите коње, не треба да се плашите што би Вам се кобила сада опасана рано ождребила идуће зиме. На против. Доказано је у пракси, да су рана, зимска, ждребад најбоља, јер она до пролећа ојачају и кад тада дођу с мајком на пашу, много брже и боље напредују но позна ждребад која још нејака излазе на пашу, где им досађује и мува и врућнна. Код нас је уведено разашиљање државних пастува на станице ради опасивања народних кобила тек од 1. марта не с тога, што ранија ждребад не би ваљала, него с обзиром на рђаве коњарнике у већине привредника, да не би рана ждребад пропадала у рђавим коњарницима. Иначе, и сам наш Сточарски Завод почиње пуштати пастуве на своје кобиле још од 1. јануара. То исто чине и рационални коњари и на страни, а у неким страним државним ергелама, почињу опасивање и раније.

С тога Вам саветујемо да кобилу што пре подведете пастуву, разуме се ако имате добар коњарник.

Но још нешто може вас интересовати по овом питању.

При тркама рачуна се старост грла по календарској години у којој је дотично грло ождребљено. Према томе ждребе ождребљено новембра или децембра једне године, рачуна се 1. јан. идуће године већ као једногоче. Зато при произвођењу грла с обзиром и на њихово доцније учешће у тркама, треба парење кобила удешавати тако, да ждребад парају што раније у јануару месецу (а не још децембра), како би према својим такмичарима на трци остали у групи ождребљеној исте године. — Према овоме, ако рачунате и на будуће учешће у тркама ждребета које очекујете од кобиле, онда је немојте подводити под пастува пре фебруара месеца.

Најзад, ако буд из каквих разлога не желите да вам се кобила рано ождреби, онда је немојте сада подводити под пастува. Њу ће нагон за парењем прећи за 2—3 дана и умириће се. За то време укратите јој храну, нарочито зоб и со и више је терајте на рад. Њој ће понова доћи воља за парењем кроз 3—6 недеља и тада је неодложно водите код пастува, јер ако би се више пута распасала а не би добила пастува, може „прегорети“ и за дуго не тражити пастува“.

—ћ

ЈАВНА ГОВОРНИЦА

„Сименталско говече“.

— **Једна исправка.** —

У 17. свесци „Тежака“ од прошле године, а у чланку под горњим насловом, у другом заглављу истога чланка:

„2. Увођење у Србију“

писац је **нетачно** навео: *да је бернско и сименталско говече уведено у Србију* **1891** *године.*

Тачно је ово: Кад ме је године **1865***., кад сам се са мога пута из Швајцарске вратио, где сам тамошње говедарство проучавао — **Књаз Михајло** по други пут позвао у Београд „на разговор“, Он ме је између осталога, запитао: *„Да ли би био вољан да Му из сименталске области набавим 5 добрих крава и 1 бика, од којих би приплод Он давао у народ на размножавање и оплемењивање домаћих говеда?“* Пошто смо о томе све потребне појединости утврдили, ја Му набавим из места *Цвајсимена*[1], од тада чувеног ондашњег домаћина *Франца Хофмана*, чији сам одличан домазлук на моме путовању тамо лично упознао, 5 крава и 1 бика. Сва су грла била *чисто жуто-црвене боје*; краве су биле у 7. и 8. месецу стеоне.

Доведена грла смештена су у књажевој стаји и Књаз их је дуже времена сваки дан обилазио; заволео их је.

Први је приплод био четири мушка и једно женско теле; 2 мушкарца је поклонио Књаз извесној господи у Београду, а два је послао у Крагујевац. Међутим је дозвољавао, да се доведени бик пушта на домаће краве, ради оплемењивања домаће расе.

Друге године предата је ова стока Топчидерској Економији на даљу негу, а тадашњи „газда“ Топчидерске Економије, сада већ покојни Сергије Станковић, морао је посведневно лично исвештавати књаза о стању стоке, *али је Књаз увек лично наређивао, коме ће се које грло од приплода поклонити.* После књажеве смрти, не знам где се та стока дела. Причали су ми, да ју је Намесник Блазнавац распоклањао, али у које крајеве и коме, нисам могао дознати.

Једну од тих доведених крава, ја сам, успомене ради, дао у природној боји насликати и ту сам слику као прилог додао мојој књизи *„Вођа при газдовању“*, која је 1867. године штампана и Књазу Михајлу баш и посвећена. Па и слика у књизи, пријатно је изненадила Књаза.

Није, дакле, „Сименталско говече“ уведено у Србију **1891.** *него* **1865.** *године, дакле 26 година раније, но што писац по-*

---

* Тада сам био професор и уредник „Сељака“ у Новоме Саду.

[1] У срцу Симентала.

менутог чланка погрешно наводи; а свакако ће бити још трагова од те стоке у београдском и Крагујевачком[1] *округу.*

„Бернско говече“ пак, *ја сам за Ратарску Школу у Краљеву,* као оснивач и управитељ те школе, *набавио године* **1883.** *као приплодна грла 2 краве и 1 бика,* од којих је грла добивен мушки приплод већином поклањат на име награде одлично свршеним ђацима те школе. И овде је писац, дакле, исто тако *нетачно* навео: *„да се и „Бернско говече“ при Ратарској Школи у Краљеву од 1891. године налази“*, а у ствари је то говече 8 година раније доведено у Ратарску школу за приплод и облагорођавање домаћег говечета; а трагова о томе има у жичком и другим околним срезовима — доста!

Ако су, дакле, за историју сточарства у Краљевини Србији и уређену страних раса потребни неки податци, онда су за увођење напред наведене две стране расе говеди, **само ови моји** *напред изложени податци* — **тачни.**

6. новембра 1913.
Краљево.

Dr. Ђорђе Радић
управник Ратарске Школе у пенсији

ЗАБАВНИК

Стеван — Швабо

Беше то око Јован-дана, после малог Божића. Пуца дрво и камен од мраза. Прођем у сумрак поред каквог забрана, тргнеш се и помислиш пуче пушка, а знам да то пуца гора од мраза.

У механи села Б.. пуно света, зажагорило се. Неки који долазе с поља, трче к' пећи, трљају руке, а пећ брекће, дрва изобиља.

У дну механе шчућорили се ч'а Петар и остали старији људи, сједе за столом, снуждили се и нешто важно говоре.

За столом до њих сам сједи црномањаст човек, средњег раста, кукастог носа, малих брчића, на глави му мали шеширић, прекрстио ноге, а у устима му је лула. Друкчије одело него код наших, на ногама опанци без кајишева, а и чарапе имају друге шаре него наше! Сви га у селу зову „Швабо“ а име му је Стеван, па кад говори изгледа човеку, да подплиће језиком.

[1] Може бити да би нам о томе за крагујевачки округ, могао што рећи наш уважени старина *Радоња Недић* из *Кутлова.*

Знају људи и кад је дошао у овај крај — баш некако после анексије Босне. Веле да је побегао из швапске војске. Довео је старог оца и мајку и општина му дала у планини два плуга земље, да се одатле храни.

Слушаше и он пажљиво, шта ча' Петар говори. У том од пећи дође Мићо, син ча' Петра, па вели: „Бабо ја сам за сутра спремио кола и волове, да превлачим ђубре на њиву, где смо засејали пшеницу; јер како је ова голомразица а стријем избио, и пшеница нам је пропала, те за раније да извлачим ђубре за кукуруз“.

— „Баш мало час говорисмо о томе,“ дода ча' Радоје и продужи: „Људи божији, ни једне јесени лепшег времена не запамти у овим мојим старим годинама, а ни да више свет засеја пшеницу. Надасмо се, да ће бити снега, а оно ратос га било, само мало потпраши, те стеже ова голомразица. Све ће пропасти, а тако је лепо никла и порасла, да о Св. Николи изгледаше као о Ђурђев-дану“...

Стеван Швабо устаде, оде до пећи, узе жишку, мету у лулу, па дође на старо место, пљуцкајући и пушећи, па ће рећи: „Али људи, станите, да вам и ја нешто кажем: немојте се плашити а ни кварити њиве засејане. Ух браћо, шта би ви урадили из незнања! Ви сви знате, где је моја кућа у планини, и како је на падини, те је ветар и оно мало снега што је било однео, а и да сам јесенас посејао највише ражи. И ја се хвала Богу ништа не плашим, изузимајући из неба. Мраз је истина толико стегао, да се по мојој њиви иде као по калдрми. Јуче кад учитељ прође из лова, говорисмо о томе и он вели, браћо, да је читао у књигама, како ћемо се помоћи, и ја сам то радио и сам, кад сам раније био код спахије на имању“...

Ча' Петар закашља се обрати се Стевану: „Говори ако знаш, за Бога човече, да не чиним зијана у мојим пољима“.

Ето тако поче Стеван, повуче из луле, пљуцну, и настави: „Па то је, браћо, тако лако: узме се једна трупина од дрвета, дугачка два метра, дебела три шука, скине се кора, углача дебло, да нема чворова, да је свуда глатка, па после на крајевима у средини тога ваљка направи се осовина, углаве се ракље и мете руда. С' пролећа кад се процеди, узмемо ваљак, ујармимо волове, па преко њиве засејате стрнином превлачимо тим ваљком и верујте браћо, да остану дивни усеви и ништа им не буде од голомразице. У случају да преко године буде велики снег, или да је рано с' пролећа велике кише, те су нам усеви упљескани

и ухватила се кора, скрама, по њиви, те усеви не могу добро да расту, најбоље је да чим се процеди и осуши, узмемо дрљаче па продрљамо такве њиве. Тада ће нам усеви бити подједнаки у порасту и добри“...

Из даљине чу се звоно са сеоске црквице. Стеван устаде, скиде шешир, прекрсти се и рече: „Вечерње, морам кући, а ви браћо у здравље!“

Људи одговорише, а по том клопнуше врата од механе и Стеван изађе.

Сви се ућуташе, чини ти се да мува пролети, чуо бих је. Види се, да сви мисле, шта им је Стеван говорио. Ча' Радоје прекиде ћутање: „Видиш швапска посла, ђавоља посла, та шта ти тај проклети Швабо не направи.“

У томе часу врата се отворише и у механу уђе учитељ. „Бр... бр... људи, ал' је мраз, ноћас ће мачка с мишом спавати. Што сте се ви ућутали. Здраво ча Петре и остали.“

„Добро си нам дошао уче“, прихвати ча' Петар, „као да си поручен. Дела вере ти кажи нам, јер нам рече Стеван, да си ти читао по књигама, како ћемо се помоћи од стрјеша, јер ово што нас снађе права је божја напаст.“

„Који Стеван?“ питиће уча.

„Наш Шваба“ — речи ће ча' Радоје.

„Каки Швабо, знаш ли ти ча' Радоје, да је он бољи Србин него што смо сви ми, или ти цениш по његовом оделу и што заплеће кад говори.

„Јест“ — дода ча' Радоје, „кад мало пре зазвони вечерње, Стеван уста, скиде капу и прекрсти се као и ми, види се да је Србин“.

„Е моја браћо! он је Србин“ рече учитељ. „Он осећа и воли нашу мајку Србију, јер је раније био у ропству, а ви сви знате, да нас Срба ама доста, али да смо само ми у Србији слободни, и наша браћа у Црној Гори, а они остали под Аустријом, Турском и Бугарском, то су прави мученици, јер не сме ни да говоре, а камо ли да кажу да су Срби. Грехота је од Бога и људи, што му кажете да је Швабо.“

„Пре кад прођох из лова поред његове куће, само што му не грунуше сузе. Јест вели он, нас који пређемо преко Саве и Дунава зову швабе или шојке, а оне из Трна, Ћустендила и Брезника — Бугари. Знаш учитељу да ме више боли кад ово кажу, да сам Шваба, него да ми мађарски официр опсовао Бога рацког (српког)“...

— „Дела ча' Петре, шта вам је причао Стеван“ упита га учитељ.

„Вели нам, да узмемо трупац и да га угладимо, па да ударимо осовину, ракље и руду, па тамо с' пролећа, кад време дозволи, да превлачимо жита и да ће услед тога усеви бити добри и неће остати ћелави, нити их морамо преоравати и сејати друге усеве. Још нам рече да си и ти читао по књигама, а он да је тако и радио као чипчија (наполичар) у швабској.“

— „Е браћо! ја ћу вам казати да можете и мене и Стевана да разумете. Ви сви знате Јована Цакиног, кад јесенас ораше, убоде се на трн у прст, те му отече рука, оде у варош код доктора, а он му рече, да мора одсећи прст, јер му се опоганио, па ако не учини што скорије, то ће морати доцније сећи руку, јер ако то не уради, отроваће му се крв у целом телу и мораће умрети. Јован даде да му се одсече прст и сад је жив и здрав. Вала браћо, исти је случај и овде. Сви ви знате, да је пшенично зрно пустило мале ситне жилице у земљи, неке су жилице ближе површине земљине а неке дубље. Чим пукне пролеће, жилице које су ближе на површини земљиној почеће да труну, јер су премрзле као што трули купус, кромпир и лук кад премрзне. Сад бива даље браћо ако ми те жилице оставимо и никако их не осечемо, као што је био случај са Јовановим прстом, да га је оставио, он би морао умрети, исто тако, ако оставимо премрзле жилице и не учинимо шта треба, оне ће мало по мало да труле и доћи ће до самог места, одакле све излазе и иструлиће све и биљчице мораће угинути. Ако узмемо ваљак преваљимо преко жита, онда браћо бива, да услед тежине ваљка земља се угиба, оне труле жилице лако се прекину, остало остаје здраво као и рука Јованова и ми имамо наша поља очувана од голомразице — стријеша“.

— „Јест ваља учитељу“, умеша се Јовић „сад тек разумем кад се ми враћасмо пролетос из Скопља за Ниш, један грађанин замоли нашег командира да са четом пређе преко засејане њиве пшеницом“.

— „Како ваљак тако и дрљача, који су нам преко потребни за пролетње радове“, додаде учитељ, „најбоље је набавити од Српског Пољопривредног Друштва из Београда“.

Учитељ устаде, сви поустајаше да иду кућама, отворише се врата од механе, груну хладноћа и тресеш се од зиме.

— „Лаку ноћ, лаку ноћ“, — гласови и грађа удаљује се и чујеш само: „Јест, брате, није он Шваба“..

Звезде трепере, мирно је. Осећаш како ти је тешко дисати, а по брковима хвата ти се лед....

12-XII-913. год.

Ужице

М. Трпковић

ОГЛАСИ

УПОТРЕБА ВЕШТАЧКИХ ЂУБРЕТА

Да би вештачка ђубрета могла потпуно да дејствују и даду све оно, што пољопривредник с правом очекује од њих, потребно је, *да земља буде добро обрађена, да семе буде добро и сви послови пажљиво и на време извршени.*

Сва обавештења о употреби вештачких ђубрета и практичне књижице, у којима је просто и јасно описано шта су то вештачка ђубрета, кад и како их треба употребљавати, могу се добити **бесплатно** код г. Миодрага Обреновића, агрикултурног инжињера. Милоша Великог улица бр. 70. Београд.

1—12

Управа добра за производњу семена графа Тијавија у Лосдорфу

Препоручује за пролетњу сејидбу наше

Оригинално Лосдорфско семе

које је прошле године у земљи и на страни

дало највеће приносе

утврђен је принос у зрну по хектару:

јечма 44·6, јарице 41.7, овса 40 метар. цената

Благовремена пријава у интересу је пор[illegible]ца

Искључива продаја: мустре цене и објашњења код

Samenhandlung Gebrüder Boschan

K. K. Hoflieferanten, Wien, I. Bez., Bäckerst. 9. 2—6

Власник за Српско Пољопривредно Друштво, председник:
Душан М. Спасић, начелник Мин. Народ. Привреде, — Душановац.
Одговорни уредник: **Д. М. Спасић**.

Штампарија „Доситије Обрадовић“, Кнегиње Љубице ул. бр. 6. Београд,
Димитрија Гавриловића. (Преће А. М. Станојевића).

ПОСЈЕДНИК ШЉИВИКА и ВОЋАРСКОГ РАСАДНИКА.

ПАЖЊА ВОЋАРИМА!

Окаламљене саднице најбољих босанских шљива и то:

„Балканска Царица“, „Краљица Босне“ и „Цар Душан“.

Двогодишње и трогодишње саднице су од најкрупнијих и најбољих до сад познатих врста, а сазревају концем августа. Свеж плод је врло укусан као столно воће, а за сушење, кување пекмеза и печење ракије изврстан.

Моје шљиве не болују од познате болести на листу **„Polystigma rubrum“** као друге шљиве, код којих пожутело лишће отпадне, те брзо за тим и плод пропадне. Код мојих шљива лишће је отворено зелене боје, а још отворенији крупан, сладак род.

Моје су шљиве одликоване првом дипломом од земаљске владе за Босну и Херцеговину, медаљом у Будим Пешти 1896., сребрном медаљом на светској изложби у Паризу 1900. године и златном медаљом у Сарајеву 1910. године.

За доброту мојих шљива јамчим у сваком погледу.

Искључиву продају за Краљевину Србију уступио сам ***Српском Пољопривредном Друштву,*** преко кога се са поруџбином треба и обраћати.

САВО Т. КОЈДИЋ

2—12

ВЕЛЕПОСЕДНИК ИЗ БРЧКЕ — БОСНА.

НЕХВИЛОВА
ПРСКАЛИЦА ЗА ЛОЗУ И ВОЋЕ

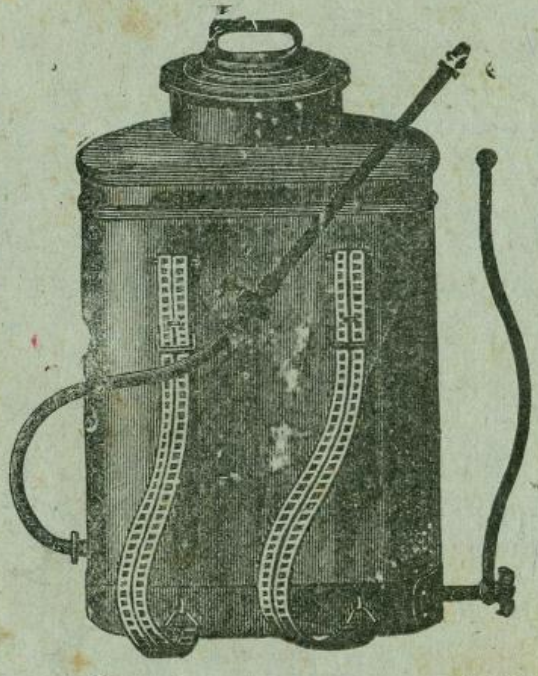

Нехвилова **Прскалица** за лозу и воћке патент „Аустрија“ која се употребљује у великим количинама у Србији, Русији, Италији, Аустрији, Мађарској, Румунији, Бугарској итд.

Ова је прскалица призната као **најбоља, најусавршенија** и **најиздржљивија**, зато је као такову и препоручујемо и **гарантујемо** за сваки комад.

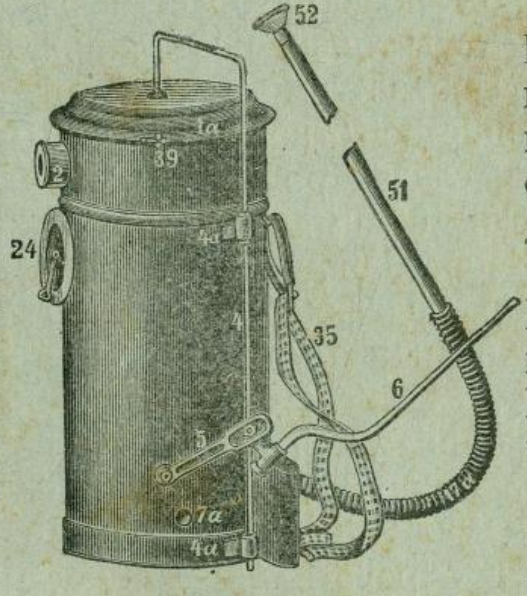

Најновији и најусавршенији Нехвилов сумпорни распрашач „Торпедо“ који је удешен да се при раду може носити на леђима, зато је згодан за веће лозне расаднике.

Ми имамо на стоваришту и Нехвилов ручни сумпорни распрашивач звани „Миниатур Виндобона“ подесан за мање винограде.

Велики избор ножева и маказа за каламљење лозе и воћака, и свију осталих пољопривредних алата.

Браћа П. Радојловић

ГВОЖЂАРИ. 2—12

РПЕ
53

Број 6. 21. Фебруар 1914. год. Год. XLV.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ИЗЛАЗИ ТРИПУТ МЕСЕЧНО

УРЕДНИК:

Д. М. СПАСИЋ

БЕОГРАД.

ШТАМПАРИЈА „ДОСИТИЈЕ ОБРАДОВИЋ“

ДИМИТРИЈА ГАВРИЛОВИЋА (ПРЕЋЕ А. М. СТАНОЈЕВИЋА)

Кнегиње Љубице улица бр. 6.

1914.

Народна библиотека Србије Београд

САДРЖАЈ

Позив на XLIV Главки Годишњи Збор.
Једна занемарена дужност.
Моторни плугови.
Реч-две о набавци семена од поврћа.
Треба ли пуштати стоку на њиве на којима су озими усеви.
Нега копита.
Народно здравље.
Корисне белешке.
Наше вести.
Разнолије.
Огласи.

„ТЕЖАК“ СТАЈЕ:

За Србију: на годину 4 дин., и може се претплатити само на целу годину. Ђаци, војници и сеоске читаонице добијају лист у пола цене. — На „Тежак“ се може претплатити: непосредно, кад се на адресу: Српског Пољопривредног Друштва — Београд пошље претплата у новцу или у поштанским маркама, или посредно преко скупљача претплате, или на најближој пошти.

За иностранство: на годину 6 круна или франака.

Претплата се прима само на целу годину и то унапред.

Огласи у „Тежаку“ стају:

Цела страна за прво оглашавање	20·—	динара
„ 2. — 5. по	15·—	„
„ 6. — 15. „	12·—	„
„ 16. — 36. „	10·—	„

По овој размери рачунају се огласи и кад излазе на 3/4, 1/2 и 1/4 стране

Мали огласи који не захватају више од 4 реда из цицера, плаћају:

За прво оглашавање	2·—	динара
„ 2. — 5. по	1·50	„
„ 6. — 15. „	1·20	„
„ 16. — 36. „	1·—	„

За огласе страних огласача (ван Србије) рачуна се по 25% скупље, било да оглас пошљу на српском или на страном језику са кога се мора превести на српски. Огласи се не могу штампати на страном језику, сем адресе где је то потребно.

Огласи се плаћају унапред.

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
К И. Бр. 22674

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ИЗЛАЗИ ТРИПУТ МЕСЕЧНО

Број 6. 21. Фебруар 1914. год. Год. XLV.

ПОЗИВ

НА XLIV ГЛАВНИ ГОДИШЊИ ЗБОР

Српско Пољопривредно Друштво држаће свој XLIV Главни Годишњи Збор у недељу 23 фебруара у 9 часова пре подне у свом дому (Парк Министарства Финансија).

Дневни ред је следећи:

1. Председник отвара Збор,

2. Подноси се извештај о раду друштвене Управе, годишњи рачун о приходу и расходу и извештај о стању целокупне друштвене имовине.

3. Председник подноси на решење писмене предлоге друштвене Управе, Подружина и појединих чланова, који су поднети Управи најмање 15 дана пре збора.

4. Подноси се на одобрење предрачун прихода и расхода за идућу годину, која почиње првог јануара.

5. Бирају се председник, ппредседник и чланови друштвене Управе.

6. Бирају се редовни, почасни и дописни чланови.

По свршеном збору одржаће се III Пољопривредни Конгрес, на коме ће се претресати ова питања:

УНИВЕРЗ. БИБЛИОТЕКА „СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ" БЕОГРАД

1. „О аграрно-правним односима у Новим Краје вима“, референт г. Д-р Мимчило Нинчић, проф. Универзитета.

2. „Наше млекарство са економског гледишта“, референт члан друштвени г. Д-р Милан Влајинац, Управ. Топчидерске Економије.

3. „Јабучарска производња и трговина у Србији“, референт члан друштвени г. Др. Велимир Стојковић, секретар Министарства Народне Привреде.

Позивају се друштвени чланови и сви пријатељи Друштва и српске пољске привреде, да изволе присуствовати Збору и Конгресу, а Пољопривредне Подружине да изволе послати своје изасланике.

Из канцеларије Српског Пољопривредног Друштва, 1. фебруара 1914. год. Бр. 1901.

ПОВЛАСТИЦЕ У ВОЖЊИ

Дирекција Српских Државних Железница и Српског Бродарског Друштва, одобрила је свима члановима Српског Пољопривредног Друштва, и онима, који желе посетити збор и конгрес друштвени подвоз у пола цене.

Сваки посетилац узеће целу карту на полазној станици и изјавиће благајнику, да путује на збор, како би му карта била са једне стране жигосана. При повратку Друштво ће му издати уверење, да је збор и конгрес посетио, те ће му иста карта важити и за повратак.

Повластица важи за долазак од 20. до 23. о. м. а за повратак од 25. до 28. о. м.

Посетиоци имају права на све путничке, мешовите и брзе возове.

Једна занемарена дужност.

Између осталих средстава предвиђених на пољу рада око унапређења пољске привреде донесен је 1898. године закон о унапређењу сточарства. Тим се законом хтело двоје: да се сталним свакодневним одабирањем мушких приплодних грла учине поправке сојева наше домаће стоке; и да се, где не помажу поуке и савети, законим мерама нагнају сточари на зимску негу и благо поступање.

По том закону вршено је одабирање и шкартирање стоке 1901., 1902. и 1903. г. па се даље одустало. Прећутно без икакви објашњења и стварних разлога обустављен је један позитиван корисан закон. Са надлежне стране није објашњен разлог овоме, а са приватне стране дознало се, да није имало кредита ни органа за извршење тога закона. У ствари није се хтео уносити у буџет кредит за извршење закона о унапређењу сточарства. Да ли је за престанак уношења у буџет кредита постојао реферат надзорног одељења Министарства Народне Привреде, на основу кога је г. Министар донео своје решење, или је то на своју руку урадио благајник Министарства, то нам није познато. У осталом то је споредна ствар. Главно је, да је већ десет година обустављено извршење једног позитивног закона.

Може се дискутовати о томе, да ли је закон потпун и да ли је потребно у њему чинити неке измене, или допуне, — али се не може спорити користан утицај извршења главних законских одредаба на поправку нашег сточарства.

Пољопривредници и сточари знају, да се поправка домаћих сојева стоке може вршити: у сопственом до-

мазлуку, одабирањем приплодних грла, и укрштањем са страним облагорођеним расама, или сојевима. И један и други начин могу послужити врло корисно унапређењу нашег сточарства. Онај први начин заиста је спор, али и поправка укрштањем са благородним расама је узалудна, ако се на би стално вршило одабирање приплодних мушких грла и не би водио надзор над зимском негом стоке.

Кад се зна, да код нас лети стока иде на пашу појединачно а врло често и на заједничке паше, онда се може замислити, колико штете — назатка у сточарству може нанети неколико рђавих бикова, нерастова или овнова. Или зар може бити веће штете за једног сточара и у опште за сточарство, но кад неки сеоски ждребац зађе од чаира до чаира, или се раждилита по општинским утринама и опасе неку добру кобилу; која и по жељи домаћиновој и по свима условима може да дâ врло добар подмладак, кад би се оплодила са благородним пастувом;

Неоспорно је, да је обустава неизвршења закона о унапређењу сточарства нанела неизмерне штете напретку нашег стечарства. За минулих десет година, да је стално вршено одабирање и шкартирање, данас би имали сасвим бољу расу свију врста наше домаће стоке. То не може нико спорити.

Почело се радити на поправци нашег соја говеди раздавањем народу приплодних бикова од благородне расе са стране. Можда ће се у томе правцу радити и у нашим новим крајевима, али и у старим границама, а нарочито у новим мора се, поред тога, стално вршити одабирање и шкартирање мушких приплодих грла.

Ми би желели чути наше надлежне стручњаке — сточаре — Министарства о овом питању, као и о томе да ли су и у колико они имали учешћа у обустави извршења закона о унапређењу сточарства.

Истичући штетне последице у неизвршењу једног позитивног закопа, ми би молили Господина Министра Народне Привреде да извршење овог закона омогући стално уносећи потребан кредит за то.

Могу се и потребно је чинити неке измене и допуне. Нарочито општине треба ослободити принудне набавке и држања приплодних бикова, али обуставити извршење целог једног корисног закона, нема оправдања.

В. Т. Р.

Моторни плугови

Тежи се, непрекидно да се нове моторне снаге које се примењују у машинским радњама фабрика индустрија и саобраћај примењују и у пољопривреди. Нарочито такав рад изискују велика пољопривредна добра, која своју организацију морају да заснивају поглавито на машинској обради. Тако је електрична снага примењивана у електричним моторима за орање, вршидбу и т. д., па тако се сад и модерна вуча помоћу бензина, бензола, нафте и т. д., која је тако добро примљена на железницама, у аутомобилима и др., примењује и у пољопривредним моторним машинама. Од туда сад имамо и тако назване *„моторне плугове“*, који се крећу у орању помоћу моторне снаге бензина, бензола и др., и својом мањом ценом и мањим трошковима рада имају да потисну скупоцене парне плугове.

Чешка је земља, у којој се пољопривредне новине брзо у дело приводе. Па да би се утврдила каквоћа тих нових плугова, њихова употребљивост и рентабилитет, извршена је једна утакмица неколиких система, који се препоручују. Та је утакмица била прошле године (1913). на цар. и кр. великом добру у Јенчи, руковођена стручним одбором под председништвом једног од највећих великих сопственика земље у Чешкој кнеза Шварценберга и чланова, међу којима су били пољопривредни саветници, професори и инжењери. Одбор је изабран од Средишног Пољопривредног Друштва за краљевину Чешку.

У утакмици узели су учешћа ови плугови:

1. *„Dere“* (John Deer et Comp.), амерички. Локомотива (мотор) се везује за плуг. Може да се употреби и

као локомобила за вршидбу, и за пренос терета. Моторну снагу даје бензин. Тежина (локомотиве и плуга) 9860 кгр. Цена је 30.000 круна.

2. „*I. H. C. Mogul*“, амерички, као и први: локомотива се закачиње за плуг. Може да се употреби такође као локомобила за вршидбу, а и за вучу, пренос терета. Моторну снагу даје бензин. Тежина је (локомобиле и плуга заједно) 11.130 кгр. Цена је 28.000 круна.

3. „*Hart Parr*“, амерички. Као и претходни: локомотива и плуг за себе. Може да се употреби и за вршидбу, као и за вучу терета. Моторну снагу даје бензол, као и бензин. Тежина је укупна 11.500 кгр. Цена је 35.000 круна.

4. „*Dobru*“, немачки. Исто као и претходни. Може се употребити и као локомобила, а и за пренос терета. Моторну снагу даје бензин. Укупна тежина 5.480 кгр. Цена му је 20.000 круна.

5. „*Praga*“, чешки. Плуг једноставан, локомотива са плугом чини целину. Може да се употреби и као локомобила, а и за вучу култиватора, као аутомобил и др. Моторна снага је од бензина. Тежина му је 2.940. Цена је 18.900 круна.

6. „*München*“, немачки. Плуг и локомотива за себе. Може се употребити и одвојено као локомобила, а и за пренос терета. Моторна је снага од бензола. Укупна тежина 5.555 или 5.650 кгр. Цена је 15.500 круна.

7. „*Stock*“, немачки. Плуг с мотором заједно, као једна целина. Може да се употреби и као локомобила, за вучу терета, као аутомобил и т. д. Моторну снагу даје бензин. Тежина му је 4.500 кгр. Цена је 26.500 круна.

8. „*Case*“, амерички. Плуг одвојено од мотора. А може да се употреби и као локомобила и за вучу терета. Моторна снага му је од бензина. Укупна тежина 7.400 кгр. Цена је 22.200 круна.

По томе, било је укупно 8 моторних плугова. Испитивани су два дана, и то у погледу: на квантативни рад и квалитет орања, — потрошак материјала, послугу при раду и рентабилитет. Првог дана је рађено на стрњишту после јаре пшенице и јемча, земљи средњој, ило-

вачној, положају равном и земљишту сувом; време је било сунчано и топло, за недељу дана пре није било никаквог падежа. Другог дана је рађено опет на стрњики по пшеници, земљи средњој, иловачној, положају страновитом к југу, преко ноћ пала је киша за 4·2 mm. Из тих огледа наводимо ове главниј опаске:

а) *У обичном „плитком“ орању.*

Плуг „*Deere*“, орао је са 8 плужних лесá, у дубини 16—18 см., и изорао за један сáт површину 0·71 ха.; потроши материјала (за производњу моторне снаге) по хектару 21·68 кгр. и стаје орање по хектару око *22·1 круне.*

Плуг „*I. H. C.*“, орао је са 8 плужпих лесá, у дубини 18—20 см., поорао за 1 сáт 0.66 ха.; потроши мамеријала по хектару 26.09 кгр., и стаје орање по хектару око *24.20 кр.*

Плуг „*Hart-Tarr*“, радио је са 8 плужне лесе, орао је у дубини 15 см., за сáт поорао 1.14 ха.; потроши материјала по хектару 17.70 кгр. и стаје орање по хектару око *17.10 круна.*

Плуг „*Dobru*“, радио је са 3 плужне лесе, орао је у дубини 16 см. за сáт је поорао 0.36 ха.; потрошио по хектару материјала 21.06 кгр., и стаје орање по хектару око *17·10 кр.*

Плуг „*Traga*“, радио је са 5 плужних лесá, орао је у дубини 12—15 см., за сáт је поорао 0.54 ха.; потроши материјала по хектару 11·02 кгр., и стаје орање по хектару око *17.55 кр.*

Плуг „*Minchner*“, радио је са 6 плужних лесá, орао је у дубини 15 см., за сáт је поорао 0.45 ха.; потроши материјала по хектару 20·30 кгр., и стаје орање по хектару око *20·2 кр.*

Плуг „*Stock*“, радио је са 6 плужних лесà, орао је у дубину 15—16 па и до 22 см., за сàт пооре 0·62 ха.; потроши материјала по хектару 17·20 кгр., и стаје орање око по хектару око *20·20 кр.*

Плу „*Case*“, радио је са 6 плужних лесà, у дубини 15 см., поорао је за сàт 0·55 ха.; потроши материјала по хектару 19·04 кгр., и стаје по хектару *20·10 кр.*

УНИВ. БИБЛИОТЕКА „СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ“ БЕОГРАД

б) *У дубоком јесењем орању*

Плуг „*Deere*“, радио је са 6 плужних леса̀, у дубини 23—25 см, поорао је за са̀т 0·63 ха.; потроши материјала по хектару 35·82 кгр., стаје орање по хектару око *29·20 круна.*

Плуг „*I. H. C.*“, радио је са 8 плужних леса̀, орао у дубини 25 см., за са̀т поорао 0.76 ха.; потроши материјала по хектару 30·40 кгр.. и стаје орање по хектару *24·10 кр.*

Плуг „*Hart-Tarr*“, орао са 8 и са 6 плужних леса̀, у дубини 22—23, а после и до 25 см., поорао за са̀т 0.54 ха.; потроши материјала по хектару 42·90 кгр., и стаје орање по хектару око *37·80 кр.*

Плуг „*Dobru*“, орао са 3 плужне лесе, у дубини 25 см., поорао за са̀т 0.32 ха.; потроши материјала по хектару 37·06 кгр., стаје орање по хектару око *37·10 кр.*

Плуг „*Traga*“, орао са 3 плужне лесе, у дубини 20·24 као и са 26·28 см., пооре на са̀т 0·285 ха., потроши ма̀материјала по хектару 32·70 кгр., стаје орање по хектару око *36·80 кр.*

Плуг „*Minchener*“, орао са 3 плужне лесе, у дубини 23—25 см., пооре за сат 0·60 ха.; потроши материјала по хектару 42·55 кгр. и стаје по хектару орање око *39·50 кр.*

Плуг „*Stok*“, орао је са 6 плужних леса, у дубини 22—23-5 см., за сат пооре 0·50 ха.; потроши материјала по хектару 16·0 кгр., и стаје орање по хектару око *22·15 кр.*

Плуг „*Case*“, орао је са 6 плужних леса, у дубини 20—24 са., за сат пооре 0,56 ха.; потроши материјала по хектару ок *22·2 кр.*

У погледу на квалитет орања нађено је: поклапање бразда било је код свих плугова добро; једино у плитком орању није задовољавао плуг „Praga“, а то стога што има прилично кратке дашчице (лопатице). Код плугова који се закачињу за мотор може се постићи боља равномерност у орању, него ли код оних који су заједно са мотором (Stock, Praga), што се опажа и по неравним странама и таласастом дну бразада од ових последњих. Растресавање и дробљење земље код свих је повољно;

само је код плуга „Praga“ у плитком орању то било непотпуно, али код дубогог орања већ је било повољније. Сабијање земље је код тешких америчких плугова веће но код плугова средње величине, а код плугова заједно с мотором (Stock,, Praga) сразмерно је намање; нарочито по овлаженој земљи притисак је од америчких плугова био силан, те услед тога ни поклапање и дробљење земље није могло бити повољно.

Као послуга на плуговима који се растављају од мотора потребна су два човека, а за једноставне плугове („Stock“ и „Praga“) један човек.

За оцену рентабилитета узет је у рачун рад с плуговима 100 дана и да се сваки дан оре 10 часова. Осем тога на уложени капитал узета је камата 5% , а на амортизацију и оправке код плугова „Praga“ и „Stock“ по 25%, а код осталих 20% од уложеног капитала, а поред тога и на непредвиђене трошкове 1%. Надница машинисте рачуната је 8 кр., а помоћника 5 кр.; цена материјала за моторну снагу узета је 38 кр. 100 кгр., а материјала за подмазивање 80 кр. 100 кгр.

Из ових поређења констатује се већ довољна употребљивост ових плугова мада имају различну рентабилност.

(по „Kadum-u“) Ђ.

Реч-две о набавци семења од поврћа.

(СА ЧЕТИРИ СЛИКЕ)

Сад је баш и време, да о томе реч-две проговоримо. На земљи снег, на воћкама иње — ништа се не може на пољу да ради. Ну ипак за то домаћин има, у крај топле пећи, да промишља о будућим радовима који га очекују кад снега и иња нестане, кад јарко сунце природу озари земљу на обрађивање и засејавање од свих природних препрека ослободи. Брзим кораком то

нама време наступа, и ми треба све да спремимо што нам је потребно, да одмах можемо приступити раду, чим нам преблаги Бог преда њиву и градину, да их можемо за засејавање спремити, па на време и засејати.

Добро семе — прва је потреба. ко га нема, *сад* треба већ да га набавља и држи у приправности. Св. Писмо нам каже: „Што човек посеје, то ће и пожњети“ — и треба сваки домаћин у опште, а градинар (повртар, баштован) на по-се, ту изреку добро срцу да прими и да му она увек буде пред очима, нарочито кад семе од другога мора да набавља- Кад лоше семе у земљу бацимо не можемо се ни добром плоду надати. *Градинара то јаче погађа, него ратара.* Па и ако нас о томе посведневно искуство уверава, ипак већина наших градинара не пазе при набавци и избору семена од разнога поврћа у оној мери, у којој треба то да чини. И данас, кад је повртарство у огромној мери напредовало, кад је свака врста поврћа у многоме усавршена и облагорођена, ипак зато наши повртари неће да коракну напред и од поврћа нешто боље, новије, савршеније, лепше и укусније, слађе, да набављају, него и данас набављају семе од старих, неугледних, па често и неупотребљивих сората. које су у напредном свету већ давно изгубилс своју вредност. Али те су сорте — *јевтиније* и то је и данас још код многих наших повртара најмеродавнија, али и веома погрешна претпостовка.

На жалост, ни многи семенари не поступају у своме послу баш најсавесније, тако, да се на многе од њих не можемо поуздати при набавци онога што тражимо, па онда није ни чудо, да су купци према њима неповерљиви. Хвалисање по новинама и ценовницима извесних семенара, може само невеште и лаковерне да обмани; искуснији купци тога се чувају и верују слици и речи само онога, ко им све то на основу свога сопственог искуства у слици представи и препоручи. Они најбоље пролазе, а ми смо им они, који им савесно, без свога личног интереса, на руку идемо, да до што бољега дођу.

„Јевтино семе — лоша је роба.“ То је необорима истина, у коју несме нико да посумња. Сваки неуспех у производњи, који несумњиво долази од добивеног ло-

шег семена за скупе паре, то је превара — у ком случају треба дотичног продавца приказати потрошачима да га избегавају и другог, савеснијег потраже. Само на тај начин може се злоупотреби несавесних семенара на пут стати.

Неки семенари производе с добрим упехом семе само у извесној врсти поврћа, што они и признају као свој „специјалитет“, па с тога је и могућно, да право семе од неког извесног поврћа набављамо од једног, а неко од другог произвођача — „специјалисте“. Но како је таква набавка за појединца тежак и с већим трошковима скопчан посао, то се сигурне набавке ради треба обратити Српском Пољопривредном Друштву, које ће у набавци сваког свог члана потпомоћи.

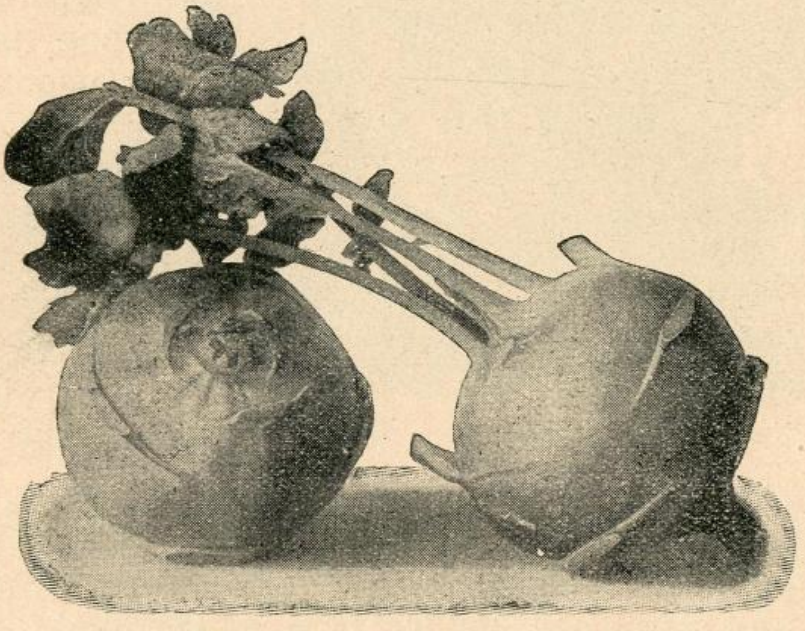

Келераба: *„Краљица раних.“*

У разним ценовницима су и цене разном поврћа разне. Неки семенари нуде семе једне исте врсте поврћу јевтиније, а неки скупље. Семенари се надмећу, да купцима што јевтиније семе даду; они један другоме конкуришу, што никако не иде у корипт купчеву, *јер се само лоше семе може јевтино дати. Понуда доброг семена за јевтине паре, само је обмана.* Мислен домаћин, односно повртар по занату, неће никад јевтино семе купити. При куповини је разлика за неколкико пара, а

Београд „Светозар Марковић“

у жетви ће бити та разлика за неколико динара добити, или обратно штете.

Купус: „*Црна глава.*“

Исто би тако неразложно било куповати по ценовнику најскупље семе. *Скупо је семе већином добро, јер боље, племенитије сорте поврћа, рађају мање семена*; то је опште позната ствар, па се с тога и семе тих сората и скупље продавати мора, па ипак, није увек ни цена семену меродавна за доброту извесног поврћа, него је ту најмеродавније поштење и савесност дотичног семенара произвођача, да ће у истини дати оно, што у ценовнику обриче.

Оно је најбоље, да сваки домаћин, односно повртар, од раније набављене добре сорте поврћа изабере најбоље примерке од свога производа и од њих за стпствену потребу сâм семе изводи. То је и најјевтиније и најсигурније. Али ко потребно му семе са стране набављати мора, нека га набави што *раније*, да би га одмах имао при руци, кад му прâво време за сејање наступи.

На послетку, не треба *увек*, ни семенара кривити за могући неуспех и од најбољег семена може бити узрок колико непогодно време, толико и невештина домаћинова у раду: од самог сејања, па све до жетве; али је свакојако најглавнији услов за добар успех — *добро семе*.

Овом приликом, кад сам већ о племенитости новијих сората поврћа говорио, ја ћу из свога сопственог

искуства и уверења из минулих година, за сада да препоручим ове четири врсте поврћа, без којих не би требале ни један добро уређен повртњак да буде, и које у приложеним сликама по њиховом облику приказујем, а те су:

Најранија келераба звана: *„Краљица раних“* (у неким ценовницима означена је и под именом: „Courrier“ или „Delikatess“), која је исто тако подесна за производњу у топлим лејама, као и у отвореном повртњаку. Има — што је код добре и племените келерабе карактеристично — кратко лишће и као снег бело, а као јабука врло пријатно месо.

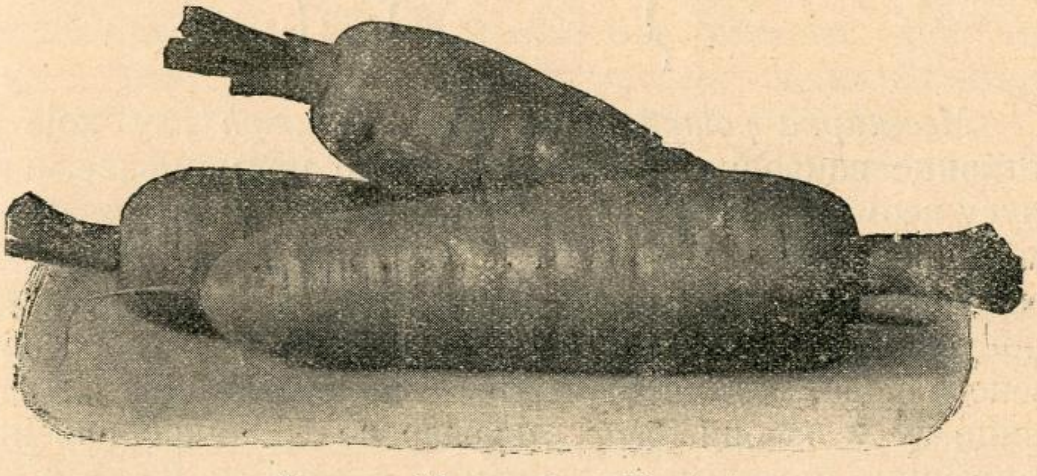

Мрква: *„Облагорођена Nantes“*.

Црвени купус звани: *„Црна глава“*. Ја га гајим већ три године и могу за њега рећи ово: да је по *боји* од свију данас познатих одлика црвенога купуса *најзагаситији,* по тврдоћи главице најчвршћи, а по укусу најпријатнији, па га с тога љубитељима црвенога купуса за добру и фину салату. најтоплије препоручујем.

Мрква звана: *„Облагорођена Nantec“*. У већим градовима нема боље породице, а да се мрква на разне начине не готови и на трпезу не износи. Она је и пријатна и здрава храна, а у колико је слађа и мирисније, у толико је пријатнија. Ова сорта одликује се свима оним особинама, које се од најплеменитије мркве захтевају. По дужини је осредња, по облику обла и затупаста, по боји црвена, по укусу веома мирисна и слатка, *без срца*,

што је особено обележје код финих и за јело одличних сората.

Месечарка ротквица звана: „*Triumph*“, у које су ротквице ванредно лепе, за око врло примамљиве. а по укусу веома пријатне. Оне, подједнако подесне и за ранију производњу у топлим лејама, као и за доцније сејање на отвореиој леји у повртњаку, где захтевају добро уситњену и плодну земљу. Од свију осталих сората њенога рода, она се одликује следећим особинама: ротквице су у основи беле, прошаране као крв црвеним попречним цртицама и тачкама; с тога су не само једна деликатеса, него су и украс на најгосподственијој трпези.

др.

Треба ли пуштати стоку на њиве на којима су озими усеви?

У нас чим се збере летина, у многим местима „пусте се поља“ и онда стока вршља слободно не само по ливадама и пашњацима, већ се хотимично нагони и на њиве на којима су озими усеви — стрнине.

Као и у сваком питању, тако и овде, има људи, који

налазе да је пуштање стоке с јесени на озиме жита умесно, а има и таквих који су томе противни. Неће бити згорег да саслушамо и једне и друге.

Од првих чућете ове разлоге:

„Кад је јесен погодна, онда озими усеви, нарочито раније посејани, напредују бујно, и онда, да ти усеви не би полегли, треба их још с јесени ослабити, т. ј. пустити стоку да их запасе. Штете за усеве нема, а стока се добро нахрани, нарочито кад се оскудева у храни“.

Неки од тих то каже укратко:

„Ако се стока не пушта на озиме усеве, неће бити хлеба, а ако се пушта, биће га“.

Има их, међу овима, који увиђају да се пуштањем стоке причињава штета поменутим усевима, али веле, она је само тренутна: „кад с пролећа почне падати ромињава кишица, залечиће све ране и усев ће се поправити“. „А штете, веле, нема никакве, кад се стока пушта у доба кад је земља замрзла“.

А неки опет: „Кад се пусте поља“ и „разбије брдо“ (израз, да је стоку слободно пуштати и у винограде) не треба нарочитих чувара за стоку и онда, има више радне снаге за кућу што је опет нека корист.

Напослетку, има их, који доказују, да је корист од напасање стоке на озимим усевима и у томе, што се тада усеви ђубре, због чега ће веле ови боље и напредовати“.

Противници наводе ове разлоге:

„Кад се стока пушта на озиме усеве, земља се тада и стврдне, а збивена, тврда, земља, споро пропушта влагу у дубину, а с пролећа, кад озаре сунчани зраци, брзо се исуши. Ако у земљи нема влаге, нема „сока“ за жиле, јер сок, храна за биљке, може се у земљи припремити само тада, кад се различне соли које су у земљи растворе у води.

„У утабану земљу тешко продире и ваздух, и, ако жиле немају ваздуха колико им треба, онда се усев развија споро и даје слабији жетвени принос.

„Кад је јесен влажна и земља мека, стока оставља траг у плићим или дубљим јамицама од својих ногу

чиме се причињава велика штета усеву, јер му се оголе жиле које преко зиме измрзну.

„Истина је, да киша може у многоме да помогне оштећеном усеву, да му залечи ране, али у местима која пате од суше, није могућно рачунати да ће је с пролећа бити довољно, те отуда, и ако успада у омањој количини, тешко ће продирати у земљу, пошто је ова утабана, већ ће највећим делом с њиве да одиђе, а што се на њиви задржи, највећим делом опет да испари.

„Истина је и то, да су озими усеви кадшто још с јесени бујног раста, нарочито кад су раније посејани, али с наведених разлога ни у том случају не треба пуштати стоку на њих, већ у своје време, да би се спречило полегање, извршити скрњивање усева српом или косом. Ово је много бољи начин за предохрану од полегања, јер се усеви скрњују до подједнаке висине, док стока „вршља усев“ неки закине, неки пређе, а неки и сасвим ишчупа или га у ходу извали.

„Није добро пуштати стоку на усеве ни кад је земља замрзла, јер усев због гажења с пролећа дуго болује, због чега се и спорије развија.

„А што се тиче ђубрења усева стоком за време напасања, ту најмање може бити говора о каквој користи, јер се ђубрење не врши равномерно, и баш зато, што је оно местимично, и развијање усева је неједнако, јаче и слабије, што није добро, јер усев неједнако расте и сазрева, због чега се при жетви отреса много зрна.

„Ништавна је корист од уштеде и у радној снази, јер је према наведеном далеко већа штета коју стока причињава усевима, и зато сваки прави домаћин треба да се постара: да држи онолико стоке за колико има хране, и онда не ће имати потребе да је истерује и на озиме усеве.

„Пуштање поља“ да стока слободно може по њима тумарати, према наведеном штетан је обичај, и ваља га напустити. Онај, који жели да очува своје усеве, у том случају, хтео не хтео, мора да огради своје имање, међутим, правило је које сваки ваља да има на уму: „стока треба да је заграђена а имања да су разграђена“, јер

је лакше и јефтиније држати стоку у загради него заградити имања.

Разлози противника, као што се види, јачи су, и зато смо ми на њиховој страни.

Б. Д Т.

Нега копита

Кад коњ осакати изгуби сваку вредност. Најчешће осакате коњи због слабе неге копита. Коњи имају често или сувише тврде, крте или одвише меке копите. Тврде, крте најчешће су копите предњих ногу и то с тога, што коњи у штали са предњим ногама обично на сувом патосу стоје. Крта копита лако добије разне пукотине, рожина њена чини притисак на меке делове, услед чега се у меким деловима копите образује запаљење. Копите задњих ногу опет често су сувише меке, јер коњи стоје са задњим ногама обично у влази (у балеги или мокраћи). Одвише меке копите пак постану радо пљоснате, широке т. ј. неправилне. Меки делови њини нису довољно заштићени од притиска изложени су дакле побољевању.

Коње са сувише тврдим копитама треба чешће водити у воду или, што је још боље, њихове копите обложити мокрим крпама. Али са овим не треба претеривати, јер иначе може рожина лако да пређе у трулеж. Непотребно је држати копите дуго у води. Још непотребније, или боље речено управо шкодљиво је мазати их са иловачом или говеђом балегом. Иловача се брзо осуши и одузме копити много влаге, те има према томе управо противно дејство. Хемијске материје, пак што се налазе у говеђој балези, нарочито амонијак, разоравају и кваре рожину.

После рада (јахања или вожње) ваља коњима добро очистити ноге. Најпре треба дрвеним ножем ишчачкати земљу и песак из копите. Нарочито жабичне бразде треба добро ишчачкати. Затим треба копите опрати чи-

стом водом. За сваку копиту треба узети чисту воду, иначе копита се још више упрља. Најбоље се могу очистити копите сапуницом и четком.

Прање копита има поред одржавања чистоте и ту добру страну, што копита том приликом добије потребну влагу, нарочито у летњим сувим данима. Да би се влага могла дуже одржати у копити, ваља копите после прања добро избрисати сувом, чистом крпом и затим намазати обичном, несланом свињском машћу и то не само спољну глазуру, већ и стопалу и жабицу, а нарочито рожину око круне. Обична несољена свињска маст најбоље је средство за мазање копита. Све остале масти што се препоручују за овај циљ обични су препарати петролеума и ништа бољи од свињске масти. Катран и друга средства за бојадисање копита могу бити чак и штетни, јер служе само за сакривање прљавштине на копитама.

Копите коња који се употребљавају при мочарном времену ваља сваки дан намазати машћу, те да се спречи да не приме сувише влаге, да не омекшају и да не постану пљоснате. Никад не треба загрејене и узнојене коње водити у воду. Меки делови копита у таквим случајевима лако добију запаљење, а последица запаљења је пљосната, у опште покварена копита и — сакат коњ.

Р.

Народно Здравље

Лековитост јогурте

Научно је доказано, да је „јогурта“, балканско кисело млеко, које се у нас у последње време више производи и продаје, не само једно веома пријатно јело, него и лековито. Лековитост његова састоји се поглавито у томе, што сатире клице разних заразних болести, нарочито тифуса, те на тај начин оне, који јогурту редовно употребљавају за јело, брани од зараза, које имају своје место у органима за варење, нарочито цревима.

Последица тога је, да јогурта продужава и живот човеков. А један Немац који је испитивао лековитост јогурте изводи овај резултат:

1, Свакодневна редовна употреба јогурте спречава назеб, који изазивају времена непогода у пролеће и у јесен, или су оболења врло незнатна;

2, Сузбија симтоме костобоље и ревматизма, управо ублажава их и чини да се удови могу сигурније покретати и без болова, највише још с веома слабим;

3, Истина је, да јогурта спречава закречавање артерија (орстериосклерозу), хронично запаљење бубрега и болести јетре;

4, Као год што код старијих и остарелих људи јогурта продужава век, тако и код млађег света, кад се дуже употребљава, снажи тело и чини га отпорнијим за садашњост и будућност;

5, Свакодневна и редовна употреба јогурте код школске деце, и оних који се ради поправке здравља находе по санаторијама и осталим заводима, иде на корист људству, а с тиме, у ширем смислу, и држави, јер јој прибавља снажан и трезвен елеменат који је води напретку у свима правцима.

Јогурта према томе треба да се производи у свакој кући, нарочито сеоској која обилује млеком. А она се гради од овчег, а и крављег млека, па и од козијег. Од крављег и козијег млека, пошто је ређа од овчег, треба га дуже кувати да се испари, те да дође гушће, упуство за справљање налази се у књизи „Млекарство“ од А. Јовановића (књижара М. Митровића — Краљево). Маја (јогурта) може се набавити преко Срп. Пољопривредног Друштва, или непосредно од *M. Groll*-а у Бечу (Wien I Schottenring 28). Добива се у картонима (кутијама) са по 5 цевчица (фиола), и стаје с поштарином 1.60 круне (10 картона 14.40 круна). Али за справљање јогурта не мора увек да се употреби купљена маја; то је потребно само, кад се први пут добија јогурта, па се после оставља од употребљене јогурте све док излази добра, а кад се не добива већ како треба, онда се узима опет купљена маја за справљање.

Јогурта је укусна само кад се једе хладна. Одлично

прија кад се узима с јутра пре сваког јела, и с вечери после јаке вечере. Као лековито средство не истражује никакву дијету.

Корисне белешке

Против кокошијих вашију. У гнездима, а нарочито при насаду живине, треба добро запрашити гнездо измешаним пепелом од дрвета са прашином од дрвеног угља, пола пепела а пола угљеве прашине.

Мотке у живинарнику треба што чешће кречити, јер се у њима задржава силан гад који прекодан не остаје на живини, већ у својим заклонима у моткама. Чим кокоши с вечера уђу у живинарник на спавање, скривени гад измили да целу драгу ноћ сиса крв живине, па се у расвитак опет повлачи у своја склоништа, како би идуће ноћи поновио свој напад. Честим кречењем затварају се та склоништа и уништава гад у њима.

О прелазу са суве на зелену пићу.

Дан по дан, па ево и пролеће, а сваког пролећа можемо чути како се домаћини жале, да је прелаз са суве — зимске хране — хране на зелену траву, врло рђаво утицао на стоку, да са краве, не само изгубиле млеко, него су и телесно опадале.

Ма да је многим домаћинима саветовано да пазе на овај прелаз; ма да им је објављиван начин како да избегну рђаве последице неумесног прелаза са зимске на пролетну храну, па ипак зато и данас у томе многи и многи греше им штету свога блага.

Брзо ће наступити пролеће, па ће с њим наступити и време, да се стока из стаја, са суве хране, истерује на испашу, на зелену траву. С тога је сад баш најбоље време да кажемо нашим домаћинима: шта да раде, да своју стоку сачувају од злих последица, које су више мање скопчане са новим прелазом са суве — на зелену пићу.

Свака нагла промена у храњењу, има рђавих последица на цео организам наше домаће стоке, ма да се то увек јасно и не опажа, а може да буде и узрок развим болештинама. Али, кад се на тај прелаз са суве на зелену пићу мало боље припази, могу те рђаве последице и да се отклоне, и ако не баш сасвим, а оно бар делимице — да се, дакле, ублаже, Треба, пре свега, настојавати, да стока дође поступно на зелену траву, а то на тај начин, да јој се на 15—20 дана пре, но што ћемо ју на испашу истеривати, придодаје у суву храну и зелена, т. ј. да се са сеном, сламом идр. помеша и зелена трава, те ће се на тај начин поступно навикнути на зелену пићу, и онда јој попаша не може толико шкодити, као што би јој шкодила, кад би се одмах непосредно из стаје са суве пиће, истерала и пустила на траву.

За то време прелаза, треба на стајама и врата чешће отварати и преко дана их дуже остављати отворена, да се стока, нарочито млечна, и на хладнији спољашни ваздух постепено привикава.

Ово су предохране, које се врло лако дају извршити, а којима се наша стока од злих последица може сачувати, које су скопчане са наглим прелазом са суве на зелену пићу. С тога препоручујемо нашим домаћинима, да се, кад време наступи, ових прописа придржавају, како ће им стока без штете из стаје на испашу прећи.

д-р Р.

Да измериш свињче без ваге.

Препоручује један практичар овако: Измери пантљиком за мерење дужину свињчета од првог вратног пршљена кичме између ушију, до корена репа. Затим измери обим свињчета одмах иза плећака. Та два броја помножи један с другим па подели са 11 ако је брав дебео, и са 12 ако није потпуно угојен. Тај број опет подели са 2, на ћеш добити чисту тежину свињчета у килограмима.

О ђубрењу повртњака

Као год што у ратарству земља после жетве тражи да јој се надокнаде усевима исцрпљени састојци, ђубрењем, тако се исто мора и повртњак сваке године ђубрити што издашније, јер само обилатним ђубрењем битно унапређујемо порашћивање и боље развијање поврћа. И управо томе баш, да брзо расту дотични делови извесног поврћа у добро нађубреној земљи,

има се приписати њежности и укусности нашега варива. Свако поврће. салата, целер. лук, спанаћ и др., *више ће вредити за јело кад брзо порашћује и у што краћем времену за употребу стасава*, него кад лагано, спорије порашћује, јер онда бива тврђе и за јело неукусније.

Дакле, ђубрењем повртњака, нећемо да постигнемо само то, да просто производимо извесне врсте поврћа, него да их што брже, у што краћем времену производимо, да буду тим укусније. Али за тај циљ није довољно да обичном мером ђубримо, него ту треба много обилатије ђубрити.

Поврће, која у нашим крајевима гајимо, потребује ванредно много *стајскога ђубрета*, па с тога и не можемо у том правцу претерати, ако хоћемо да нам земљиште у повртњаку добије потребну накнаду за изгубљене састојке. Искусни повртари најрадије употребљавају за ђубрење својих повртњака одлежано, у пола сагорело говеђе ђубре, од ког предпостављају кравље, јер оно двојако користи: даје поврћу потребног храњива, а у исто време и удобрава, мрви земљу. Али би свакако добро било, кад би се овом стајском ђубрету примешало и нешто вештачког ђубрета, нпр. суперфосфата, о ком је у овом листу, баш ту скоро, било говора, јер већина нашег поврћа не налази у земљи и стајском ђубрету само довољну количину фосфора, који му служи за чвршће порашћивање. Зато је суперфосфат најбоља примеса, јер се лако раствара и брзо дејствује. Ова се смеса особито препоручује за лук и целер.

У близини већих градова, где је повртарство најјаче развијено и где се најфинија поврћа гаје, употребљава се с одличним успесима и *ђубре из нужника*, које повртари у дотичним градовима закупљују, јер у њему има много фосфорне киселине, која је за успешно развијање многом поврћу потребна. При употреби овога ђубрета, ваља га мешати с пепелом; много је боље. *Пепео* је и сам по себи веома добар материјал за ђубрење оних леја, на којима ће се садити црни лук. Пепелом ђубрене леједа ју и много здравији и много чвршћи црни лук.

Семе од коприве за коње.

У Данској употребљавају одавна семе од коприве као додатак коњској фуражи. Дају га три пут недељно изјутра и у вече по једну шаку. Веле, да за најкраће време коњ добије особити апетит и врло се брзо поправи, а длака му добије леп сјај као свила.

Јаче или слабије измржњавање детелине од чега зависи?

При гајењу детелине оправдана је зебња да детелина не измрзне, јер она у ствари често страда од мразева, зиме, нарочито руменика — инкарнатска детелина. Но узрок измржњавању детелине у највише прилика не треба приписивати „суровој“ зими, већ самој детелини. Да ли ће детелина јаче или слабије да измрзне зависи од тога где је њено семе произведено — у Америци, Немачкој, Француској и т. д. Детелина пренесена из других места има да се прилагођава погодбама климата и земље на којој се жели гајити, и то је прилагођавање у толико лакше, у колико је мања разлика у погодбама места где је произведено детелинско семе и места где се детелина од таког семена жели да гаји. Више су подложне измржњавању детелине пренесене из топлих крајева у хладније него обратно, али ни од последњих не треба очекивати бозна како велики принос све дотле док се та детелина не прилагоди приликама места. Према томе, најмање ће измржњавати и најбољи принос давати она детелина, чије се семе производи у истом месту где се и гаји, т. ј. *домаћа* детелина. То исто важи и за остале пићне биљке. Да домаћа детелина може у приносу знатно надмашивати детелине чије је семе донесено са стране утврђује се многобројним огледима. Тако, огледи изведени у Швајцарској показују, да се принос домаће детелине према страној односи као 100 према 54. Један норвешки научник, с цифрама у руци доказује, да би једногодишњи принос од детелине био за 800.000 динара већи, кад би се у Норвешкој употребљавало за сетву детелинско семе производено у земљи. У Данској, Швајцарској и Норвешкој то гледиште заступају многи, и производња детелинског семена од домаћих детелина за домаћу потребу узимаха све више и више. У Немачкој на Рајни, постоји нарочити, специјални „Рајнски Савез за производњу детелинског семена“ који је поставио поред тога себи за задаћу и пословање на поправци детелинских сората. Производњи домаћег семена детелинског треба приступити и онда, кад би се оно продавало и скупље но добивено семе са стране, јер, према наведеном, даје знатно већи принос. Организација рада на овоме, у нас, била би, према томе несумњиво, врло корисна. Б.

Прва пролетња нега ружа.

Чим наступи благо пролетње време, кад престану мразеви, треба открити руже, које су преко зиме биле покривене. То

треба чинити по могућству по облачном времену, а не при сунчаној припеци ако би је кога пролетњег дана било, или бар пред вече, да их не би сунце одмах опекло. Откривене руже треба оставити 8—10 дана на миру и тек тада приступити орезивању. Сорте које немају бујан пораст, треба орезати на 2—3 окца сваку јачу грану, а слабије гране са свим одсећи. На против бујне сорте, које терају јаке и дугачке леторасте, не смемо ниско орезивати, јер би тиме одсекли и све цветне пупке, који се налазе обично на половини летораста. Њих треба резати над половином дужине летораста, иначе, ако их ниско орежемо, бујаће нови леторасти, а ружа неће цветати. После резања треба уз њих побити јаке притке, па их привезити уз притке. Везивати уз притку треба у самој круни, да се не би веза смакла и кад ветар дуне да сломије стабло на пола. — Да подсетимо овом приликом и на то, да изданке треба што дубље у земљи сећи чим се појаве с пролећа.

Шумска граорица

У свима немачким пољопривредним новинама налазимо од неколико година на овамо звучне рекламне чланке за „нову“ пићну биљку: *шумску граорицу* (Lathyrus sylvestris), која би, по уверењу дотичних писаца, била у стању, да преко ноћ истисне све остале до сад пићне биљке, па и саму детелину. Било је, да су неки, који су те рекламе читали у немачким листовима, долазили у Српско Пољопривредно Друштво и тражили семе од ове чудесне „нове“ пићне биљке; али, кад им је о тој биљци дато стварно објашњење, они су од тражења одустали. Та „нова“ пићна биљка, коју Немци — сигурно по наруџбини неких шпекуланата — још и данас у звезде кују, расте код нас на шумским пропланцима дивља, а Немци је уврштују у коло оних биљака, које пољопривреднику дају храну за његову стоку, и то храну која својом хранљивошћу далеко надмешује све, што је до данас на томе пољу познато. По анализи уважених стручњака, има у сену, добивеном од ове чудотворне нове пићне биљке, дакле од шумске граорице, 25% беланчевине, 3% масти и 28% безазотних састојака, а то је више него два пута толико беланчевине, колико ју и најбоље сено од детелине има. То је код обичне шумске граорице; али „проналазачи“ у све бубњеве ударају и уверавају, да су наведени састојци у неке још новије „облагорођене“ шумске граорице, коју они Lathyrus sylvestris *Wagnerii* називају, још повољнији, јер

се ова и много бујније развија, више приноса даје, са лошијом се земљом задовољава итд. итд.

У Баварској су на надлежним местима пале у очи те мнозвучне рекламе, па је услед тога Министарство за Земљорадњу наредило својим најбољим стручњацима, да ову „нову“ пићну биљку тачно испитају и резултате својих испитивања Министарству поднесу. По извештају тих стручњака, чињене су анализе на разним примерцима од сена шумске граорице, обичне и „облагорођене“, па се дошло до закључка: да то *сено* у истини садржи 25% беланчевине, но од тога је опет 30% амидске беланчевине, која за исхрану нема никакву вредност, а што је најгоре, *стока у опште неће да једе те биљке*, јер јој не пријају! Међутим, кад је стока гладна, кад натера орла зла година, она једе *зелену* шумску граорицу. Али, при свем том, свакако стоји, да ова прехваљена биљка не заслужује толико пажње од стране пољопривредника, колико јој желе проналазачи да даду, и да свакако није она позвана, да истисне ма коју од наших пићних биљака, а најмање детелину.

Р.

Новоселандски спанаћ.

Међу најодличније поврће, мора се и овај спанаћ уврстити, јер врхови његових разгранатих стабљика, с лишћем заједно, дају, као обичан спанаћ скувани, веома пријатно и здраво, киселасто јестиво. Његово семе врло тешко ниче, па га с тога треба пре сејања кључалом водом прелити и оставити да се на њему вода охлади, па онда још који дан остави, да у тој води постоји, па ће свако посејано семе насигурно нићи. Сеје се по Ђурђевдану на добро спремљену, сагорелим ђубретом пођубрену и сунцу више изложену леју. Посејати треба по 2 и 2 зрна у размаку од 15 сантиметара. Где се једном посеје, ту се отпаднутим семеном после сам посејава. У земљи презимело отпаднуто семе поникне с пролећа, па те нове биљке треба с пролећа на другу леју, у поменутом одстајању расадати и према потреби заливати. Једна мала леја, овим спанаћом засејана, даје довољно „зеља“ за једну осредњу породицу преко целог лета, па све непрестано до под саму јесен. Р.

Наше вести

Руковалац лозног расадника у Крајини. — За руковаоца овог расадника постављен је г. Благоје Стојковић, путни наставник виноградарства на место г. Драгољуба Вукаловића, који је отпуштен.

Две нове ниже пољопривредне школе. У буџету за 1914. годину предвиђене су потребне суме за оснивање *Градинарске школе* у Топчидеру, на место Плетарске школе, и *Ратарско-Плетарске Школе* у Скопљу, у место пројектоване Занатско-Плетарске школе.

Програм пољопривредне наставе у касарнама. У Министарству народне привреде израђен је програм за предавање пољопривредне наставе у касарнама коју ће теоријски и практички изводити управници и особље нижих пољопривредних школа, управници пољопривредних станица, управници воћних расадоика и руковаоци лозних расадника у местима где има војске.

Нови економски помоћници. Претписом Господина Министра Народне Привреде постављени су: за помоћника државног економа ср. поречког округа крајинског Хранислав Митровић, свршени ђак школе за винодеље и воћарство; и за помоћника држав. економа среза пчињског окр. врањског Драгољуб Љ. Јеремић, свршени ђак школе за сточарство и планинско газдовање.

Разрешен помоћник. Г. Владан П. Ђорђевић, помоћник државног економа окр. ваљевског, решењем Господина Министра Народне Привреде, разрешен је од дужности.

Нишка Пољопривредна Подружина. Нишка Пољопривредна Подружина одржала је 30. пр. мес. свој Глав. Год. Збор.

За чланове Управе изабрати су: г. г. Атанасије Радојковић, трг. из Ниша; Младен Живковић, трговац из Ниша; Ђорђе Поповић, механџија из Ниша; Михаило З. Аранђеловић, трг. из Ниша; Раде Милошевић, учитељ из Ниша; Јосиф Пенчић, трговац из Ниша; Михаило Петровић, окр. економ. из Ниша; Здравко Петровић, ср. економ из Ниша; Љубиша Јовановић, руков. лоз. расад; Јеленко М. Поповић, пом. окр. екон. Аранђел Симоновић, екон. из Сопотленца; Гаврило Раденковић, екон. из Јелашнице; Благоје Павловић, екон. из Сићева; Димитрије Цветковић, учитељ из Г. Међурова; Милан С. Поповић, свештеник из Вратишта; Цветан Гроздановић, ср. екон. из Сврљига; Светозар Адић, учитељ у пенз. из Сврљига; Петар Трифунац, ср. екон. из Алексинца; Срећко Марковић, екон. из Дражевца; Станко Станковић, ср. екон. Соко Бање; Димитрије А. Павловић, трг. из Соко Бање; Бранислав Тодоровић, ср. екон. из Прћиловице; Милутин Јевтић, екон. из Љуптена.

За чланове Надзорног Од-

бора: г. г. Сава Павловић, књижар из Ниша; Јова Г. Јовановић, трг. из Ниша; Јован Цветковић, мајор из Ниша.

Разнолије

Ретка плодност крмаче. У Мариновцу, ср. тимочком, заклала је пред Божић урађену крмачу Милица удова Макс. Никодијевића, незнајући да је крмача супрасна. Кад ју је распорила нашла је у њој двадесет и пет мртвих прасади у величини пољског миша. Крмача је била мелезанка тамошњег соја са шумадијском расом. Доиста ретка плодност!

Лекарска оцена о млеку. — Лекарско удружење за Рајнску провинцију (у Немачкој) издало је проглас, којим сврађа пажњу на велику хранљивост млека. Млеко је најбоља од природе зготовљена храна. Оно садржи све састојке, лако сварљиве, који су потребни телу за одржање, растење и вршење физичког и умног рада. И болеснима оно најбоље даје окрепљења. Ако се за марку (1·30 дин.) могу добути 5 лит. млека, онда се тиме добива двапут толико хранљиве беланчевине, двапут толико масти, колико даје говеђина за исти новац. По томе:

1, Нека се одојчад хране материним млеком, на грудима своје мајке;

2, Као замена материном млеку може бити кравље или козје млеко;

3, Не заборави, да је и за већу децу млеко одличан прибављач снаге и свих састојака за грађу тела;

4, И ви одрасли пијте млека, јер је оно угодна, снажна и јевтина намирница;

5, И ви сељаци не мислите да је млеко само за то да вам прави новац, него задржавајте га довољно и за вашу и ваших домаћих потребу... ђ.

Исланд извози масло за Енглеску! Ваљда нико није ни сањао, да Исландци могу производати толико масла да га, чак и за Енглеску извозе. Али је у истини тако.

Од подужег времена производња масла на Исланду расте рапидном брзином и његов извоз скаче из године на годину.

Данас је Исланд подељен у 18 округа, а већ у 10 округа постоји велики број млекарских предузећа. Сва су предузећа на задружиој основи.

Из округа Арне, где постоје 12 млекарских предузећа, извезено је у 1912 години 91.700 кграма масла; из округа, рангервала 65.850 кграма; и, најзад, из свих осталих округа 28.415 кграма. Према овоме, у години 1912. укупно је извезено 195.965 кграма. Килограм

масла продаван је просечно по два динара, што значи, да је у тој години добивено од продаје масла 371.930 динара.

—

На Иланду нема ни довољно ни у свако доба проходних путева, а железница никако, па ипак тамошњи народ рапиддном брзином развија млекарство, као главну подлогу за напредак сточарства, — А ми? — ми имамо и путова и железница, па млекарску индустрију готово и немамо, а масло не производимо ни толико, колико нам је потребно за потрошњу у земљи.

Н. Р.

Пијан срндаћ. Неће бити сваком познато, да срне, кад с пролећа брсте растове и брезове пупољке, падну у неки занос, као у неко пијанство. Тако опијен један срндаћ утрчао је прошлог пролећа у авлију једног сељака, који га је, без икаквих тешкоћа, ухватио живог.

Р.

Теле с три главе и шест ногу. У једном селу у Немачкој. једна је крава отелила теле са три главе и шест ногу. На једној страни имало је 13, а на другој 15 ребара. Срце је било дупло. Крава је 9 година стара и ово јој је већ треће теле, које је наказно отелила, а с разним је биковима водила.

Р.

Мрави — пекари. Обраћајући пажњу лениваца на неуморни рад малених мрава, мудри цар Соломон, како изгледа, више је знао о мравима него што је то и данас познато обичним посматрачима живота тих инсеката. Мрави, који, као што је познато, живе заједничким животом, као што неки научници тврде, не само да сеју жито и ово збирају, већ од њега припремају тесто, месе хлеб, т. ј. да се на тај начин, наравно у минијатури, приказују и као вешти пекари. Ту скоро, *Месор Барбарус* приказао је испитивања д-ра *Нечера* над неким мравима у Далмацији.

Ти мрави, вели д-р Нечер, изводе у целини ратарску културу — производе жито, затим из овога припремају хлеб. Да добију хлеб, допусте житу да донекле проклија и онда тако проклијало износе и суше на сунцу. Исушена зрна односе затим у подземне ходнике где га нарочити мрави — специјалисте, размекшавају докле док од њега не начине тесто од којег месе хлебове, које, да би се испекли, износе напоље и суше на сунцу. Тако испечене хлебове односе у нарочита одељења где их чувају до употребе. Отуда, није чудновато, што је цар Соломон, и ако свакако није знао баш за ово, увиђао, да су мрави неуморни раденици и да су због тога подесни да послуже као углед — ленивцима.

Б.

ЦЕНОВНИК

Пољопривредних справа, и осталих средстава за производњу

КОЈА СЕ МОГУ ДОБИТИ КОД

СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА У БЕОГРАДУ

I Ратарске справе

1. Плугови риљачи или за дубоко орање

Марка	R. 18. са предплугом — риљачи .	Дин.	167·—
„	R. 14 „ „ за дубоко орање	„	108·—

2. Сакови плугови — самоходи

Марка	D. 6. M. N. R.	Дин.	56·—
„	D. 7. M. N.	„	59·—
„	D. 8. M. N	„	65·—
„	D. 8. S. S. N. са предплугом за смоничаве земље	„	84·—
„	D. 8. S. M. са предплугом за тешке земље	„	88·—
„	D. 10. M. N. са предплугом . .	„	88·—
„	D. 10. K. M. „ „ . .	„	87·—

3. Сакови обртачи

Марка	U. W. 5. са точком	Дин.	58·—
„	U. W. 5. са колечком и црталом .	„	72·—
„	U. W. 7. „ „ без цртала .	„	75·—
„	U. W. 7. „ „ и црталом са механизмом	„	130·—
„	U. W. 9. са колечком и црталом са механизмом	„	80·—
Плуг	ливадски парач	„	145·—
„	балкански обртач Шрамов . . .	„	40·—
„	обртач са предплугом Мелотов . .	„	160·—

4. Уметци за претварање плугова у поједине справе за обраду земље

Скарификатор	са пет ножева	Дин.	54·—
Екстирпатор	„ 9 „	„	60·—

Култиватор са 7 ножева	„	58.—
Двображњак без цртала — уметак. . . .	„	34·—
Уметак — део за претварање плуга у прашач	„	25·—
„ „ „ „ „ у огртач	„	25·—
Труп за плуг ливадски	„	27·—
Труп за прашач Лаке-ов	„	15.—
Труп за загртаче	„	30·—
Прашач виртембершки	„	20·—
Подривач . . . . . , ...	„	10·—

5. Резервни делови разних плугова

Претплужњак за све плугове	„	7·—
Раоници за плугове D. 6 M. N. R, D. 7 и 8 M. N. . . , ...	Дин.	2.50
Шрафови за раонике	„	0.20
Плазеви леви — за плугове D. 6 M. N. R. и D. 7 M. N.	„	1·—
Плазеви — леви — за плугове D. 8 M. N.	„	2.—
Табани (десни) за плугове D. 6, 7, 8 и 10	„	1·—
Колечке за плугове D. 6 M. N. R. и D. 7 M N.	„	23.—
Колечке „ „ D. 8 и 10 M. N. . . .	„	25·—
Даске за плугове D. 6 M. N. R.	„	7·—
„ „ „ D. 7 M. N.	„	8·—
„ „ „ D. 8 и 10 M. N. . . .	„	9·50
Ланци дупли за плугове	„	3.50
Цртала без гривне за све плугове . . .	„	5—
Точкови једно-колци за прашаче и окопаче	„	0—
Трупови за Сакове плугове D. 6. M. N. R.	„	2—
„ „ „ „ D. 7. M. N. .	„	11·—
„ „ „ „ D. 8. M. N. .	„	23·—
Гривне за цртаке	„	25·27

(Наставиће се)

Власник за Српско Пољопривредно Друштво, председник:
Душан М. Спасић, начелник Мин. Народ. Привреде, — Душановац.
Одговорни уредник: **Д. М. Спасић.**

Штампарија „Доситије Обрадовић“, Кнегиње Љубице ул. бр. 6. Београд
Димитрија Гавриловића. (Преће А. М. Станојевића).

„СВЕТОСАР МАРКОВИЋ“ БЕОГРАД

ПРИВРЕДНИЦИМА НА ЗНАЊЕ!

Српско-Ческа фабрика шећера Прашке Кредитне Банке и Другова у Ћуприји извештава све своје произвођаче репе:

1. Да је **повисила цену репи** на свима железничким станицама **од 1·80 на 1·90 динара** а у фабрици од **дин. 2·— на дин. 2·10** тако да се та повишица од дин 10·— по једном вагону пење на **динара 30·—** по једном хектару, рачунајући принос по три вагона најмање по хектару код рационалне обраде.

2. Да би се пак постигао сигуран резултат *у већем приносу репе* фабрика је учинила од своје стране да од првих и највећих кућа на страни набави за своје пословне пријатеље — произвођаче *вештачко ђубре* као: супер-фосфат, чилску шалитру и т. д. Сем овога фабрика је набавила од првих и најбољих фабрика на страни за своје произвођаче *најсавршеније и најбоље справе, алате и машине* у циљу рационалнијег и бржег обрађивања земље; — све ово фабрика уступа *својим произвођачима по цени коштања;*

3. Српско-Ческа фабрика, да би изашла својим произвођачима у сусрет, *даје бесплатно кречно ђубре — калк-шлам* и нарочито га препоручује у циљу ђубрења земаља смонице којима је креч неопходно потребан. Ово ђубре поред тога што обилује кречом садржи и друге храњиве састојке;

4. Српско-Ческа фабрика Шећера је поред свега напред изложеног набавила и *моторни плуг* како би произвођачима, чији су комплекси већи од пет хектара и у том погледу изашла на сусрет, да своју земљу што јефтиније, брже и боље ураде. Овај плуг оре на дубини од 15 до 40. с. м. и дневно може да изоре до пет хектара.

О свему овоме извештавају се наши пријатељи ради знања и даљег управљања.

4—4 **Фабрика Шећера Прашке Кредитне Банке и Другова Ћуприја.**

ПРАВО ОРУЖЈЕ

против свих непријатеља **воћа** и **чокота** су ново конструисане законом заштићене

Виноградарске (пероноспора) прскалице

(систем Jessernigg)

са дуплом *прскалицот* систем „Exact.“ Фини челик. Нема оправке.

3 године гарантија

Јевтино. Практично. Штеди снагу. Тражите беспл. проспекте о свима новитетима и др. Стотине писама признања. 3000 ком. у употреби.

Josef Jessernig, Stockeran № 27. код Беча.

Траже се препродавци. 2—6

УПОТРЕБА ВЕШТАЧКИХ ЂУБРЕТА

Да би вештачка ђубрета могла потпуно да дејствују и даду све оно, што пољопривредник с правом очекује од њих, потребно је, *да земља буде добро обрађена, да семе буде добро и сви послови пажљиво и на време извршени.*

Сва обавештења о употреби вештачких ђубрета и практичне књижице, у којима је просто и јасно описано шта су то вештачка ђубрета, кад и како их треба употребљавати, могу се добити **бесплатно** код г. Миодрага Обреновића, агрикултурног инжињера. Милоша Великог улица бр. 70. Београд.

5—12

Управа добра за производњу семена графа Тијавија у Лосдорфу

Препоручује за пролетњу сејидбу наше

Оригинално Лосдорфско семе

које је прошле године у земљи и на страни

дало највеће приносе

утврђен је принос у зрну по хектару:

јечма 44·6, јарице 41.7, овса 40 метар. цената

Благовремена пријава у интересу је поручиоца

Искључива продаја: мустре цене и објашњења код

Samenhandlung Gebrüder Boschan

K. K. Hoflieferanten, Wien, I. Bez., Bäckerst. 9. 6—6

ПОСЈЕДНИК ШЉИВИКА и ВОЋАРСКОГ РАСАДНИКА.

ПАЖЊА ВОЋАРИМА!

Окаламљене саднице најбољих босанских шљива и то:

„Балканска Царица“, „Краљица Босне“ и „Цар Душан“.

Двогодишње и трогодишње саднице су од најкрупнијих и најбољих до сад познатих врста, а сазревају концем августа. Свеж плод је врло укусан као столно воће, а за сушење, кување пекмеза и печење ракије изврстан.

Моје шљиве не болују од познате болести на листу **„Polystigma rubrum“** као друге шљиве, код којих пожутело лишће отпадне, те брзо за тим и плод пропадне. Код мојих шљива лишће је отворено зелене боје, а још отворенији крупан, сладак род.

Моје су шљиве одликоване првом дипломом од земаљске владе за Босну и Херцеговину, медаљом у Будим Пешти 1896., сребрном медаљом на светској изложби у Паризу 1900. године и златном медаљом у Сарајеву 1910. године.

За доброту мојих шљива јамчим у сваком погледу.

Искључиву продају за Краљевину Србију уступио сам ***Српском Пољопривредном Друштву,*** преко кога се са поруџбином треба и обраћати.

САВО Т. КОЈДИЋ

6—12

ВЕЛЕПОСЕДНИК ИЗ БРЧКЕ — БОСНА.

НЕХВИЛОВА

ПРСКАЛИЦА ЗА ЛОЗУ И ВОЋКЕ

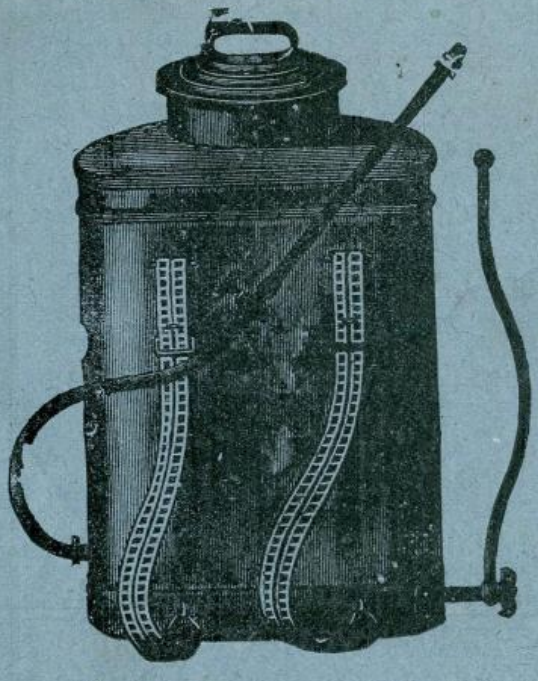

Нехвилова **Прскалица** за лозу и воћке патент „Аустрија“ која се употребљује у великим количинама у Србији, Русији, Италији, Аустрији, Мађарској, Румунији, Бугарској итд.

Ова је прскалица призната као **најбоља, најусавршенија** и **најиздржљивија**, зато је као такову и препоручујемо и **гарантујемо** за сваки комад.

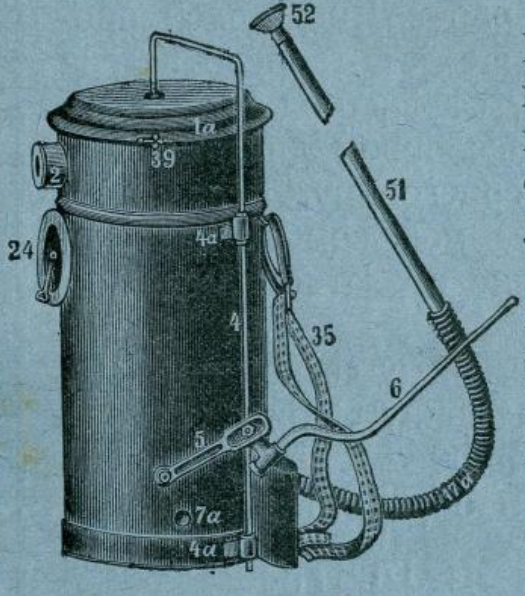

Најновији и најусавршенији Нехвилов сумпорни распрашач „Торпедо“ који је удешен да се при раду може носити на леђима, зато је згодан за веће лозне расаднике.

Ми имамо на стоваришту и Нехвилов ручни сумпорни распрашивач звани „Миниатур Виндобона“ подесан за мање винограде.

Велики избор ножева и маказа за каламљење лозе и воћака, и свију осталих пољопривредних алата.

Браћа П. Радојловићи

ГВОЖЂАРИ. — БЕОГРАД.

6—12

РГІ
53

г. Др. Мил. Васићу, начел. Шум. Одељ.
Мин. Нар. Привреде
Београд

Број 11. 11. Април 1914. год. Год. XLV.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ИЗЛАЗИ ТРИПУТ МЕСЕЧНО

УРЕДНИК:
Д. М. СПАСИЋ

БЕОГРАД.
ШТАМПАРИЈА „ДОСИТИЈЕ ОБРАДОВИЋ"
ДИМИТРИЈА ГАВРИЛОВИЋА (ПРЕЋЕ А. М. СТАНОЈЕВИЋА)
Кнегиње Љубице улица бр. 6.
1914

[illegible]

САДРЖАЈ

У борбу против поплаве!
Први пролетњи радови на репишту.
О кобили и ждребету по ждребљењу.
Мокрење крви, овчи обад и власац (плућни црв).
Три најчешће и врло опаке болести код кокошака.
Положај пчеланика, размештај кошница у њему и зграда потребна за пчеларење.
Храњење биљака.
Народно здравље.
Корисне белешке.
Наше вести.
† Др. Н. Гербер.
Питања и одговори.
Разнолије.
Записник.
Огласи.

„ТЕЖАК“ СТАЈЕ:

За Србију: на годину 4 дин., и може се претплатити само на целу годину. Ђаци, војници и сеоске читаонице добијају лист у пола цене. — На „Тежак“ се може претплатити: непосредно, кад се на адресу: Српског Пољопривредног Друштва — Београд пошље претплата у новцу или у поштанским маркама, или посредно преко скупљача претплате, или на најближој пошти.

За иностранство: на годину 6 круна или франака.

Претплата се прима само на целу годину и то унапред.

Огласи у „Тежаку“ стају:

Цела страна за прво оглашавање	20·—	динара
„ 2. — 5. по	15·—	„
„ 6. — 15. „	12·—	„
„ 16. — 36. „	10·—	„

По овој размери рачунају се огласи и кад излазе на 3/4, 1/2 и 1/4 стране

Мали огласи који не захватају више од 4 реда из цицера, плаћају:

За прво оглашавање	2·—	динара
„ 2. — 5. по	1·50	„
„ 6. — 15. „	1·20	„
„ 16. — 36. „	1·—	„

За огласе страних огласача (ван Србије) рачуна се по 25% скупље, било да оглас пошљу на српском или на страном језику са кога се мора превести на српски. Огласи се не могу штампати на страном језику, сем адресе где је то потребно.

Огласи се плаћају унапред.

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
К И. Бр. 22674

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ИЗЛАЗИ ТРИПУТ МЕСЕЧНО

Број 11. 11. Априла 1914. год. Год. XLV.

У борбу противу поплаве!

— РЕЧ У СВОЈЕ ВРЕМЕ —

Изливом река и потока велики део наших најроднијих поља поплављен је. Многе реке тргле су у своја корита, али их има које су још изливене притискујући водом њиве и ливаде које су давно требале да се обраде или је већ крајње време да се очисте и зирате.

Ваља нам се старати да штету нанету нам поплавом умањимо или отклонимо.

Њиве са којих је вода тргла, чим се толико оцеде да се могу орати, ваља што пре узорати и засејати. Још није касно и можемо с успехом засејати их шећерном репом, кукурузом, пасуљом, сточном репом, а по потреби још и са грахорицом па и самом детелином и луцерком. Само ваља пазити да се не оре одвећ мокра земља. Боље је који дан очекнути да се оцеди, но је каљаву орати, јер ће ускоро наступити топли па можда и суви дани, па ће се каљаво орање запећи, те ни усев на њему неће како ваља изаћи, а још теже ће га бити прашити и разређивати.

Ливаде са којих је вода тргла треба одмах обићи и прегледати, па и нагомилан нанос и муљ растурити, а целу ливаду подрљати, да би се трава лакше пробила и да не би земља окорела.

Много већу бригу задају нам земље које су још под водом и за које не знамо кад ће вода са њих тргнути и кад ће се оцедити да се може на њима почети посао.

Зато треба одмах да се спремамо за оно што је нај-

УНИВ. БИБЛИОТЕКА „СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ" БЕОГРАД

горе, као да ће се вода на њима још дуго задржати и отићи тек тада, када буде било доцкан за сејање редовних усева које других година на њима сејемо.

Треба одмах набављати семе кукуруза брзозрелца, који се може с успехом сејати до краја маја, па по нужди и до половине јуна месеца. У кукуруз не треба сејати узрод, бундеве и пасуљ приткаш (лозак), јер би му то правило загушину, те би главни род подбацио. Највише још што се сме сејати у кукуруз, то је пасуљ чучавац (пешак) и то обретко и по мање зрна (3—4) у кућицу (одак).

И ситна проја, просо, моћи ће се с успехом сејати као и кукуруз брзак, па и нешто доцније. Ако се не употреби за храну, лако је зрно проје продати па за тај новац купити друге хране, а слама је добра за храну стоке, нарочито говеда. Зато треба одмах припремити и семе ситне проје, ко је науман да њу сеје. Са истим успехом може се сејати и хељда.

За сточну храну мухар ће најбоље задовољити потребу. И он се може сејати до краја маја, а по нужди и доцније. Исто тако и сточна репа, али се она мора раније, по Ђурђеву дану, посејати код куће у леје, да се изведе расад, па кад вода тргне са њиве и њива се узоре и подрља, онда треба расадити расад од репе и мало га заливати док се не прими, а после можемо бити сигурни да ћемо имати добру жетву. Зато треба и семе мухара и сточне репе одмах набавити, а не чекати последње дане кад затреба, јер тада може наступити случај, да се не може нигде одмах добити, а сваки је дан врло скупоцен у таквим приликама, па се не сме ни један дан изгубити.

Ни за баште које дуже остану под водом, не треба очајавати. И ту се да штета ублажити. Ако имамо земље која није под водом, треба одмах изводити расад. Само треба обређе сејати семе, да би расад био јачи, темељнији, јер ако вода доцније тргне из баште, мораће расад дуже да остане у леји, а што год је темељнији боље ће се примити и мање ће му шкодити пресађивање на стално место у башту.

На ливаде са којих вода доцкан тргне, ваља обратити нарочиту пажњу. Ако је трава под водом кренула

и израсла толико да се може косом захватити, треба је што пре покосити чим се ливада толико оцеди да се сме по њој ићи. Покошену траву треба одмах пограбити грабљама и избацити са ливаде на ђубре, а никако је не полагати стоци, а ливаду одмах за тим подрљати да се земља не окорева и да се муљ боље растури. Дрљање треба предузети и у случају кад трава није толика да се могне косити. Прва киша која падне за тим, опраће лепо траву и она ће букнути што 'но реч „ка' из воде“ и имаће се шта косити.

Најзад треба обратити пажњу и на окућницу, па и саме зграде које је вода топила или захватала. Крш и муљ који се ту зауставио, треба што пре уклонити и очистити. Баре, које су се задржале у удољицама, треба пропустити да вода отече ако имадне где да се пусти, иначе их треба засути сувим песком или земљом, да се вода не усмрди у дворишту. Зграде треба исушивати држањем отворених прозора и врата да их стално промаја продувава, кад год нису чељад у кући. На зиданим зградама треба обити леп, малтер, да би се могли боље осушити зидови. Воду из подрума и трапова треба што пре избацити да се не усмрди и да и даље не влажи зграду. — Нарочиту пак пажњу треба обратити на бунар, и не дозволити употребу воде из њега ни за какву потребу, а нарочито не за пиће, јер поплавом може бити загађена и заражена клицама најопаснијих болештина. Бунар треба најпре до дна исцрпсти, па тек кад наиђе друга вода може се трошити.

У опште, пољопривредник, који је навикао да се бори целог свог века са сваком непогодом, не сме ни у овом случају да губи поуздање у самога себе. Мора свесно и озбиљно лећи на посао, да би сачувао и себе и своју чељад од глади и пропасти. Тешко ономе кога свет жали што и он и чељад му гладују, а благо ономе коме завиде што је умео да се помогне па је „сит и пијан“ а чељад му весела и нахрањена!

Први пролетњи радови на репишту

Гајење шећерне репе мало се разликује од гајења сточне репе. Главна је разлика у времену сејања, размаку врста једне од друге и растојању струкова у врсти.

Шећерна репа сеје се раније, већ од половине месеца марта, док је сточну репу боље сејати мало доцније, од почетка априла до Ђурђев-дана.

Шећерна репа ситнија је, и зато се гушће сеје но сточна репа, дакле и врсте су ближе једна другој, као и струкови у врсти.

И једна и друга репа захтева добру, снажну земљу. На слабој земљи репа не успева добро и штета је дангубити око ње кад је посејана на слабој земљи, јер ће се тада слаба корист имати од ње. Зато на слабој земљи и не треба никако сејати репу, ни шећерну, ни сточну.

Семе репе не клија брзо као семе других усева, па зато ни репа не ниче тако брзо. Зато упоредно и једновремено са репом ниче и коров, кога у толико више има на њиви у колико је земља нечистија а јача, а нарочито кад је недавно ђубрена стајским ђубретом.

Но семе од репе не ниче све једновремено. Зато се види у врсти један део где је репа у велико никла да би се већ могла и разрађивати, док је мало даље у врсти са свим местичава, те се мора сачекати да боље изађе, да се врста испуни. У томе пак времену, коров не чека, већ нагло расте. И ако би се чекало са утамањивањем корова док се репа у врстама испуни, коров би се толико отео, да се не би врсте ни познавале, нити би се репа видела из корова. Зато се мора приступити утамањивању корова што пре, чим се репа уврсти, да се врсте познају, — *и то је први и најречи посао с пролећа на репишту.*

Јако греши онај ко мисли да ће уштедети на раду ако сачека да репа добро никне, па да је једновремено са разређивањем и опраши и ослободи корова. Тиме ће само оштетити себе, јер не само да ће му много више радне снаге требати, но ће му се и репа у корову подуспарити и почети да жути, па ће и у свом даљем порасту заостати. А код репе је главно да што брже из-

расте лист, те да осенчи земљу около струка, јер тиме штити земљу од брзог исушивања и угушује коров који под лишћем ниче, а развијеним лишћем црпе више хране из ваздуха.

Зато чим репа изникне толико, да се врсте распознају, треба одмах, што пре то боље, опрашити простор између врста, било плугом прашачем — култиватором, било мотиком, да би се коров уништио. Ово прашање треба извршити што плиће, управо само окресати траву, која је и иначе тада још сасвим млада и плитког корена, да се не би земља дубоким копањем без потребе превртала и сушила. Разуме се, да се том приликом не може уништити и коров који је поникао у врстама где и репа. Но то неће репи много шкодити, јер је он не може загушивати са свих страна као кад би га било и међ врстама.

У томе ће доћи и време разређивања репе — *други посао.*

Ни на то се не сме дуго чекати. Чим репа испуни врсте, а дотле ће и ојачати колико треба да би се могла разређивати, треба одмах приступити послу.

При разређивању ваља пазити на ово троје: 1) да се не оставе биљке у врсти ни сасвим на близо, ни одвећ раздалеко, већ приближно у размаку у коме треба (шећерну на 20—25, а сточну на 30—35 сантиметара; 2) да се нигде не остави више од једног струка, при чему треба пазити да се не превиди ни по неки млад струк који је тек појмио из земље уз онај јачи; и 3) да се струкови не кидају, т.ј. да се не откине само лишће а корен да остане, јер ако тога буде, из корена ће опет избити лист, те ће тако остати на једном месту два струка један уз други, а то никако не сме да буде, јер двојке никад нису од користи (нарочито код шећерне репе), већ увек само од штете.

Приликом разређивања пажљиво се почупају само оне биљке које су непосредно око струка који хоћемо на том месту да оставимо. Почупати треба не само репу, но и траву, коров. Мало даље од остављеног струка, не мора се чупати ни сувишна репа ни трава, јер би то било заметно и споро, већ их треба мотиком поништити а земљу опрашити што ближе остављеним струковима.

Тиме су савладани први и најпречи пролетњи послови на репишту, а то су и најважнији послови при гајењу репе. Ако се они изврше на време и како треба, сви остали послови лакши су, и ако само време послужи можемо унапред очекивати добру жетву.

О кобили и ждребету по ждребљењу

Жедребљење кобила пада код нас поглавито у пролетње време, у априлу и у првој половини маја месеца. То је за привредника радостан догађај, ма да му доста смета у време, када је радом у пољу заузет. Јер, не само да је приморан да ждребну кобилу поштеди од рада када му је за рад најпотребнија, већ губи и многодрагоценог времена око неге ждребета. Зато би било најбоље да ствар удеси тако, да му се кобиле ждребе зими. У то време мање су му потребне за рад и више има времена да нези кобиле и ждребета поклони већу пажњу. Сем тога, ждребе довољно ојача до пролећа, те се са мање опасности може с кобилом пустити на пашу. При доброј снажној храни распаса се кобила већ у јануару месецу. Ко има добру шталу треба да тежи да му се кобиле ждребе зими.

Како ваља поступити с кобилом при ждребљењу и после ждребљења већ смо у једном ранијем броју „Тежака“ расправљали. Сада обраћамо пажњу одгајивачима на следеће:

Ако се ждребе није очистило од ждребеће, смоласте балеге (зачетне погани) ма да је посисало прво мајчино млеко, које има то дејство да очисти црева, то се лако разболи и добије болове у трбуху. У том случају не треба да чекамо, већ морамо одмах прстима очистити гузно црево од балеге и дати ждребету неколико кашика ланеног зејтина с чајем од титрице (камомиле). Пролив који по том наступи нема значаја, докле није водњикав и докле не заудара. Али, ако је водњикав и за-

удара, а ждребе омршави при томе, онда је то знак да ждребету мајчино млеко не прија и да је оно узрок проливу.

Мајчино млеко шкодљиво је ждребету када је сувише масно, што се дешава при храњењу кобила одвише јаком храном. Тако исто је шкодљиво ждребету млеко оних кобила, којима се даје буђаво сено, плеснив и прашљив овас, које се употребљавају за тежак, напоран рад, те се у раду јако узноје и које при дужем трајању рада сувише чезну за ждребетом.

По ждребљењу ваља кобилу 2—3 недеље поштедити од рада, те да се потпуно опорави. За ово време ваља је при лепом времену пуштати са ждребетом на чист ваздух, у какав ограђен простор, где се може довољно кретати. Када се пак почне употребљавати за рад, те се мора одвајати од ждребета, онда то с почетка не треба дуго да траје и тек поступно ваља да остане дуже на раду.

Никад не треба ждребету допустити да одмах сиса, чим се кобила врати са рада, нарочито кад је ознојена, као што треба пазити да не сиса сувише халапљиво, те да не претовари желудац, јер све то може имати рђавих последица и изазвати проливе, болове у стомаку, па чак и угинуће ждребета.

Увек треба пазити на то, да у вимену не заостане много млека, јер то може дати повода запаљењу вимена и задебљању млечних жлезда.

Ако кобила нема довољно млека, то јој треба давати бољу, јачу и лако сварљиву храну, па ће лучити више млека. Али, ако то не помаже, онда ваља ждребету накнадити недостатак мајчиног млека давањем крављег млека.

Кобила се обично 9. дана после ждребљења распасе, па се у то доба и води код пастува, ма да не показује тако јасне знаке распасности као јалова кобила. После 8—9 дана поново се води код пастува за случај, ако од првог опасивања није остала оплођена. У опште се мисли да је право време опасивању 24—48 часова по појави првих знакова распашености. Р.

УНИВЕРЗ. БИБЛИОТЕКА „СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ" БЕОГРАД

Мокрење крви, овчи обад и власац (плућни црв)

Наступа време паши. Паша је најприроднија храна за стоку. На паши може стока слободно да се креће у здравом ваздуху, а то је по њено здравље и телесно развијање од великог значаја. Али паша има и својих рђавих страна, нарочито рана пролетња паша, кад још нема довољно добре траве, те мора стока да једе што нађе. На паши излаже се стока утицају неповољног времена. Одвише велика врућина, мраз, роса, слана, ветар и кише не утичу повољно на здравље стоке, ма да се она поступно навикне на ове утицаје, те постане издржљивија. Стока се на паши често зарази разним болестима: власцем (плућним црвом), метиљем, прострелом, излаже се овчем обаду и лако добије мокрење крви (крвобурност).

1. Крвобурност или мокрење крви појављује се код говеда с пролећа и лети. Узрок је један паразит (праживотиња) који се зове Piroplasma bigeminum. Овај паразит живи у крви животиња и разорава крвна зрнца. Услед тога растави се она материја која даје крви боју и лучи се са мокраћом, коју црвено бојадише. Према томе ово није право мокрење крви, већ мокрење материје што даје крви боју. Стока се тешко разболи и угине. Поменутог паразита преноси са животиње на животињу један крпељ (Jxodes reduvius). Говеда се заразе обично на таквим пашњацима где овај крпељ живи, а то је на мочарним пашњацима близу шума и шумарица. Крпељ борави на жбуњу, прелази на говеда, а и на друге животиње, упије се својом рилицом дубоко у кожу и сиша им крв, а са крвљу и оног паразита.

Говеда се могу сачувати од ове болести на овај начин, да се не пуштају с пролећа и лети на мочарне шумске пашњаке. То важи нарочито за она грла која су зими због недовољне хране јако омршавила, па зато тешко одољевају зараживању. Оболела грла треба одмах одвојити, затворити у шталу и обратити се за савет марвеном лекару.

2. Овчи обад је жућкасто-сива, 10—12 мм. дугачка мушица, која живи у пукотинама стајских дуварова, у жбуњу и покрај шума, а роји се само при сувом, топлом времену, особито у подне и то од почетка маја до половине септембра. Оплођене женке одмах потраже стада оваца и полажу живе ларве (упљувке) у њихове ноздрве. Ове ларве завуку се затим у носне дупље, населе се поступно и у чеоним дупљама и у дупљама горње вилице и корена рогова, где се даље развијају и постану потпуно зреле од прилике после 10 месеци, дакле с пролећа идуће године. У то доба почну се селити из носа и учауре се у земљи за 24 часова. После 6—7 недеља развију се из ових чаурица нове мушице, нов обад.

Када се ларве почну завлачити у горње делове носних дупљи бивају овце веома немирне, трљају нос о разне предмете и о ноге, тресу главом, кијају чешће, али се ускоро умире и остану мирне од прилике 10 месеци, док се ларве потпуно не развију. Тек тада се појаве јаснији знаци болести. Овце добију прво слузасти, доцније гнојави излив из носа, почну јаче кијати и трљати нос, дижу у ходу предње ноге више него обично и посрћу задњим трупом. Кадтад појаве се поред ових и други знаци. С времена на време овце врте главу час на једну, час на другу страну, а никад не врте се целим телом као код брљивости, омршаве, шкрипе зубима, преврћу очима, малакшу сасвим и угину.

Једини разуман начин лечења таквих оваца је тај, да се дотичне дупље отворе и ларве изваде. Али како је ова операција заметна, то се она примењује само код оваца од велике приплодне вредности.

Неки сипају таквим овцама у нос прашак од дувана, те да јаче кијају и да упљувке избаце. Али и од оваквог лечења не можемо очекивати какав особити успех, јер кијањем не могу се избацити ларве које се налазе у горњим деловима носних дупља и у чеоним дупљама.

И у погледу предохране има великих тешкоћа. Избачене ларве ваља покупити и уништити. Овче стаје треба често кадити, јер тиме се обад од њих одбија. За време летњих врућина не треба овце терати на пашњаке,

који се налазе у близини шума и шумарица и ако има жбуња на њима. Искоренимо жбуње на пашњацима. Ако све то није могућно извршити, онда намажимо овцама ноздрве, пред свако истеривање на пашу, катраном или каквим смрдљивим зејтином. Тиме можемо спречити да се обад не приближи овцама. Али мазање ноздрва катраном непрактично је код великих стада. Зато је најбоље да овце за време летњих врућина преко дан а нарочито у подне, држимо у стајама које се добро каде, и кад их тек по заласку сунца и ноћу истерајмо на опасене пашњаке.

3. Власац плућни црв. Код оваца, нарочито код јагњади и једногодишњака, ређе код телади и свиња, често се појављује у виду заразе јак, дуготрајан кашаљ. Овоме кашљу дају повода ситни, кончасти, 3—7 см. дугачки бели црвићи (власац), који живе у душнику и у његовим огранцима у плућима и проузрокују катаре и запаљење плућа и смрт.

Овце, телад и свиње заразе се власцем у мају, јуну и јулу месецу, и то на влажним пашама, на попашама изоженим поплавама, где се налазе зачеци (ембриони) овог црва које стока са травом поједе и са водом попије. Из желуца врате са зачетци у ждрело и упуте се одатле у душник и у плућа. Ту се развију у потпуно зреле власце.

Хранимо такве овце што боље, да могу дотле издржати, док не избаце црве. У пределима где се ова болест често појављује нака се овце у мају, јуну и јулу месецу држе у стајама, а ако то није могућно, нека се пред полазак на пашу нахране сувом храном и напоје чистом водом. У опште, овце никад не треба да пуштамо на влажне пашњаке. Предохрана од ове болести много је важнија него лечење. Исушимо дренажом влажне пашњаке и ливаде, приступимо регулацији наших река и речица, те да не чине поплаве, па ћемо сачувати стоку не само од власца, већ и од метиља и од многих других болести.

О. Р.

Три најчешће и врло опаке болести код кокошака

Креста или увор и подбрадњаци код кокошака, подлеже разним болестима, од којих су најчешће и веома опаке: *бела креста и красте или козе.*

Бела креста појављује се најпре на крести, подбрадњацима и заушњацима у виду ситних, белих или сигавих пегица, које у току болести бивају све веће, па се на послетку све уједно слију и онда као бела превлака изгледају и с тога се ова болест и зове „*бела креста*“, коју лева слика на једној шпанској кокошки показује. С кресте прелази ова болест на главу, на врат и даље се распостире на цело тело, услед чега перје постаје крто, суво и испада, као да је у најжешћем митарењу.

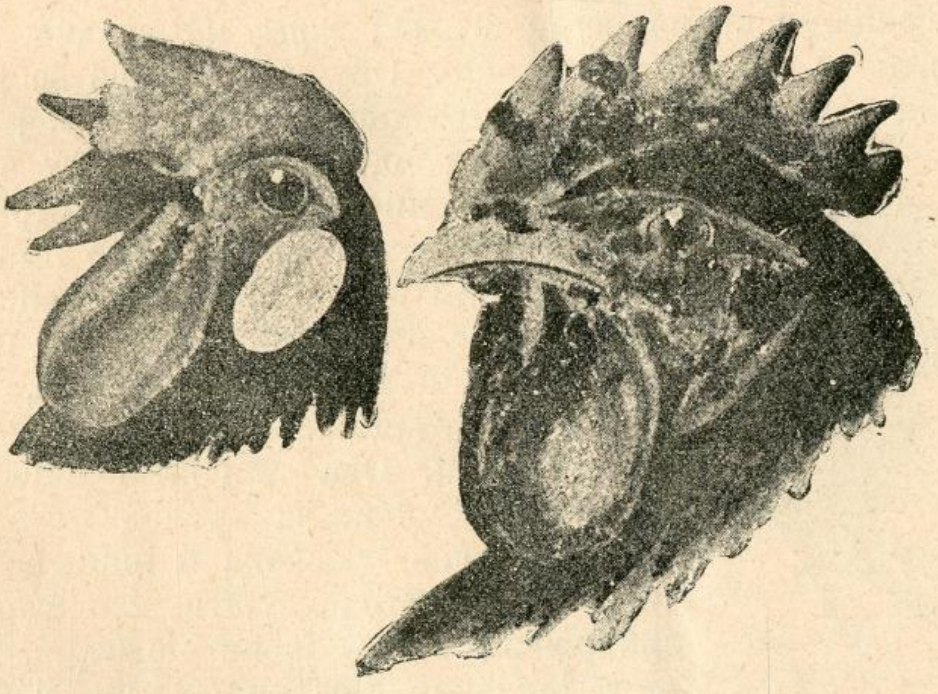

Кад се ова болест одмах у зачетку опази, треба оболеле делове натрљати *перуанским балсамом* (у апотеци), или направити мелем од 1 дела карболне киселине и 10—20 делова обичног пераћег сапуна, па тиме оболела места натрљати, па ће болест убрзо нестати, а често помаже и трљање само шпиритусом; али кад болест узме маха и по осталом се телу распростре, онда више нема лека и оболела грла треба убити и подубље у земљу зако-

УНИВЕРЗ. БИБЛИОТЕКА „СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ“ БЕОГРАД

пати. Како је ова болест веома прилепчива, то треба оболеле кокошке од здравих одмах одвојити, а кокошињаке и седала добро опрати карболном водом (5%) и кадити сумпором.

Кокошије красте или козе (десна слика) су мекане крастасте брадавице, које се такође на крести и подбрадњацима појављују, као што то приложена десна слика (стр. 363) сасвим природи верно на једном Плимес-рок петлу показује. Те су красте јако прилепчеве и врло опасне. Њих треба одмах при појави премазати (једном меком четкицом) са следећим мелемом: треба у апотеци дати направити смесу од 2 грама креозота, 5 грама борне киселине, 15 грама шпиритуса, 20 грама глицерина и 160 грама дестилисане воде. Свако доцније лечење остаје безуспешно, а оболело грло треба убити. И у овом случају треба оболела грла од здравих одвојити у неку суву топлу просторију.

Трећа је веома честа бољка: *шуга на ногама*, или као што то зову *кречне ноге*. Ову болест проузрокују ситне животињице „гриње“, које се под кожу на ногама завуку и ту чуда почине, нарочито на предњој страни, тако да оболело грло не може да иде, него већином на земљи чучи, неће да једе него се непрестано од свраба пипка, мршави и на послетку угине, ако се у зачетку одмах не опази и лечењу не приступи. Ова се гриња нагло и страховито множи и услед тога се кожа издигне, раскока и направе се читаве жућкасте крљушти, као што то приложена слика јасно показује. Болест је јако прилепчива, јер гриња прелази с једне кокошке на другу врло нагло. Ако се на квочки појави, гриња ће веома брзо на пилиће прећи, који ће за кратко време поскапати. Лечи се на овај начин: Најпре се оболеле кокошке од здравих одвоје, а красте добро премажу обичним пераћим сапуном и тако остави да 24 сата престоји (може се и крпом обмотати, да кокош не пипка), па се онда топлом водом опере да красте омекшају и пажљиво ножем саструже, да се

ноге не окрваве, а оне ситније крљушти, што на нози остану, треба четком очистити и одмах све у ватру бацити. На тај начин очишћене ноге треба намазати гасом, или карболном машћу (1 део кристалисане карболне и 10 делова вазелина), или пак шпиритусом разблаженим перувијанским балсамом. То мазање треба повољати за неколико дана по једанпут дневно, и бољке ће нестати, а после тога треба ноге још једном премазати глицерином или чистом машћу.

Др.

Положај пчеланика, размештај кошница у њему и зграда потребна за пчеларење

Није касно да још скренемо пажњу пчеларима, а нарочито онима који мисле да почну рационално да пчеларе, на избор места за пчеланик, размештај кошница у њему и на подизање потребне зграде за пчеларење.

Без сумње да се кошнице могу држати свуда, па чак и на крововима кућа, али свакојако боље је поставити их онде, где би им било најугодније живети и где их ништа не би узнемиривало. Знамо да се пчеле у природи настањују у шупљим дрветима, у пукотинама стена итд. Али у колико се пчелама дâ већа удобност, у толико ће и оне нама дати већи приход, а и рад ће нам око њих бити милији и лакши. Најбоље је за њих изабрати усамљено и од ветрова заклоњено место.

Пчеланик треба да је удаљен од пута најмање 10 метара, а тако и од куће. Стока и живина не смеју се налазити по пчеланику, јер узнемирене пчеле лети мање излећу на рад, а зими често пуне свој желудац медом од чега чешће добијају пролив и пропадају, а сувишна употреба резервнога меда штетно утиче и на рачун пчелара.

Пчеланик треба да је заштићен од ветрова високом и честом оградом, најбоље живом оградом. При подизању живе ограде треба узети у обзир сем њене густине

и медоносност. Од шибља које може да задовољи ову потребу може да се препоручи багрен и жута акација.

При подизању ограда добро је поред њих садити пузавице руже, које ће га својим јаким порастом обавити цветом својим дати и неки приход, а утицаће и на трајност ограде.

Место за пчеланик треба да буде суво и мало уздигнуто да се на њему вода не задржава. Ако се такво место нема, ако је место влажно, треба направити вештачко узвишење и на њему поставити кошнице.

Кошнице треба постављати на висину од 25—30 см. над земљом али на влажним местима и од 40 см. Треба их постављати по могућству под дрвеће, које не даје сувише јаку ладовину. Кроз лишће и гране треба да доспу и сунчани зраци, који регулишу топлоту и влагу т. ј. за време жарких дана умеравају је, а на умереном времену сузбијају влагу, која је по пчеле штетна. Утврђено је да кошнице под умереном хладовином нају већи принос, но оне које су под јаком хладовином или на отвореном сунцу.

Кошнице треба постављати окренуте летом истоку или југо истоку, а по нужди западу или југо-западу. Све кошнице треба да су постављене тако да их пчелар једним погледом из стана или са извесне тачке може осмотрити. Ово лако осматрање нарочито је потребно за време ројења.

Размак кошница једне од друге треба да је по могућству што већи, а где по сили околности морају да буду једна до друге, кошнице треба да су разно обојене. Ово је потребно да пчеле, а нарочито младе, лакше разазнају своју кошницу. Нарочито је ово важно за младе матицу кад излеће на спаривање, да при повратку не познавши своју кошницу не улети у туђу, где би и пропала а кошница би остала без матице, те у већини случајева и пропада. Није добро да су кошнице постављене једна до друге, јер се у раду мора у том случају ићи и испред лета, па се често гази по пчелама, које су испред лета попадале, оптерећене дугим летом и цветпрашком и нектором. Идући испред лета пчеле се и омећу у лету и драже, да и нападају на пролазника убадајући га и гинући.

Простор пред летом треба да је чист бар за један метар. Треба га или посути песком, или траву често кресати да ова не би сметала пчелијем лету, или да пауци не би плели своје мреже на које се пчеле хватају и гину. Чистота пред летом потребна је и зато да се на први поглед види шта пчеле избацују из кошница. Понекад довољан је један поглед па да пчелар по избацима оцени стање у кошници. Избачене ларве и црвићи знак су да у кошници нема хране и да је паша ослабила. Избачена матица знак је да је она онеспособљена и да су је пчеле замениле другом, о чему се треба уверити. Или за време ројења да су излишне матице потучене и избачене.

Неопходно је потребно, где је пчеланик удаљен од куће, а где је велики број кошница, подићи зградицу на месту са кога је пчеланик прегледан. Зграда треба да је толика да се у њу може да сместе све потребне ситне справе за пчеларење, као и истресалица, цедница за восак, разни судови за мед и восак, сандук за чување резервног и вештачког сећа, тезга и остали алат за израду и оправку кошница, сто и плоча за израду вештачког сећа. Напослетку у таквој згради требало би да се има и оделење где би пчелар наместио себи кревет ради одмора, а према потреби и становања.

Зграда може да буде од јевтиног материјала: ћерпича или дасака. Само мора се обратити пажња да на згради нема звирки кроз које би пчеле улазиле за време истресања меда, јер би онда сав посао омеле, односиле мед, саме пропадале, и изазивале би и напад туђица.

Да би у згради било видно, мора бити и прозора. Њих треба удесити тако да су покретни као врата у товарних вагона, а пред њих наместити мрежицу, кроз коју би пчеле могле да се провлаче, која да не би рђала треба да је обојена, а далеко од окна до 15 см. Кад случајно пчеле уђу у зграду оне ће на послетку старати се да изиђу и најпре налећу на прозор. Ту би оне и пропале. Да би их испустили, пчела треба да повуче (отвори) прозор, пчела ће поћи на мрежицу и кроз њу изићи напоље. На овај начин приличан број пчела спасавамо од пропасти. М. С.

Храњење биљака

У току свога развитка биљка се као и животиња непрекидно храни. Она црпе извесне састојке из земље и ваздуха, који јој служе за градиво њених органа.

Храњењем, биљке се разликују од животиња поглавито у томе, што оне из сразмерно простих састојака (неорганских једињења) своје хране граде много сложеније састојке (органска или сагорљива једињења) као: шећер, скроб, биљно влакно, уље, беланчевину итд. Животиње напротив морају да имају у својој храни већ сложене састојке, које оне са малим променама прерађују у своме организму.

Испитујући поједине делове биљака наилазимо на велики број различитих састојака. Али да би се живот биљака могао потпуно да разуме, једно од првих питања јесте, да ли су сви ти састојци, који се налазе у биљном организму заиста и потребни за живот биљака или је пак опстанак биљака везан за извесне хранеће састојке. Ово питање занимало је још средином прошлога столећа ондашње научнике и захваљујући науци утврђено је, да биљка при својој исхрани мора да има следеће: *воду*, *угљену киселину*. *азот* (гушик), *фосфор*, *кали*, *креч*, *магнезију*, *сумпор*, *гвожђе* и *хлор* (нарочито за хељду).

Ако ма кога од ових састојака нема у биљној храни, онда је опстанак биљака немогућан. Налази ли се пак који од њих у оскудици, онда је према томе и пораст једне биљке у зависности од тога састојка, разуме се под условом да су све остале погодбе потребне за живот биљака повољне.

Поред ових неизоставно потребних састојака биљне хране у деловима биљака наилазимо и на многе друге непотребне састојке, који су случајно доспели у биљку и ту се задржали, ма да су неки од њих од користи биљци, као: *натрон* при добијању највећих жетвених приноса, *сицилиумова киселина* повећава чврстину стабла и т. д.

За нас пољопривреднике од важности је питање, да ли може наступити случај, да се који од ових биљци неизоставно потребних хранећих састојака може налазити у оскудици и који од њих најчешће ишчезавају из земље.

Воду и угљену киселину добијају биљке из атмосфере (ваздуха), а све остале састојке из земље. Оскудица се осећа често нарочито лети у води; угљене киселине има увек до-

вољно. Испитивањем и искуством познато је, да оскудица у неким састојцима биљне хране, коју биљке црпе из земље, може да наступи, а најчешће се налазе у оскудици: *азот, фосфор, кали*, и понекад *креч*. Осталих састојака хране има у већини случајева довољно у земљи, и о њима се не треба бринути.

Да ли који од хранећих састојака недостаје биљци можемо се лако уверити. Ради тога служимо се на три начина:

1.) *Хемијским испитивањем* земље одређује се целокупна количина појединих састојака биљне хране у њој или колико је од тога растворљиво у води у тренутку испитивања. Овом методом не можемо добити у сваком случају сигурне доказе о оскудици појединих хранећих састојака, јер као што је познато биљка прима храну из земље са водом у којој је она растворена. Али како се у земљи налазе врло често и такве соли појединих хранећих састојака, које се тешко растварају у води и на чију растворљивост утиче сама биљка у току свога развитка, то је хемијско испитивање у немогућности, да нас увек обавести о оскудици кога састојка биљне хране и о потреби ђубрења земље. Јер према хемијским испитивањима неки хранећи састојак може се налазити у земљи у довољној количини за обиљну жетву усева за дуги низ година, па ипак према напред реченом да биљка трпи оскудицу баш у томе састојку.

2.) *Огледи у вегетационим саксијама* дају нам сигурне доказе о оскудици и дејству појединих хранећих састојака. Култивишући биљке у саксијама стварамо најповољније услове за њихово напредовање, јер је проветравање земље савршено, дејство светлости у највећој мери. Сем тога можемо и влагу земље регулисавати по потреби, на тај начин утицај појединих хранећих састојака ступа у пуну своју снагу и тако добивени резултати сигурно воде циљу.

0.) *Огледи у раду* дају нам такође највероватније доказе о оскудици појединих хранећих састојака и о дејству ђубрења код самих биљака. Овим огледима тежња је, да се иначе под истим околностима, које владају под извесним поднебљем и на које човек не може да утиче, одреди оскудица хранећих састојака у земљи и дејство ђубрења код самих биљака.

Ови огледи испољавају стварно стање свију чињеница, какво влада за време пораста културних усева у пољу, с тога су они од највеће важности за напредни рад у пољопривреди и на њих ваља скренути највећу пажњу.

Жетве код нас су у последње доба јако омануле. Ова по-

јава се може објаснити услед оскудице у хранећим састојцима у земљи јер наш пољопривредник односи са својих њива са усевима знатне количине биљне хране и ретко кад враћа земљи њену снагу бацањем по мало ђубрета на њиву. Ово се обнављало већ толико година тако, да следствено мора да наступи изнуреност земље у извесним хранећим састојцима. Огледима ваља утврдити, који се хранећи састојци налазе у оскудици, те према томе и одређивати, како ваља обрађивати и ђубрити поља, да би нам дала највећу добит за уложени труд и капитал.

Др. К. Поповић, агр. хем.

Народно Здравље

Пролеће

Радови на чувању здравља

Цела се природа буди, па је право и потребно, да се и човек пробуди из дремежи, да се ослободи многих штетних навика, којима је преко зиме спутаван.

Кућу окречи споља и изнутра, сваку одају па и подрум два пут окречи. Ако је стреха на кући широка, сасеци је. Свуда око куће рашчисти: дрва поткреши или исеци; лозу, пузавице и руже премести даље од прозора и куће.

Отварај прозоре и држи их што дуже отворене, да сваки кутић сунце огреје.

Спаваће ствари износи и остављај разастрте на сунцу бар за неколико часова.

Огради двориште, да ти пилеж и друга стока не загађује око куће.

Ископај помијару. Ако је пуна, очисти је.

Ако немаш нужник, ископај. Ако није чишћен преко зиме, очисти га и окречи. Ђубре избаци. Ђубриште огради. Наспи стазу у дворишту од капије па до куће и свуда, где пролазиш.

Засеј сво рано поврће а не само лук.

Храни се добро, јер у пролеће највише и најтеже послове вршиш.

Чувај се назеба, јер је време и сувише променљиво, те лако можеш да оболиш. Одећу и рад подешавај према времену како је тога дана.

Д-р Добра Гер. Поповић.

Корисне белешке

Чувајте стоку од детелине.

Нема корисније биљке за исхрану стоке но што је луцерка, а за њом долазе црвена и остале сорте детелине. Али у колико су ове биљке у опште корисне, у толико су као зелена пића опасне за стоку, а на име за говеда и овце, нарочито док су младе. Сад су детелишта у велико озеленила и стока жељно ишчекује да улучи прилику и упадне у детелиште, да се сита напасе. Ако би јој се дала прилика да умакне у детелиште и до воље се напасе, несумњиво је да ће се надути, па ако се благовремено не примети и не укаже јој се помоћ, сигурно ће и угинути. Зато треба будним оком чувати стоку да не умакне у детелиште.

Но ускоро ће настати и храњење стоке зеленом луцерком и детелином. И ту треба бити врло пажљив. С почетка се никако не сме давати стоци много зелене детелине, но увек само по мало и то добро измешану са сувом храном (сеном или сламом). Још боље је кад се стоци пре зелене пиће положи мало суве хране, па кад то поједе онда јој тек дати детелине, опет измешану са сувом храном. С дана на дан треба украћивати по мало суве хране, а за толико додавати зелене, док се тако поступно не пређе на полагање чисте зелене пиће. Но увек пре тога треба дати стоци по мало суве хране, бар док траје први откос, јер је овај најсочнији и најопаснији. Само коњима може се давати одмах чиста зелена пића, а разуме се и свињама.

Ко на ово обрати потребну пажњу, неће имати штете од надуна.

Гајите свилене бубе.

Само мало добре воље, па сваки привредник — мали поседник без трошка и труда може гајењем свилобуба да привреди бар онолико, колико му треба да плати порез. Вредна чељад од шале ће тај посао површтити, само их на то треба упутити. И како гајење свилобубе пада у време, када ситна чељад и женскиње ни иначе нема на шта да се употреби, или бар нема тако нагомиланих послова да би и њихова помоћ била неопходно потребна, то гајењем свилобуба неће ни други послови трпети штете. Данас привредник мора да мисли како ће увећати своје приходе. Ни најмањи посао који му обећава сигуран приход не треба подцењивати. Мало од гајења свилобуба, мало од живине, мало од млека и смока, мало од поврћа, мало од пчела и плетарства, — па ће привредник лако платити порез и водити кућевни трошак, тако, да му сав принос од главних производа остане да се добро храни са својом задругом и да побољша своје имање и имовно стање.

Оштрење косе и српа.

Познато је колико мора да дангуби косач и жетелац због оштрења косе или српа. Да би се искована коса или срп што дуже одржали оштри, треба их пре употребе оставити у 5% раствор сумпорне киселине, да одлеже пола сата пред употребу. После тога довољно је да се и најмекшим брусом коса поглади, па да се добије једнак и добар рез. Ако би коса и дуже стајала у реченој води, не ће јој ништа шкодити.

Да кокошка не квоца.

Често се расковаца и она кокошка, која је добра носиља и коју не мислимо употребити као квочку за лежење пилића. Исто тако расквоцају се кокошке у времену када у опште нећемо више да изводимо пилиће. Има најзад квочака, које дуже воде своје пилиће, но што је то потребно и за све то време неће да носе. — У свима таквим случајевима у нас је ушло у практику, да се квочка потапа у хладну воду или да се затвори у мрачан простор и не да јој се ни воде ни хране цео дан и ноћ. И један и други начи само је мучење квочке и нема брзог и повољног дејства.

Место тога много брже дејствује овај човечнији начин: Треба затворити квочку са младим петлом у какву видну просторију где нема никаквог гњезда нити сламе или сена ни

сличног материјала да би квочка могла саградити гњездо. Хранити је треба добро а и воде јој дати да по вољи може пити. Петао ће квочку стално гонити, па и онда када легне на го под. На тај начин гоњења мора да бежи испред петла, па почне и јести. То гоњење траје обично дан-два и квочку прође вољa за квоцањем, пода се петлу и кроз 8—10 дана пронесе.

Практичан начин плашћења сена.

Младо сено у стоговима лако се загреја и упали. Да би се квареж сена предупредио ваља настати да кроз њега што јаче приступ ваздуха има. То се може лако постићи на овај начин; узми врећу, напуни је и добро наби сеном. Врећу треба метути у средину стога и око ње сено денути. Када се са деньењем врећа у пола покрила, повуци је на више, тако непрестано чини док са денењем стога не будеш готов. На овај начин остаће у средини стога празан простор кроз који ће лако ваздух пролазити и спречавати загревање сена. Овај начин проветравања сена може се употребити и када се сено на таван или шупу слаже.

Ј. М.

За растеривање мрави.

Кад мрави чине досаду могу се растерати на лак начин, ако се на њихов мравињак поспе жив (негашен) креч. Осим тога као добра средства за растеривање мрави препоручују се: поливање мравињака јаким уварком од ораховог лишћа; помешати креч, пепео и чађ па овим посути мравињаке; стављати боце напуњене мало нешто више од половине широм или зашећереном водом, у које ће се мрави завући али натраг не могу изаћи. Ако се мрави наваде у оставама и кујнама, треба у рупе кроз које излазе напрскати мало бензина, па их после закитовати или загипсовати (засадрити). Ако су се већ размилели по одајама, треба узети сунђер посолити га мало истуцаним шећером, који ће их намамити да се завуку унутра, и кад их већ има доста замочити сунђер у врућу воду. Ако их је више, треба овај поступак поновити.

—Ђ.

Да се природан рој лако и брзо ухвати.

Треба узети који рам или парче сата са отвореним младим леглом, па наместити у кошницу и кошницу држати по средини роја док се он витла по зраку, па ће се рој сигурно спустити на сат с леглом и сам ући у кошницу. Ко зна како

је тешко јурити за ројем и како он често пута уме да се ухвати врло високо на какво дрво, одакле га је тешко скинути, тој ће се сигурно овим начином послужити, па ће сав тај труд себи уштедети. Р. А.

Да рој не бежи из кошнице.

Пре него што се рој у кошницу метне, треба ако је то ђерзонка, у њу метути рам са отвореним леглом, а ако је плетара, у њу утврдити парче сата у коме има отвореног легла, па онда рој сместити у кошницу. Као и свака друга животиња тако и пчела воле своје младо, па га неће оставити и напустити. Па ни ројеви, којима је матица при ројењу пропала, који најчешће беже, или се враћају својој маторци, неће у овом случају из кошнице никуда, но ће одмах приступити градњи матичњака и извођењу матица. Р. А.

О појењу уморних коња.

По општем правилу, не треба уморног коња појити док се не одмори и док не једе мало суве хране. Но то правило не треба тумачити дословце. Треба судити по себи самом. Као год што уморан радом и загрејен човек ожедни и не може ништа да једе док не попије који гутљај воде или другог ког пића, исто је тако тешко и коњу трпети жеђ и није му дојела док не пије мало воде. Не дати жедном коњу да мало угаси жеђ, значило би мучити га, на његову сопствену штету. Само при давању воде жедном, замореном и знојавом коњу, треба бити обазрив и поступити онако, како то чини и разуман човек који чува своје здравље. Према томе, кад је коњ уморан, не треба му одмах дати да пије много воде, већ само толико колико му је потребво да мало угаси жеђ и да би могао слађе јести. Ако је вода хладна, може му се, без бојазни да ће му шкодити, дати само 2—3 гутљаја. То ће му мало угасити жеђ и моћи ће да једе. Ако је вода топлија, може му се дати и мало више, али ипак не дати му да се сит напије. Тек пошто се коњ одмори и једе мало суве хране, треба му дати да пије колико му срце иште.

Наше вести

Значајна седница. У недељу 30. пр, м. пре подне одржана је седница Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва под председништвом Министра Народне Привреде господина д-р Велизара Јанковића. Седница ова значајна је већ по томе, што је она прва од код постоји Друштво којој присуствује па чак и председава лично Министар Народне Привреде. На седници овој Господин Министар изближе се упознао са досадашњим радом Друштва. За тим је претресен Програм друштвеног рада за ову годину. Нарочита пажња обраћена је на измене друштвених Правила. Господин Министар изволео је дати израза и својим погледимо на будући рад Друштва, истичући нарочито потребу што скоријег уређења стоваришта пољопривредних справа, семена и других потреба у Скопљу и оснивање пољопривредних Подружина у Новој Србији и оним окрузима у старим границама где још не постоје, наглашавајући важност њиховог рационалног уређења у циљу брзог непосредног утицања на унапређење пољске привреде.

Пошто је Господин Министар прегледао све друштвене просторије и магацине показујући велико интересовање нарочито за справе које Друштво набавља и растура у народ, изволео је изразити своје задовољство, обећав Друштву своју моралну и материјалну потпору у његовом корисном делању, па чак и своју личну сарадњу где буде то потребно.

Господин Министар провео је у дому друштвеном два и по часа.

У ревизији. Господин министар народне привреде г. др. Велизар Јанковић, у пратњи начелника пољопривредног одељења министарства народне привреде, обишао је првих дана овог месеца и прегледао Ратарску школу у Шапцу, расадике срезова поцерског и посаво тамнавског, пољопривредну станицу окр. ваљевског заједно са новоотвореном школом на станини, као вештачки рибњак на истој који је ових дана довршен, и најзад окружну шумску управу у Ваљеву. — Као што смо могли сазнати Господин Министар био је задовољан стањем речених завода и установе које је нашао, као и радом истих. Господин министар провео је на овом путу четири дана, нагнан рђавим временом које је било наступило да прекине даљи преглед успутних установа и да се врати у Београд.

Буџет Министарства Народне Привреде. Народна Скупштина усвојила је буџет министарства народне привреде како за стару тако и за нову Србију онако, како га је предложио Господин Министар. У идућем броју изнећемо нашим читаоцима важније кредите који су Министарству Народ. Привреде стављени на расположење за уна-

пређење пољске привреде у овој години. — Приликом претреса Буџета у Народној Скупштини Господин Министар држао је дуг говор којим је објаснио свој буџтски предлог. Стараћемо се да тај говор Господина Министра донесемо што пре у целини по стено графским белешкама.

Закон о сточним заводима. Државни Савет прегледао је пројекат закона о сточним заводима који му је био упутио Господин Министар народне привреде на преглед и оцену и дао је о њему врло повољно мишљење. Његово Величанство Краљ потписао је указ којим се овлашћује Министар народне привреде да поднесе Народној Скупштини на решавање овај користан закон и Господин Министар поднео га је Народној Скупштини. Надајмо се, да ће овај пројект Народна Скупштина озаконити овога пролећа, како би се још у току ове године могле остварити многе корисне његове одредбе.

Ветеринарски закон Пројект закона о уређењу ветеринарске струке који је господин министар народне привреде упутио Државпом Савету на оцену, враћен је министарству са најповољнијим мишљењем Државног Савета. Затим је господин министар, овлашћен указом Њ. В. Краља поднео и овај Закон Народној Скупштини на решавање и сада се закон налази у скупштинском одбору. Крајне је време да се наша ветеринарска струка уреди у интересу унапређења сточарства и сточне трговине као и народног здравља. С тога се надамо да ће се бар сада донети предложени закон и да неће бити исте судбине који су били ранији пројекти за уређење ове важне струке у нас.

Завршен преглед. Изасланици Господина Министра народне привреде који су били упућени да проконтролишу извршење наредби о чишћењу воћњака од гњезда гусеничких, извршели су наређени им преглед и поднели Господину Министру извештај о нађеном стању воћњака у појединим срезовима.

Унапређен. Помоћник државног економа ср. власотиначког г. Милутин Крцуловић, унапређен је у месту повишицом плате.

Постављен. Г. Ђорђе Ђорђевић свршени ђак пољопривредне Академије у Хоенхајму у Немачкој постављен је за помоћника државног еквнома округа врањског.

Уважена оставка. Помоћнику државног економа окр. врањског г. Милану Т. Стојковићу уважена је оставка коју је поднео на државну службу.

1.000.000 шумских садница. Министарство народне привреде послало је у ослобођене крајеве милион шумских садница разног шумског дрвећа, четинара и лишћара, које се сада засађују на голетима у ослобођеним крајевима. Надзор над засађивањем воде државни окружни шумари, а само сађење врше војници сталног кадра послати

из старих крајева у нове ради одслужења свог рока у касарни. Синови шумадије који су ослободили нашу браћу и проширили границе отаџбине, ето журе да ослобођене крајеве и улепшају својим рукосадом и да им дигну привредну вредност. Нека им је и с наше стране *хвала*!

Читуља. Српско Пољопривредно Друштво изгубило је једног свог члана Добротвора. У соботу 30. пр. м. умро је а у недељу сахрањен у Београду Љубомир Р. Крсмановић трговац. Пок. Љубомир био је познат са своје хуманости, и као врло ботат човек са своје дарежљивости. Многу сиротињску сузу изазвану бедом и несрећом утр'о је пок. Љубомир, а својим племенитим срцем многе је потпомогао да избегну невољу. Велики број сиротних ђака, Срба из свих српских крајева, покојник је школовао на највишим школама, спремајући их да своме народу корисно послуже. Све своје велико богаство, које се цени на више милијона, завештао је својој отаџбини и њеној узданици — војсци.

Бог да му прости племенуту и патриотску душу!

† Др. Н. Гербер

УМРО 9. ФЕБРУАРА ПО НОВОМ 1914. ГОД.

Доктор Никола Гербер познат је и код нас по својим тако званим Герберовим апаратима за испитивање масноће млека.

На свима нашим пољопривредним школама и по свима млекарским задругама Герберови су апарати и данас у употреби као неопходан састојак добро уређених млекарница.

Заслужио је, стога, да поводом његове смрти, кажемо неколико речи и о њему и о значају његовог проналаска по млекарску праксу.

Гербер је по рођењу Швајцарац, рођен 1850 године, у месту Лангау, у Ементалу. Своје стручно хемиско образовање добио је на неколиким универзитетима у Швајцарској и Немачкој, усавршавао се даље у Паризу, Минхену и Њујорку.

Своју методу тако звану ацидну бутирометрију пронашао је 1891. и 1892. године, иста је од тога доба још и веома усавршена. Та је метода по млекарску праксу од особитог значаја, јер

тек од тога доба, када је изнађена Герберова брза, проста и практична метода за испитивање масноће млека омугућена је лака контрола млека и млечних производа.

А та је контрола потребна:

1. При куповини млека ради прегледа, јер је најправилније и најсигурније, ако се млеко купује с озиром на његову масноћу по тако званим килопроцентима.

2. При продаји млека по градовима. ради утврђења фалсификата млека помоћу испитивања на маст и тако званим стајским пробама.

3. Да би се утврдило која крава даје најмасније млеко, те да се на тај начин и у томе правцу врши одабирање грла за приплод.

4. Да се контролише, да ли сепаратори добро раде — јер у оплављеном млеку не треба да остане више од 0,15—0,20% масти.

5. Да би се у тако званим контролним удружењима сазнала приходност (рентабилност) крава. Тога ради утврђује се:

а. Колико која крава даје млека годишње.

б. Колика му је масноћа и према томе принос у маслу годишње.

в. Колико је крава утрошила хране.

г. Како је ту храну уновчила, односно шта нас стаје литар млека,.

Није свагда најбоља она крава, која произведе годишње највише млека. већ она, чије нас млеко најмање стаје. Може нека крава с 2000 литара млека годишње бити кориснија од друге с 2500 литара млека годишње, претпостављајући исту масноћу млека, ако јевтиније производи.

Ето тако је један хемиски проналазак нашао широке практичке примере у млекарству и сточарству у свиме деловима света, па и код нас, а човек, који је на њему радио, заслужује, да му име поменемо и кажемо хвала.

Краљево, 1914.

А. Г. Ј.

Питања и одговори

Питање 16-то: Како ћу навикнути кобилу на ждребе, кад га одбија од себе?

Драг. Минић
винодељац.

Одговор на 16-то питање: — Узрок одбијању ждребета од себе може бити у тугаљивости кобиле. У том случају треба стајати код кобиле и умиривати је лепим начином, док се постепено не навикне на сисање, њушкање и запиркивање од стране ждребета.

Болести у вимену кобиле такође су често узрок да се кобила брани и одбија ждребе. На то треба обратити пажњу па кобилу лечити.

Др. Ђ. М.

Питање 17-то: Имам кобилу којој се на очи нахватала бела навлака, па услед тога не види.

Молим, свакога онога ко би знао лек овој болести нека ми одговори преко „Тежака.“

Станко Радивојевић
свршени ратарац
Драгово, ср. левачки,
окр. моравски.

Одговор на 17-то питање: — Ако се на очи навукла само навлака, има могућности да се то излечи. За то је најбоље средство прашак каломел, којим се око заспе и овлаш протрља. Услед тога настаје вештачко запаљење и ишчезнуће навлаке. Али најбоље је обратити се ветеринару да изврши преглед па ће према томе дати потребна упуства.

Др. Ђ. М.

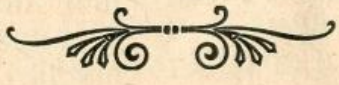

Разнолије

Изложба угојене стоке у Берлину. Већ је 40 година како се у Берлину посвегодишње приређује изложба угојене стоке. Овогодишња такова изложба биће 22—24 о. м. Златна медаља коју немачки цар дарује сваке године о тој изложби, намењена је ове године оделењу угојених свиња.

Човек губи вољу на алкохолна пића, кад пије пиће које се овако спрема: у пола литра водо усути већу кашику меда и исцедити сок од лимуна; то

пиће особито је пријатно, гаси жеђ и човека разбистри, разгали и освежи. Арапи тиме и своје госте послужују.

Производња и прерада млека у Швајцарској. Број говеди, која се у Швајцарској гаје, цени се на милион и по грла, од којих су најмање половина музаре. Годишња производња млека износи приближно 18 милиона хектолитара, што одговара цени нешто преко 200 милиона франака. Од те количине млека само се сразмерно један мали део продаје као непрерађено млеко, а све друго, дакле већи део. кондензује се (кондензовано млеко) или прерађује у путер и чувени швајцарски сир. Извоз свежег млека из Швајцарске у иностранство представља цену нешто више од милион франака, гдешто кондензовано млеко извози се годишње у иностранство за 30 милиона а сира за 40 милиона франака. Потрошња млека у самој земљи доста је велика, јер се оно троши не само у приватним кућама, већ и по многим ресторанима, а и на израду чоколаде иде један велики део.

Та необична производња млека у Швајцарској објашњава се тиме. што су у тој земљи одличне паше у необично великим размерама, које се иростиру на 8 хиљада квадратних километара. При томе могли би још и то напоменути, да се на тим пашњацима поред говеди напасују овце и козе, наравно у много скромнијем броју.

По најновијој ститистици постоји у Швајцорској нм 2.100 пољопривредних имања, где ради скупа 8.500 људи. Из наведеног броја долази од прилике шести лео на фабрике сира, који се баве искључиво израдом швајцарског или ементалског сира.

Швајцарци су одгајили читав них добрих раса говеди. Влажно шумско поднебљд утиче на пораст добрих сочних травм. Богата, сочна шумска пупаша, слободно кретање под ведрим небом, све то доприноси правилном развијању и стварању добрих својстава код говеди. Млекарство, производња масла и сира темељ је тамошњој пољопривреди, око кога се окреће целокупва пољопривреда.

„Х. Л.“ — Драгош.

Записници.

VI. Седница Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, одржана 8. марта 1914. године.

Били су: председник г. Душан М. Спасић, потпредседник г. Алекса Љ. Поповић, чланови управе: г. г. Аца М. Живановић, Вића Радовановић, Јоца Марковић, Пера Д. Тодоровић, Илија Кремић и д-р Коста Поповић.

Као гост присуствовао редовни члан г. Мико Спасојевић.

Бележио врш. дужн. секретара — економ г. Мих. М. Петрић.

1.) Чита се записник прошле седнице.

Одбор прима.

2.) Г. Аца Живановић члан управе друштвене изјављује, да су у Пољопривредном Календару за ову годину, на који још критика није изашла, штампани и радови г. Благоја Тодоровића „О луцерки и црвеној детелини“ узет из рукописа кога је друштво откупило и платило за V. пољопривредну поуку, и „Мармелада“ прештампан од речи до речи из дела „Прерада воћа“.

Тако исто и радови г. д-р Велимира Стојковића, прештампани су из „Тежака“ и „Земљорадничке Задруге“ са врло малим изменама. И једни и други радови награђени су по предлогу уредника Календара г. Б. Тодоровића највећом стопом са 80 динара од штампаног табака.

Пита председника да ли му је ово познато и ако није, хоће ли он то проверити и о резултату Одбор известити.

Председник изјављује да му ово није познато, јер је уредник Календара по овлашћену Одбора сам радове за Календар одабирао и спремао, ако Одбор жели он пристаје да ово извиди.

Одбор решава да се ово питање г. Живановића упути референту за књижевне радове, да он извиди о нађеном Одбор извести.

3.) Председник извештава Одбор да је по његовом овлашћењу ступио у преговоре код овдашњих Банака, да код истих на подлози фондовског капитала отвори кредит — текући рачун за исплату поруџбина друштвених, али то није могао учинити јер је требало чекати скоро 10 дана, док то реши Управни Одбор Банчин, међу тим Друштву је било већ приспело 5 вагона плавог камена, на који је и лежарина почета плаћати, па да би се ово избегло наредио је благајнику те је овај узео из Пољопривредног фонда 30.000 динара и плави камен платио.

Одбор прима знању и одобрава поступак г. председника и овлашћује га. да ако би требало чинити позајмице из фондова може то наређивати с тим, да у колико се новац од продаја буде примао одмах у фонд улаже, чим не би био потребан за текуће исплате приспеле робе.

4.) Економ извештава Одбор да је према решењу Одбора примио од г. Миодрага Обреновића књижицу друштвену по списку, сем енглеских књига својине Министарства Народне Привреде, које су према захтеву министарства дате г. Обичном агреологу.

Од целе библиотеке недостају му свега 4 књиге под бр. 71. 77. 79. и 140. Акта која је у своме столу имао предао му је без икаквог списка, међу истим приметио је да се не налазе стенографске белешке III. свесловенског пчеларског конгреса и грађа о испитивању пољопривредних прилика у округу ужичком од г. Виће Матића.

Одбор прима знању ову изјаву и решава, да се тражи од г. Обреновића објашњење гди су му ови предмети и настати да се врате друштву.

5.) Председник саопштава Одбору да је Ужи Одбор за набавке друштвене поднео писмен реферат по жалби г. Тиме Владисављевића семенара из Београда, (пре но што је почето саветовање по овоме предмету г. Аца Живановић изјављује да не ће участвовати у решавању и дебати по овоме

предмету, што Одбор прима знању) за тим се прочита реферат Ужег Одбора којим се утврђује:

1. да је Друштво купило семе од фирме Блен из Прованса и платило га 7.22 динара по 100 кграма скупље од понуде г. Олзена, у чије се име жалио г. Т. Владисављевић — јер је први дао гаранцију о прованском пореклу робе док други није могао то дати: и

2. да је секретар друштвени г. Миодраг Обреновић неверним изводом из оригиналних понуда завео Ужи Одбор, и да овај није мимо постојећи трговачки узус тражио од фирме Блен да још пусти у цени, Друштво би било оштећено, јер би семе платило несразмерно скупље. С тога палази да секретар г, Обреновић за овај нехат, јер Ужи Одбор не може ни да предпостави да је то намерно учинио, заслужује озбиљан прекор Управе.

Одбор прима знању извештај Ужег Одбора за набавке солидаришући се с мишљењем истог.

6.) Чита се оставка друштвеног секретара г. Миодрага Окреновића на службу у друштву.

Одбор уважава оставку г. М. Обреновићу коју је поднео на службу друштвеног секретара, у толико радије, што се г. Обреновић, како својим радом приликом набавке канцеларијског материјала и штампања рачуиских књига за 5 година, противном Правилнику друштвеном, тако и неверним изводом из оригиналних понуда приликом набавке семена показао непоуздан и онемогућио се за даљи рад у друштоу као секретар.

7) Председник предлаже Одбору да се распише Стечај за секретара друштвеног

Одбор решава: да се стечај распише. Рок пријаве до 8 априла о. г. Услови по Правилима друштвеним, плата 3—4000 динара годишње.

8) Уредник „Тежака“ предлаже Одбору награду радова штампани у „Тежаку“ бр—1—7 закључно—

Одбор решава: да се награде по предлогу Уредника и постојећој норми: књигу хонорара да потпишу чланови управе г. г. Пера Д. Тодоровић и д-р Коста Поповић

9) Економ чита молбу државног економа среза трстеничког који моли, да му се даје на отворен рачун плави камен, рафија и др. те да би могао на време привреднике са истим снабдети

Одбор решава: да му се не може по молби учинити јер у непосредној близини трстеника цостоји медвеђска пољопривредна подружина која веома успешно ради и њој да се даде кредит за те потребе од 500. динара, с тим да када робу прода одмах новац пошаље.

10) Економ чита молбу „Матице Тетовске“, која моли да јој се поклоне књиге друштвеног издања за њену читаоницу—

Одбор решава; да јој се поклони по један комад од свију друштвених издања од којих има више комада.

11) Економ чита молбу Светозара П. Савића из Поточца срез темнићски који моли да га Друштво помогне новчано да сврши средњу шумарску школу у Ческој с тим да по свршеној школи Друштву целу суму утрошену на њега врати —

Одбор решава: да му се не може по молби учинити, већ да се обрати шумарском удружењу или Министарству Народне Привреде.

12) Економ чита молбу школе Мокрањске да јој се поклоне пољопри вредне књиге ради поклона ђацима продужне школе— — —

Одбор решава: Друштво нема могућности да по молби учини већ нека се обрати свом окружном одбору.

13) Економ чита одговор штампарије „Давидовић“ која изјављуіе да је при калкулацији погрешно означила цену за штампање V. пољопривредне поуке „О гајењу Пољски Усева“ те моли за извињење и пристаје штампати по 88 динара од штампаног табака, —

Одбор решава: да се штампарији „Давидовић“ као најјевтинијем понуђачу уступи штампање V. пољопривредне поуке по 88. динара од штампаног табака.

14) Економ чита молбу Монашке школе у Раковици, да јој се поклоне разне књиге — друштвеног издања, —

Одбор решава: да се монашкој школи у Раковици поклони по 1 комад књига друштвеног издања за њену библиотеку од којих има више.

15) Економ чита молбу српске народне читаонице у Кожухама у Босни која моли да јоі се поклони по један комад књига друштвеног издања.

Одбор решава: да јој се поклони по један комад књига друштвенога издања, од којих има више

16) Економ чита писмо г. Ч. Слепанека који предлаже да и Друштво одреди од својих чланова неколико у екскурзију коју приређује Главни Савез Земљорадничких Зидруга, а која ће посетити Моравску.

Одбор решава: да се умоли Главни Савез Земљорадничких Задруга да Друштву пошаље програм ове екскурзије, па ће се тада решење по овоме донети.

17.) Економ износи на решење предлог г. д-р Марка Лека који предлаже да се Богољубу Бацкићу ђаку сликарске школе из Русије поклоне разна друштвена издања означена у предлогу ради оснивања читаонице у селу Винцима срез голубачки.

Одбор решава: да се прими предлог свог бив. председника и дугогодишњег члана управе г. д-р Лека и Бацкићу поклоне књиге означене у предлогу.

18.) Економ износи на решење молбу Кола Српских Сестара у Кавадару, које моли да му се поклони извесан број Календара ради бесплатног раздавања.

Одбор решава: да се поклони 25 календара жалећи што више нема јер су сви раније распродати.

Власник за Српско Пољопривредно Друштво, председник:
Душан М. Спасић, начелник Мин. Народ. Привреде, — Душановац.
Одговорни уредник: **Д. М. Спасић.**

Штампарија „Доситије Обрадовић“, Кнегиње Љубице ул. бр. 6. Београд
Димитрија Гавриловића. (Преће А. М. Станојевића).

УНИВЕРЗ. БИБЛИОТЕКА „ВЕЛИКО ВАР МАРКОВИЋ“ БЕОГРАД

Г. Г. Претплатницима „ТЕЖАКА“

Услед тога, што су се приликом штампања адреса десиле грешке у штампарији, било је случајева, да су неки претплатници добивали по два примерка истог броја „Тежака,“ а неки претплатници нису добили уредно све бројеве.

Моле се г. г. претплатници, који нису „Тежак“ уредно примали да јаве Друштву које бројеве нису добили да би им се накнедно послали.

Администрација „Тежака.“

УПОТРЕБА ВЕШТАЧКИХ ЂУБРЕТА

Да би вештачка ђубрета могла потпуно да дејствују и даду све оно, што пољопривредник с правом очекује од њих, потребно је, *да земља буде добро обрађена, да семе буде добро и сви послови пажљиво и на време извршени.*

Сва обавештења о употреби вештачких ђубрета и практичне књижице, у којима је просто и јасно описано шта су то вештачка ђубрета, кад и како их треба употребљавати, могу се добити **бесплатно** код г. Миодрага Обреновића, агрикултурног инжињера. Милоша Великог улица бр. 70. Београд

10—12

СЕМЕ ЛУБЕНИЦЕ

праве американке најкрупније и најслађе сорте

1 кгр. 30·— Дин. 100 гр. 3·— Дин.

Семе диње 1 кгр. 12·— Дин.

Семе купуса домаћег позног 1 кгр. 14·— Дин. купуса белог округлог, чврстог крупног „Бели камен“ и „Бели див“ 1 кгр. 26·— Дин. као и сва друга семена поврћа и цвећа могу се добити најпоузданије у семенарској трговини

Тиме Владисављевића — Београд

1—3 Балканска улица 3 — (до хотел „Москве“)

ПОСЈЕДНИК ШЉИВИКА и ВОЋАРСКОГ РАСАДНИКА.

ПАЖЊА ВОЋАРИМА!

Окаламљене саднице најбољих босанских шљива и то:

„Балканска Царица“, „Краљица Босне“ и „Цар Душан“.

Двогодишње и трогодишње саднице су од најкрупнијих и најбољих до сад познатих врста, а сазревају концем августа. Свеж плод је врло укусан као столно воће, а за сушење, кување пекмеза и печење ракије изврстан.

Моје шљиве не болују од познате болести на листу **„Polystigma rubrum“** као друге шљиве, код којих пожутело лишће отпадне, те брзо за тим и плод пропадне. Код мојих шљива лишће је отворено зелене боје, а још отворенији крупан, сладак род.

Моје су шљиве одликоване првом дипломом од земаљске владе за Босну и Херцеговину, медаљом у Будим Пешти 1896., сребрном медаљом на светској изложби у Паризу 1900. године и златном медаљом у Сарајеву 1910. године.

За доброту мојих шљива јамчим у сваком погледу.

Искључиву продају за Краљевину Србију уступио сам ***Српском Пољопривредном Друштву,*** преко кога се са поруџбином треба и обраћати.

САВО Т. КОЈДИЋ

11—12 ВЕЛЕПОСЕДНИК ИЗ БРЧКЕ — БОСНА.

НЕХВИЛОВА
ПРСКАЛИЦА ЗА ЛОЗУ И ВОЋКЕ

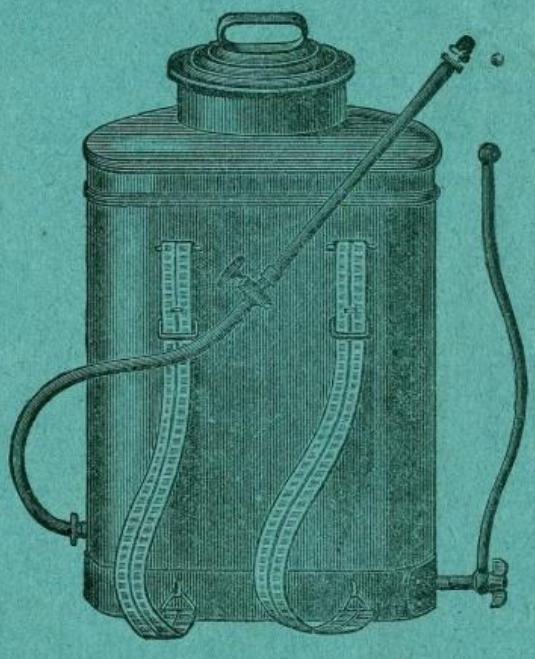

Нехвилова **Прскалица** за лозу и воћке патент „Аустрија“ која се употребљује у великим количинама у Србији, Русији, Италији, Аустрији, Мађарској, Румунији, Бугарској итд.

Ова је прскалица призната као **најбоља, најусавршенија** и **најиздржљивија**, зато је као такову и препоручујемо и **гарантујемо** за сваки комад.

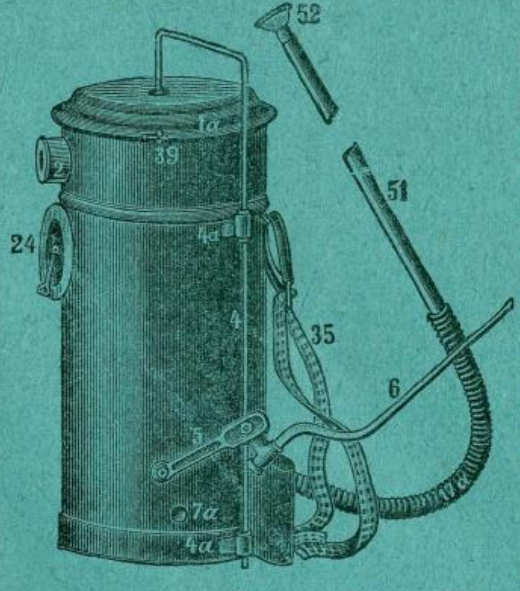

Најновији и најусавршенији Нехвилов сумпорни распрашач „Торпедо“ који је удешен да се при раду може носити на леђима, зато је згодан за веће лозне расаднике.

Ми имамо на стоваришту и Нехвилов ручни сумпорни распрашивач звани „Миниатур Виндобона“ подесан за мање винограде.

Велики избор ножева и маказа за каламљење лозе и воћака, и свију осталих пољопривредних алата.

Браћа П. Радојловићи

ГВОЖЂАРИ. — БЕОГРАД.

11—12

Савезу Српских Земљ. Задруга
Београд

РПI
53

Број 13. 1. Мај 1914. год. Год. XLV.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ИЗЛАЗИ ТРИПУТ МЕСЕЧНО

УРЕДНИК:
Д. М. СПАСИЋ

БЕОГРАД.
ШТАМПАРИЈА „ДОСИТИЈЕ ОБРАДОВИЋ“
ДИМИТРИЈА ГАВРИЛОВИЋА (ПРЕКО А. М. СТАНОЈЕВИЋА)
Кнегиње Љубице улица бр. 6.
1914.

САДРЖАЈ

Стечаји са наградама за нипредније радове.
Прашење кукуруза.
О потреби и грађењу ђубришта.
Косите ливаде на време.
Жедњаци — екинококус — у плућима и у јетри.
О привредним голубовима.
Суви резанци као сточна храна.
Статистика увоза семена детелине у Србију за 1912. и 1913. годину.
Народно здравље
Корисне белешке.
Наше вести.
Питања и одговори.
Разнолије.
Записници седница.

„ТЕЖАК“ СТАЈЕ:

За Србију: на годину 4 дин., и може се претплатити само на целу годину. Ђаци, војници и сеоске читаонице добијају лист у пола цене. — На „Тежак“ се може претплатити: непосредно, кад се на адресу: Српског Пољопривредног Друштва — Београд пошље претплата у новцу или у поштанским маркама, или посредно преко скупљача претплате, или на најближој пошти.

За иностранство: на годину 6 круна или франака.

Претплата се прима само на целу годину и то унапред.

Огласи у „Тежаку“ стају:

Цела страна за прво оглашавање		20·—	динара
„	2. — 5. по	15·—	„
„	6. — 15. „	12·—	„
„	16. — 36. „	10·—	„

По овој размери рачунају се огласи и кад излазе на 3/4, 1/2 и 1/4 стране

Мали огласи који не захватају више од 4 реда из цицера, плаћају:

За прво оглашавање		2·—	динара
„	2. — 5. по	1·50	„
„	6. — 15. „	1·20	„
„	16. — 36. „	1·—	„

За огласе страних огласача (ван Србије) рачуна се по 25% скупље, било да оглас пошљу на српском или на страном језику са кога се мора превести на српски. Огласи се не могу штампати на страном језику, сем адресе где је то потребно.

Огласи се плаћају унапред.

Т

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
И. Бр. 8 ?

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАН ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ИЗЛАЗИ ТРИПУТ МЕСЕЧНО

Број 13. 1. Мај 1914. год. Год. XLV.

Стечаји са наградама за напредније радове

I. Стечај за подизање ђубришта и негу ђубрета у истоме.

Ко подигне код сточне стаје рационално ђубриште у величини према броју крупне стоке, коју дотични домаћин држи и држати може. Ђубриште мора у главном одговарати овим условима: да је осигурано, да не пропушта течне сокове ђубрета; да је близу штале; да у њега може отицати пиштевина — мокраћа стоке — из штале, или да има близу штале засебну јаму за примање пиштевине, из које ће се лако моћи пиштевина захватати и поливати по ђубришту; и да ђубриште није дубоко, да би се у њему ђубре правилно и подједнако загревало.

Ђубришта се имају подићи у 1914. години и у њима скупљати и неговати ђубре све врсте стоке. Оцена ће се вршити септембра месеца 1915. године.

Такмичити се могу пољопривредници из округа: подринског, ваљевског, пожаревачког, смедеревског, моравског, крагујевачког и крушевачког.

Награда има за сваки округ по три: 1. 200, 2. 150, и 3. 100 динара.

Сваки округ такмичиће се засебно.

II. Стечај за напредније радове из ранијих година коме рок није прошао.

Скреће се пажња пољопривредницима на расписани стечаје са наградама и то:

1, који се од одгајивача коња са села пријави и поднесе Друштву уверење, да је сам одгајио и држави за војну потребу продао једног рудног коња затворене боје за пољску артиљерију.

Који се први пријави добиће награду 500 динара, други пријављени добиће 400 динара.

Такмичити се могу пољопривредници из целе земље.

III. Стечаји са наградама за практичне пољопривредне поуке.

I Стечаји нови у 1914. години.

Расписује се стечај за написе, који морају бити написани ризумљиво — популарно, са потребним најнужнијим сликама и то:

1, О берби грожђа, справљању и неговању вина;

2, О гајењу и употреби пићних биљака за храну стоке;

3, О подизању винограда на америчкој подлози;

4, О гајењу живине;

5, О гајењу свиња.

Практичне поуке могу бити 4—5 штампаних табака величине раније практичних поука Друштвених.

Награда ће бити 80—100 динара од штампаног табака.

Рок пријаве оставља се до 1. октобра т. г.

Рукописи се имају слати Српском Пољопривредном Друштву са затвореним писмом, на коме ће се ставити шифра или знак, који је стављен и на рукопису.

II Стечаји из ранијих година неизвршени.

Обнавља се стечај за написе практичних пољопривредних поука из ранијих година и то:

1, Жетва стрмнина.

2, Лан и конопља с нарочитим погледом на боље начине кишељења.

3, Прерађивање млека.

4, Здрава и болесна стока и прва помоћ у сточним болестима.

5, Сточне заразне болести и предохрана од тих болести.

6, Вештачко гајење риба.

4, Инсекти штетни и корисни пољској привреди.

8, Сушење воћа.

9, Пошумљавање голети.

10, Ручна прерада дрвета у планинским крајевима.

11, Основна знања из агрикултурне хемије.

12, О удружењима за производњу и набавку справа, стоке, за израђивање и набавку и других пољопривредних потреба. —

Из седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва од 21. априла 1914. године у Београду.

Прашење кукуруза

Приближило се време прашења кукуруза као главног усева од окопавина. Време је да о овоме раду проговоримо неколико речи, да дамо пољопривредницима нека упуства с погледом на физичке особине земље у овој години и с погледом на неке погрешке, које земљорадници чине при прашењу кукуруза.

Познато је да је овог пролећа земља за орање била врло тешка, јер је од сувишне јесење и пролећне влаге била много убијена, а мразеви зимски нису ни мало могли утицати на поправку земље, пошто је ова била покривена дебелим снегом. Пошто се снег отопио није било ни једног мраза, да земљу процеди и растресе. Према овоме земља ће за рад — за прашење и копање — бити врло неугодна и тешка. Та околност нагони земљорадника, да ове године, употреби више вештине и умешности при прашењу и копању кукуруза, јер радити ове послове неумешно, не само што ће односити већу радну снагу, но може бити од штете усеву, који се праши и копа.

Земља — орање — је ове године врло грудовита, те ће прашење кукуруза бити тешко и односиће много радне снаге, ако се пре прашења не довијемо, да угрудвану земљу растрошимо по површини. То ћемо постићи ако обнико кукуруз са гвозденом дрљачом продрљамо. Кад кукуруз обникне, уврста се и истера своје стаблаоце са 6 листа, а и јаче, онда се улучи дан после једне кишице, па се са дрљачом пређе цела њива обникла кукурузом. За дрљачом одредити једнога радника, који ће струкове и оџаке кукуруза ослобађати грудава, или земље ако их буде притисла, или нагњечила.

Овим ће се радом кора орања разгребати дрљачом и грудве растрошити. Кукуруз после дрљања врло брзо и бујно напредује, а што је од особитог значаја, с обзиром на радну снагу, овако подрљан кукуруз може за неки дан причекати са прашењем, а кад се праши многоће лакше и брже тај посао ићи.

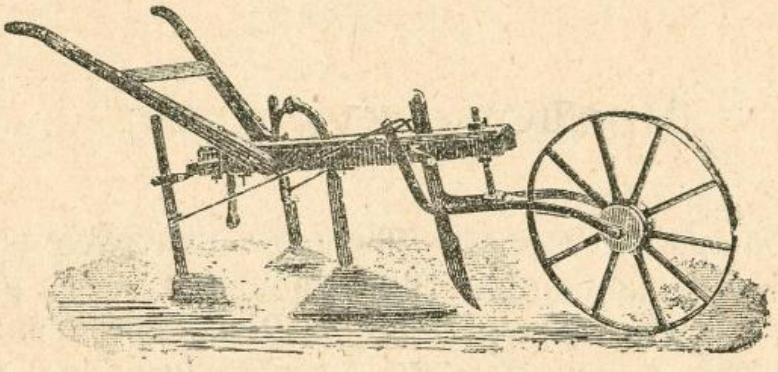

Нека се нико не боји, да ће дрљањем бити оштећени струкови кукуруза, јер и ако се који струк закине, или зацепи зупцима дрљаче, ништа то неће омести његов пораст, јер су услови за развијање овим радом створени повољнији, но што су били пре тога.

Ја сам често вршио дрљање кукуруза пре прашења па је успех увек био одличан. После дрљања обниклог кукуруза треба приступити прашењу. Прашење је најбоље вршити *прашачем*, јер се њиме рад брже свршава и радних људских руку не одлази више од 1/3 броја радника, колико би отишло да се сав посао прашења врши рукама само мотикама.

Прашач је већ довољно познат и примењује се у многим крајевима у старим границама, али га ипак ми

приказујемо у приложеним сликама, ради оних, који га до сад нису набавили, ни примењивали.

Кад се прашачем прође међу редовима кукуруза, онда остаје неопрашено само једна уска „греда“, бразда на којој је посејан ред кукуруза. Радницима дакле остаје, да мотикама опраше само ту уску бразду „греду“ и да разреде и рашчупају струкове кукуруза у оцаку. При рашчупавању треба оставити најјаче — најдебље — струкове. У једном оцаку никад не треба оставити више од једнога до два струка. Остављање више струка, да би се после при огртању кукуруза одвишни ишчупали за храну стоке велика је погрешка, јер се тада при чупању покрену и поремете жиле оних струкова, који остају. — Треба запамтити да ће два струка у оцаку увек више и бољег рода донети, но кад су три, или још и четири, што нарочито по „Морави“ у томе много греше.

У неким крајевима погрешно раде при прашењу кукуруза. Они тада прекопавају дубоко бразде орања, земљу

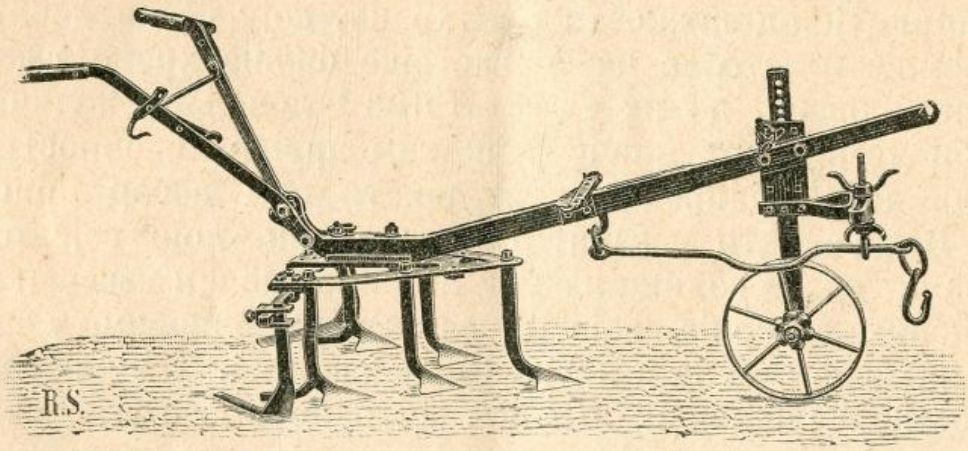

преврћу и нагрћу „оцаке“ око струкова кукуруза. То је велика погрешка, а и штетно утиче на пораст кукуруза. Јер односи много више радне људске снаге и излаже земљу брзом исушивању, те се потребна влага из земље брзо губи. Поред тога прављењем „оцака“ претрпају се жиле кукуруза дубоко, те корисно дејство сунчане топлоте не може повољно да утиче на растварање биљне хране у земљи око жила струкова.

Исто тако греше и они, који закидају лист — перје — кукуруза. Свакој биљци, па и кукурузу потребно је лишће, јер њим црпе храну из ваздуха. Закируто лишће

болује и не храни биљку у оној мери храном из ваздуха, као цело лишће. Зато га никако не треба закидати. —

Земљорадници, не пропустите да ове године, на раду око прашења кукуруза, у свему поступите по овим упуствима, јер је то у вашем интересу.

В. Т. Р.

О потреби и грађењу ђубришта

Важност ђубрета и ђубрења њива толико је велика у земљорадњи, да се њему поклања свуда велика пажња, јер од ђубрења наших њива зависи већи или мањи принос производа са истих.

Усеви које гајимо на њивама црпе храну за своје развиће из земље и један део из ваздуха. За пољопривредника је од важности она храна, коју усеви добијају из земље и зато се на те састојке биљне хране главна пажња обраћа, да их у земљи има у довољној количини да би усеви, под иначе једнаким другим околностима, могли добро напредовати и донети нам добар принос.

Ваља знати и запатити, да усеви, које сејемо на њивама, сваке године извуку из земље један извесан део хранећих материја, које ми са жетвом односимо у зрну, слами, шаши, сену и другим производима. Тако редовно односећи са њива производе, ми односимо и умањавамо снагу земље у биљној храни. Јер земља, коју обрађујемо није неисцрпни амбар, из кога се може сваке године редовно односити и узимати, а да ипак буде пун и неисцрпан.

Да би могли наше њиве одржавати у сталној снази, да би нам сваке године могле давати задовољавајуће приносе, морамо земљи редовно враћати бар један део оних хранећих материја, које смо јој однели у производима, које смо пожњели. То се чини *ђубрењем*.

За ђубрење наших њива најбоље је и најближе нам до руке шталско ђубре, које добијамо од наше домаће

стоке. Зато се свуда у напредним земљама у пољској привреди највећа пажња обраћа на скупљање и неговање шталског ђубрета. За скупљање ђубрета вредни пољопривредници увек уз штале граде нарочита ђубришта.

Са жаљењем констатујемо, да се код нас још не обраћа довољна пажња на збирање сваковрсног ђубрета наше стоке, а још мање се има правилно подигнутих и уређених ђубришта, на којима се ђубре слаже и негује до извожења на њиве. Та оскудица у нашем народу побудила је Српско Пољопривредно Друштво, те је расписало стечај са наградама за оне, који подигну правилно ђубриште и који на истом разумно негују скупљено шталско ђубре.

Да би наши пољопривредници могли имати правилну оцену о ђубришту и подизању истог изнећемо у кратким потезима главне услове, којима треба да одговара једно добро ђубриште.

Уз шталу, где се стока држи и храни, треба саградити и ђубриште. Неопходно је дакле и неизоставни саставни део сваке штале правилно подигнуто ђубриште, на које ће се скупљати и слагати шталско ђубре изношено из штала и скупљено по дворишту, које је стока излазећи из штале, или боравећи у дворишту штале, оставила и растурила.

Место за подизање ђубришта треба да је близу штале, да је на заклоњеној страни од ветрова, нарочито од сунчане припеке. Најбоље је на северној страни штале. Треба да је на таквом месту подигнуто, да се колима може прићи и ђубре извлачити са свију страна, а најмање бар са две стране.

Ђубриште се гради увек у четвороугалном облику увек дуже но што је широко. Његова величина зависи од броја стоке, коју држимо на храни и од које ћемо ђубре збирати на ђубриште. На једно грло крупне одрасле стоке, да би се за пола године ђубре скупљало на ђубриште, потребно је 4—5 хвадратних метара ђубришта.

Кад се према броју стоке, коју држимо, израчуна простор ђубришта у квадратним метрима, онда се тај простор обележи и тада се ископа цела површина обележена на дубини 35 до највише 50 сантиметара. Под

рупе мора бити на средини дужине ђубришта мало нижи, дубљи. Пошто се тако припреми рупа за ђубриште. сад се она, према могућности и срествима, којима располажемо, осигурава да не пропушта течне делове ђубрета ни доле ни са стране на дуварима. То се постиже кад се под и дувари ђубришта, или озидају циглом, а потом цементним малтером премажу; или, ако је за стање домаћиново то скупо, под ђубришта се добро набије маљем а по том и све стране премажу добром иловачом. При зидању, или лепљењу ђубришта треба средином ђубришта удесити један олук — удољак, где ће се течни делови из ђубришта, спирани кишом, сливати и отицати ван ђубришта нарочитим каналом у за то спремљену јаму — рупу. Ако ђубришта треба опкопати јаркове, којима би вода од кише и снега отицала, да не би утицала у ђубриште.

Уз ђубриште, а на дужноі најнижој његовој страни, направи се једна четвртаста рупа, која се такође озида и цементира, или олепи иловачом, да не би течни делови ђубрета — пиштевина — понирали у земљу. Рупа треба да је дубока $1^1/_2$—2 м., а ширина свију страна до $1^1/_2$—2 метра. У ову се јаму спроведе канал из ђубришта, који такође треба осигурати да не пропушта течност која дотиче из ђубрета. Како овај спроводни канал мора бити под земљом, то се мора пљоштом циглом озидати, цементирати, па озго поклопити циглом. —

У идућем броју рећи ћемо, како треба поступати са ђубретом на ђубришту. В. Т. Р.

Косите ливаде на време!

Са свим неоправдано ушло је код наших пољопривредника у обичај, да ливаде доцкан косе, управо онда, кад се површе све друге послове који падају у доба кошње ливада. Сви други послови сматрају се као важнији и прешнији.

Такав поступак врло је штетан и он се у својим последицама свети пољопривреднику за његов нехат и подцењивање овога тако важног посла његовог.

Сваки пољопривредник зна, да свако сено није једнако и да је боље младокосно и некисло сено од онога старокосног и које је у откосу киснуло. И кад то зна, чиме се онда може објаснити наш нехат у сређивању сена ? !

Младокосно сено много је храњивије и лакше је сварљиво од старокосног сена. Зато се стока њиме много више користи. То долази отуда, што кад трава остари непокошена, она се стврдне, те многе њене делове које стока врло лако сварује док су млади, никако или само делимично може да свари кад остаре и отврдну. Сем тога, дугим стајањем непокошене траве опадну они баш најхрањивији и најслађи делови њени које стока најрадије једе и којима се највише користи, а то су цвет и лист, а остане сламка и делимично затврдло семе, које стока и нерадо једе, а који су и тешко сварљиви и слабије хране. То бива и у редовним приликама, а шта се тек догађа кад трава услед киша полегне, те онако поваљена почне да прелази у врење и трулеж, или је јак ветар, плахе кише или град омлате и обију све најбоље делове на њој. Таква старокосна трава даје најлошије сено, које се не може равњати по својој вредности за храну стоке, ни са добром сламом јарих жита.

Зато ливаде треба косити што раније, управо онда кад се налази у цвету већи део трава, јер ће се тада добити најбоље и најхранљивије сено.

Не треба се обмањивати што ће се нешто познијом косидбом добити мало више сена. Младокосно сено од цветалих трава много више вреди за стоку но и већа количина сена од прецветале траве.

Сем тога ваља имати на уму и то, да докле год стоји трава на ливади непокошена, изложена је непогоди, нарочито граду, тучи, те већ и због тога ваља журити са косидбом чим трава стаса за то.

Исто тако и с погледом на друго сено, на отаву, корисно је прву траву што раније покосити.

Кад се прва трава доцкан покоси, онда остаје мање летњег времена за пораст друге траве те је зато и отава

слаба. Сем тога, ако се са кошњом отаве очекне, да трава боље израсте и испуни се, наступиће краћи, јесењи дани и врло је тешко средити друго сено, јер не може да се осуши.

Најзад и с обзиром на пашу корисно је прву траву што раније дићи, па било да намеравамо ливаду још једанпут косити или не.

Ако не мислимо ливаду још једанпут косити, онда рано добијамо одличну пашу за стоку, баш у времену кад је за испашу стоке највећа оскудица. А ако косимо и отаву, онда не само да ова још за времена приспе за косидбу, те је можемо средити по још лепом и топлом времену, но сем тога и после другог сена ливада има времена да се подотави, те и после тога добијамо добру јесењу пашу за стоку.

Сви ови разлози јасно казују колико је корисно косити ливаде на време. Њих треба имати у виду и косидбу вршити благовремено чим трава за то стаса.

Жедњаци — екинококус — у плућима и у јетри

Код говеди, оваца, коза и свиња налазимо врло често мехуре (бешике) разне величине у плућима и у јетри. Једни су велики као орах, други као кокошије јаје; каткад их налазимо и у величини дечије гливе. Ове мехуре назива народ „жедњацима“, а у науци су познати под именом „екинококус“.

Жедњаци су разног облика; једни су округли, други дугуљасти или чворугасти. У њима се налази бистра, провидна течност. Усред ове течности видимо мале, ситне, песку сличне тачке. Ове тачке су главе будуће пантљичаре. У свима жедњацима међутим нема ових тачака. Каткад се жедњак сасуши и место течности садржи неку сирасту, жућкасту масу.

Поједини жедњаци у јетри потпуно су нешкодљиви, али кад их има више, почне стока побољевати. Узрок побољевању тешко је утврдити; тек кад се стока закоље и нађемо жедњаке у јетри, јасно нам је, шта је дало повода побољевању. И у плућима не изазивљу поједини жедњаци знаке болести. Али кад се намноже онда стока тешко дише, а каткад и кашље. Кашаљ је увек слаб. С временом почне стока мршавити и ако се раније не закоље она често и угине услед ове болести.

Не само плућа и јетра седиште су ове болести; поједине жедњаке налазимо и у слезини, у срцу, у мишићима, у мозгу па чак и у костима.

Код наше домаће стоке, говеди, оваца и свиња ова је болест јако раширена. Нарочито код оваца је проценат ове болести велики. На кланици у Мледеновцу одбачено је 1909. године због жедњака 1236 плућа и јетри.

Узрок овој болести је трочланаста пантљичара, која живи у танком цреву паса. Ова пантљичара врло је мала, једва 4 милиметра дугачка и састоји се само из 3 чланка, због чега се и зове трочланаста пантљичара. Први члан је најмањи, средњи нешто већи, а задњи надмашује у погледу величине оба предња. С балегом избацују пси и јаја пантљичаре. Ако преживари и свиње случајно с храном поједу и с водом попију ова јаја, онда се у желуцу и у танком цреву из њих развију зачеци, који се затим населе у плућима и у јетри, па и у другим деловима тела, где се развију у мехуре (жедњаке). Кад псето такве жедњаке поједе, то се у његовом цреву запати трочланаста пантљичара.

Лекова против ове болсести нема. Ако се посумња да има стока жедњаке, то је најбоље да се прода касапину, пре но што сувише ослаби и омршави.

Лакше је стоку чувати од ове болести. Ако пси немају трочланасту пантљичару, не може ни стока добити жедњаке у плућима и у јетри. Како се пак може спречити да пси не добију ову пантљичару? Кад закољемо говече, овцу или свињче и налазимо у плућима и у јетри жедњаке, онда се таква плућа и такве јетре не смеју бацати псима, већ се морају дубоко закопати или спалити. Ко противно ради, потпомаже да се ова болест шири.

Ако јаја трочланасте пантљичаре доспу у човечије тело, то се лако и у плућима, јетри и у слезини човека образују жедњаци или екинококи. Код човека проузрокује екинококус тешко оболевање.

О. Репић

О „привредним“ голубовима.

Под именом „привредних“ голубова разумемо оне голубове, који не припадају безусловно само неком дворишту, него оне, који се у привредном циљу негују и од тога добре приходе доносе. Оно одиста има пољопривредника, који у то верују, да голубови пољопривреди не доносе никакве користи, него само штете; а ако ипак и сами имају у своме дворишту голубова, то је, веле, просто с тога, што их и други имају, што је то „обичај“, а што на послетку није за одбацивање, да се с времена на време и по неко печено голупче поједе.

Веровање, да голубови њивама само штете наносе, или да су у најмању руку више штетни но корисни, опровргнуто је са више меродавних страна и у тој мери као неосновано доказано, да о том данас није потребно ништа више говорити ни доказивати; јер, коме се не може дати савета, томе се не може ни помоћи.

То је истина, то нико и не оспорава, да голубови на њивама поједу и по неко зрно жита, али су то већином зрна, која су при жетви из класја поиспадала, која, дакле ни онако неће у кош доћи, која су за домаћина пропала; или су она зрна, која су при сејању остала на површини гола, земљом непокривена, и која се не би могла повољно да ужиле, а која би и онако, ако не голубови, а оно друге птице позобале. Штета, коју нам голубови према приликама и учине, сасвим је неосетна према користи, коју нам они на њивама чине, јер они силество семења од нама шкодљивих травуљина поједу и силне ситне пужеве потамане. О томе се може сваки пољопривредник уверити, кад би стомак и вољку

(гушу) младих још голубова прегледао, или кад би у том циљу заклао једног, с поља с пуном гушом долетелог голуба, па би нашао, да му је гуша набијена препуна разноврсног семења од нашим усевима шкодљивих травуљина. — Баш тим, што се голубови преко целе године скоро хране семењем шкодљивих травуљина, они су пољопривреднику верни и веома марљиви помагачи на поништавању травуљина.

Па ипак могу голубови још и с друге стране бити још и кориснији, кад би пољопривредници оне врсте голубова држали, које би њиховим домаћим приликама најбоље одговарали, а којима би они и мало више пажње поклањали, што то данас ретко ко да чини.

Обични, већином плавушасти голубови, који се данас по таванима, а ретко, веома ретко где, по нарочитим, добро уређеним голубињацима држе, истина су изврсни „пољаци“, али су одвише мали, ситни и слабо се размножавају. Они, истина, неопажено, али у ствари све више и више опадају, јер су више-мање у међусобном сродству, па се од вајкада у том сродству размножавају. С тога треба и код голубова, као и код друге живине, обнављати крв, и то с таковим голубовима, који свакако треба да су добри „пољаци“, а у којих треба да су груди много дуже, шире и масније, но што је то случај код данашњих наших домаћих голубова.

Кад би наши пољопривредници набавили неколико пари такових голубова са стране, онда би се приплод од њих с нашим домаћли голубовима спаривао и тако би се нова, фришка крв у наша јàта унела, а тиме би се одмах и већи доходци од голубова постигли. За тај циљ довољно би само и то било, кад би се неколико голубова бољих раса у наша јàта пустили. На тај начин постигнутим добрим успесима могли би се пољопривредници охрабрити и голубове у већим размерама неговати, па кад би се о неоспорној истини уверили, да и голубови могу бити „привредна“ живина продајом бољих и пунијих голубића, који у свако доба добре купце налазе, онда би на њих и више пажње обраћали, правилније би их неговали, преко зиме их боље

хранили, а при том се постарали да им голубињаци буду увек чистији и за зимовање подеснији, — па ће и „пољаци“ донети пољопривредницима више користи, но што је то данас било и под овим приликама бити могло.

Др.

Суви резанци као сточна храна

У последње време унесени су код нас у трговину осушени резанци шећерне репе, који се употребљују за храњење стоке.

Резанци су отпатци у шећерним фабрикама. Пошто је из њих водом извучен највећи део шећера, они се јаким пресовањем оцеде од воде и суше.

Али лужењем у води резанци изгубе не само шећер, већ и знатну количину минералних састојака — пепела, који су такође потребни стоци за исхрану.

Према испитивању, које је вршено у Пољопр. Хемиј. и Оглед. Станици, суви резанци садрже:

Воде	9.90%
Беланчевине	7.50 „
Уља	1.00 „
Екстрактивних састојака	56.60 „
Целулозе	21.05 „
Пепела	3.95 „

Од тога је сварљиво:

Беланчевине	3.8%
Уља	0.5 „
Екстрактивних састојака	48.8 „
Целулозе	15.1 „

Суви резанци нам према овоме не дају јаку сточну храни, јер су сразмерно веома посни, а сем тога су оскудни и у беланчевини. Ипак они могу добро послужити, нарочито у оскудним годинама, као додатак уз коју у уљу и беланчевини јаку храну, на пр. са мекињама и којом другом сличном врстом хране. Сразмерно велика количина целулозе не утиче рђаво при варењу, јер дуварови нежних ћелица шећерне репе, који се при

анализи јављају као целулоза, нису здрвењени и садрже у себи много пиктинске материје, те не чине препреке ферментима, који дејсвтују при варењу хране у животињском телу.

Суви резанци упију у себе велику количину воде (један део резанаца упије пет делова воде), при чему јако набубре и заузму троструку запремину. Пошто ово набубривање бива и у једњаку и желудцу, то је јасно да велика количина сувих резанаца може изазвати побољевање, или код стоке са једноставним желудцом може чак услед набубривања и желудац да прсне. С тога је препоручљиво, да се ова храна пре употребе покваси са водом, за што је довољно на кило сувих резанаца 2—3 кила воде.

Коњи у опште нерадо једу суве резанце, с тога коњима ваља давати мале количине 2—2·5 к. дневно по грлу. Млечној и стоци на храни (при гојењу) треба суве резанце замесити са топлом водом и давати воловима за време гојења 5—7 к. дневно, кравама по 3 највише 4.5 к.; теглећој марви 4—6 к.; теладима 0.5—2 к. према старости и свињама 0.75—1,5 к.

Рђаве последице на млеко и млечне производе ређе се јављају при храњењу сувих, него при храњењу свежих резанаца.

Пошто су резанци у опште оскудни у минералним састојцима, потребним за грађу костију, то се при дуготрајном храњењу сувих резанаца јавља, нарочито код млечних крава, омекшање костију — рахитис. С тога код бремене, млечне и младе стоке, која се налази још у порасту, ваља бити веома обазрив са храњењем сувих резанаца. У овом случају потребно је додавати храни по мало креча и лако растворљивог фосфота.

Др. К. Поповић
агр. хем.

Статистика увоза семена детелине у Србију за 1912. и 1913. годину.

Подаци о увезеном семену детелине последње 2 године бележени су, као и ранијих година, из званичних аката царинарница. Уз акта су пробе тог семена обавезно слате, преко Министарства Народне Привреде, на преглед Пољопр. Хем. и Огледној Станици. Податке о томе у 1913. год. бележио је г. Бор. Милутиновић.

По тим подацима је 1912. год. увезено 49.700 кгр., а 1913. год. 40.230 кгр. семена детелине.

Од тога је увезло Српско Пољопривредно Друштво 26.000 кгр. у 1912. год. и 5.000 кгр. у 1913. год., Савез Земљорадничких Задруга 2.000 кгр. у 1913. год., а остатак семена за обе године добављен је преко трговаца.

Семе је као и прошле 4 године, увезено преко Београда и Шапца. Преко београдско царинарнице, увезено је 45.000 кгр. у 1912. год. и 30.930 кгр. у 1013. год. а преко шабачке царинарнице по 4.700 кгр. и 9.300 кгр. за исте године.

Увезено семе припада *луцерки* (Mediago sativa), осем 500 кгр. семена *црвене детелине* (Trifolium pratense) у 1912. год. и 400 кгр. исте детелине у 1913. год., као и 130 кгр, детелине (*крсти куме деше*" (Trifolium repens) у 1913. год.

Поредећи наведене податке с подацима о томе за раније 4 године, од када је заведена контрола семена детелине при увозу у Србију, добија се овај прегле до количини увезеног семена за последњих 6 година:

1908.	године	увезено	је	15.400 кгр.
1909.	„	„	„	34.623 „
1910.	„	„	. . . . .	19.088 „
1011.*	„	„	„	2.125 „
1912.	„	„	„	49.700 „
1913.	„	„	„	40.230 „

Ник- Ранојевић

* „Тежак" за 1911. год. стр. 255.

Народно здравље

Рад и здравље.

Као у свему тако и у овоме наш свет много греши. Он никад није умерен ни у раду ни одмору, већ толико много ради, „да с ногу спадне,“ или се излежава — одмара, да омлитави услед нерада.

Претеран рад и напрезање као и сувишан одмор шкоди и телу и уму. Зато буди умерен у раду. „Никад не пресили а и не одсили.“

Умерен рад било телом или умом крепи, развија, челичи и снажи сваког.

„Ко добро ради, добро и спава.“ — „Радиши и Бог помаже.“ — „Ко ради, тај слади,“ — све су то народне изреке, до којих је народ дошао скупим и дуготрајним искуством.

Не заборави се ни за један часак, па да претераш у раду. Нека се ма шта деси, ради лагано и пажљиво. Ма да је доста тешко живети, али, ипак, знај: да прекомеран рад прекраћује живот, слаби, изнурава тело и ум.

Прекомеран а нарочито тежак рад и сувише штетно утиче на децу и младеж. То је један од многих узрока, зашто су деца и младеж на селу слабуњава, нежна и кржљава.

Не захтевај да дете ради исте послове као и одрасли. Не дај им да се „јуначе,“ радећи претерано на штету здравља. Претеран и тежак рад не само што неће децу развити, већ ће им сигурно нашкодити.

Жалосно је погледати малишана, који једва мотику може да понесе, а овамо „тера ред“!

Од претераног и тешког рада много страда и женскиње на селу.

Женске на селу нису никад поштеђене од тешког рада. Нико се не обазире, да ли женска има тада прање, да ли је трудна, да ли ће скоро да се породи и др. Не, то је срамота рећи. И женскиње ради док не падне. То је главни узрок, зашто женскиње на селу два пут више болују него мушки.

То исто важи и за ону младеж и женскиње, који раде какав занатлиски или фабрички рад.

Нико не треба да се заклања за сиротињу, па да тражи од своје деце, да раде више него што могу, јер ће им то сигурно шкодити.

Штеди и чувај здравље па никад нећеш бити сиромах.

Дакле, да од рада има стварне користи, да здравље при томе сачуваш, буди увек умерен при раду. Чим се умориш, одмори се. Одмор ти даје снагу да сваки рад брже и боље свршиш.

Не ради одмах по јелу, већ се одмори један до два часа. После таквог одмора пет пута ћеш више урадити и са бољим успехом, него кад одмах по јелу радиш.

Пази, да те уморног и знојавог не дохвати промаја и ветар.

Ако си за време рада скинуо горњу одећу, чим се одмараш, избриши се, ако си знојав, горњу одећу огрни или обуци па ма и најтоплије било.

Не лежи уморан и знојав на траву и земљу, а нарочито ако је ма и најмање влажна.

Кад не радиш, већ се одмараш, удеси, да ти тај одмор крепи и освежи тело и ум.

Не употреби тај дан одмора у кавани и крчми, картајући се и пијући алкохолна пића. То није одмор, већ мучење тела и душе.

Не обзири се на разне завете и сујеверја, па да не радиш онда, кад ти је најпотребније. Не празнуј стотину ситних празничића. То не захтева нам вера. У календару је сваки дан обележен неким именом, па према томе никад не би требало радити.

Празновање многих празничића, који долазе у најрадније доба године, упропашћује наш народ материјално, јер губи у раду, а губи и у здрављу, пошто тај одмор употреби на штету свог здравља, и што други пут мора да претера у раду, да би надокнадио оно, што је тим празниковањем изгубио.

Чуј: само смишљен — користан рад и одмор ствара ти здравље, срећу и задовољство.

Д-р Добр. Гер Поповић

Корисне белешке

Калемљење ружа очењем.

Скоро ће наступити време калемљења ружа очењем, при коме се много греши. При том послу треба пазити на ово: Кракове дивљаке коју хоћемо да окалемимо не треба скраћивати, или бар не много, јер услед тога застаје циркулација сокова, што отежава примање уметутог питомог окца. И друго, окца треба узимати само са грана руже где је цвет прецветао и то само она окца са средине гранчице и која су набубрела.

Противу собних мува.

Колико су досадне, толико су још више и опасне, јер преносе заразе и није редак случај да својим убодом изизивају тровање. У Америци је развијена читава борба за уништавање собних мува. Као најглавније сресто је: *чистота.* Ђубре и сметлиште домаће не сме бити отворено, него га брижљиво скупљати у затворене сандуке и избацивати далеко изван домова, јер ђубре је главно средиште за исхрану и множење мува. Осем тога за одбрану од мува по кућама и стајама, препоручује се додавати кречу за кречење ултрамарина или „вешплава". Или где није довољно видно у просторијама, трба додавати помало *стипсе*, *креотена* или *мезолина* и *лаворовог (лорберовог) уља.*

— Ђ.

Ђубрење лозе — лозом.

Бавећи се у Мерану видео сам, да виноградари при орезивању лозе, одмах све оно што се ореже исецкају сатаром на пању у ситну парчад, и око гице растуре. Веле да је то најбоље ђубрење за лозу. То већ раде много година и, веле, да је резултат одличан. Држим да би и наши виноградари могли пробати ову врсту ђубрења, јер им орезана лоза ни иначе није од велике користи

М. Л. Ђ.

Несварљиви предмети у желуцу говеда

Често се дешава да говеда прогутају с храном разне несварљиве предмете: ексере, жицу, игле, укоснице и друге сличне гвоздене ствари. Пошто говеда при храњењу не сажватају храну одмах, већ је нагло прогутају, те и не осећају да има нечег тврдога и несварљивога у храни.

Поменути предмети лако доспевају у сточну храну, нарочито при скупљању сена и приликом полагања хране стоци. Стока која прогута такве предмете обично дуже време не показује никаквих знаке болести. Докле желудац није повређен сметају такви предмети раду желуца само толико, у колико долази у обзир њихова количина и тежина. Опасност по живот зависи више од каквоће него од количине тих предмета. Најопаснији су оштри, особито пак шиљасти предмети. Шиљасти предмети забоду се у дувар желуца и изазову онда запаљење трбушне опне и срчане кесе. Таква говеда често се надимају, стењу, нарочито при притиску на доњи трбух иза грудне кости, губе апетитит, престану преживати и омршаве. Ако се ови знаци понављају у пркос употреби лекова, онда постоји оправдана сумња да се у желуцу налазе такви предмети. Зато ваља што пре потражити савет марвеног лекара, јер кад се болест на време утврди и говече одмах закоље, онда је месо још употребљиво за храну људи.

Све зависи од тога, да се предупреди да стока не прогута такве предмете. Жене ваља да склоне разне њине игле, кад имају посла са сточном храном. Нарочито при справљању сена је ова опрезност потребна. Где се ливаде ограђују жицама ваља нарочито пазити, да се делови жица не бацају на ливаду. У стајама треба обратити пажњу на то, да нема ексера у јаслима. Где се пепео баца на ливаде, то се мора овај претходно прорешетати, јер каткад се добије пепео од летава и т. д., у којима се налазе ексери. Сметлиште мора се добро прегледати пре но што се баци на ђубриште, те да не би при ђубрењу ливада доспели на ливаде ексери и други оштри и шиљасти предмети. Сено, шаша, трава и детелина кад се полажу стоци треба добро да се претресу. О. Р.

Вашице на бобу.

За боб је најподесније, да се сеје између кромпира; ту му најбоље прија; боље, него кад се на засебним лејама сеје; између кромпира има више одушке, па се боље и развија. Боб је поврће, на чије младо лишће лисне вашице врло радо нападају. Да их се курталишемо, најбоље је да све младе врхове, на којима се вашице баш само и налазе, покидамо одмах, чим се мехунке развију. На тај начин, не само да ћемо поништити вашице, него ћемо допринети, да се мехунке пре и боље за употребу развију. Р.

Засенчавање ђубришта.

Српско Пољопривредно Друштво расписало је стечај са наградама за подизање ђубришта и рационално поступање са ђубретом на ђубришту. Такмичари сетиће се, да око ђубришта треба засадити дрвеће које ће својим хладом засенчавати ђубре на ђубришту да се не би сушило изложено сунчаној припеци. И ако ће ово моћи да изврше тек на јесен, ипак треба да знају које је дрвеће најпогодније за то, јер не подноси свако дрво пиштевину до које могу допрети жиле дрвећа. Зато се за тај циљ препоручује ово дрвеће: Топола (црна и сребрна), врба, бела липа, орах и бела јова. Засађено с јужне стране ђубришта успеваће ово дрвеће врло добро. Само при сађењу ваља имати у виду да топола има јаке жиле које далеко иду, те зато ако је ђубриште зидано не смеју се садити ближе од два метра од ђубришта да не би јаким жилама искварилe зид.

Да се мед не ушећери.

Треба га загрејати на воденој пари од 40.° То је добро за оне, који воле течан мед за јело. **Р. А.**

Како ваља употребљавати ђубре од живине.

Кад се ово ђубре само жели да употреби, треба га што боље осушити и грувањем добро уситнити тако, да се у прашину претвори. Тако уситњено ваља помешати се песком и растурити по њиви коју желимо да нађубримо. У место песка може се употребити и муљ, шљам из реке или потока пошто и он сам за се има ђубреће вредности.

Овај посао вршите преко зиме. Али ко то не учини тада, може с пролећа. Само се тада не може растурати у прашини као преко зиме, већ растворено у води. На сто литара воде треба да се наспе до два и по кила ове прашине и добро измеша и онда проспе по њиви или се тиме залива поврће. **К.**

Мека гуша (катар гуше код пернате живине).

Гуша код пернате живине је кесасто продужење грла. У њеној слузокожи има много жљезда које луче слузасту течност ради омекшања поједене хране, нарочито зрнасте, те да је желудац лакше свари. Ако се храна сувише дуго задржава у гуши, то ослаби њена слузокожа и није у стању да лучи довољно слуза. Услед тога храна се почне распадати, што производи катар гуше, коју болест народ назива „мека гуша“. Ка-

тару гуше даје даје повода и покварена и надимајућа храна, претовареност гуше несварљивим материјама (песком, камењем) и извесни паразити који се угњезде у слузокожу гуше.

Први су знаци ове болести: немање апетита, опружање врата и тешко гутање. Ако оболело грло боље прегледамо, наћићемо да је гуша отечена, мека, еластична и осетљива при додиру. Овај оток образује се или услед претоварености гуше меком храном, или услед нагомиловања гасова у гуши што се развијају при распадању хране. Оболела грла често повраћају течну садржину гуше, и при притиску на гушу излази на уста ова течност као и смрдљиви гасови. Болесници ослабе, малакшу и угину.

Лечење ове болести састоји се у главноме у масирању (гњечењу) гуше, чиме можемо гушу испразнити. При масирању ваља да је глава дотичног грла на ниже обрнута. Масирање мора да се изврши на благ начин, 3—4 пута дневно по 5—10 минута. Масажом изазове се јача циркулација крви у слузокожи гуше и услед тога и јаче лучење слуза. Све то чини да се гуша лакше испразни и болест излечи. Поред масаже треба дотичноме грлу давати чаја од нане. **О.**

Противу пужева — голаћа.

Често пута се дешава, да се пужеви голаћи појаве и у топлим лејама, тако да нападну на лишће и брзо га поједу, те на тај начин знатну штету причињавају.

У Немачкој у једној стаклари појавили су се пужеви у великој количини и почели причињавати велику штету. Једног дана помоћник баштована случајно је оставио после доручка парче хлеба намазано маслом, а тог истог дана баштован је нашао на парчету хлеба 16—20 пужића, који су се надули и нису се могли с места помаћи. Одмах затим баштован је набрао лишћа од купуса и намазао исто танким слојем масла и ово понамештао између цвећа на разна местима, где су се за два дана сви пужићи сакупили и цвеће је било ослобођено штеточине. **П. С. П.**

Глисте код кокошију и ћурака.

Код кокошију и ћурака налазе се разне врсте глиста које су већином невини паразити. Опасна је само Хетеракис инфлекса. То је жућкаста, искривљена глиста која живи у танком цреву. Мужјак је 3—8 м. м., а женка 7 – 12 м. м. дугачка.

Кокоши добију ове глисте на тај начин, што поједу њина јаја с храном, нарочито на влажној трави или их попију с водом, а то се поглавито дешава лети, од маја до августа месеца.

Ова глиста изазива обично тешко побољевање кокошију. Кокоши губе апетит, добијају проливе, постану уморне и дремљиве, спусте крила, накостреше се и перје им почне испадати.

Против глиста код пернате живине препоручује се арека у облику пилула. Ове пилуле лако се направе од меког хлеба, а уз додавање прашка од ареке, 2 грама на грло. Ради предохране треба оболела грла одвојити и њихову риткаљину поништити.

Наше вести

Пољопривредна настава у школама. Господин Министар Народне Привреде одредио је нарочиту комисију са задатком да проучи садашње програме наставе у нашим нижим пољопривредним школама и практичним пољопривредним школама при окружним пољопривредним станицама, па да му предложи измене које би требало учинити *у циљу што практичнијег стручног образовања ученика* тих школа. У комисију су ушла г. г. начелник пољопривредног оделења министарства народне привреде, управници Ратарске школе у Шапцу, Сточарске школе у Краљеву, Винодељско-воћарске школе у Букову и практичне станичне пољопривредне школе у Ваљеву.

Учитељски пољопривредни курсеви. Учитељи наших основних школа скоро без изузетка марљиво раде на обавештавању пољопривредника своје околине по свима питањима с којима се сусреће наш пољопривредник у животу и своме раду. Па да би им се дала прилика да се и практично што више оспособе у пољопривредној струци, министарство народне привреде у споразуму са министарством просвете приредиће овогодишњег школског одмора више практичних курсева за учитеље основних школа.

За сточарство у ослобођеним областима. Господин министар народне привреде наредио је свим државним економима нових округа, да му што пре поднесу спискове пољопривредника, манастира и општина који имају услова и вољни су да приме на чување и општу народну употребу државне бикове. Бикови ће се раздати бесплатно под истим условима

као што их држава раздаје и у старим границама, и одмах ће се послати у нове крајеве. Исто тако наређено је, да економи обавесте народ, да ће министарство купити од привредника у старим границама велики број јуница и крава боље расе, које ће по ниже цене уступити свима привредницима нових области које желе набавити добра женска грла. Најзад, наређено је државним економима да предложе и лица која имају услова за боље гајење свиња, које ће им министарство уступити бесплатно у циљу оснивања запата боље расе свиња. Приплодна грла за тај циљ министарство ће купити од народа у старим границама. — Све ове набавке и раздавање стоке имају се извршити у најкраћем времену.

Нове школе. Указом Њ. В. Краља од 23. пр. м. основана је Ратарско-плетарска школа на државном имању у Мађарлуку код Скопља и Ратарска школа на државном имању код Битоља. Обе школе примиће ученике још о јесени ове године, до кога времена има се спремити све што је потребно за отварање школа и пријем ученика. Примљени ученици издржаваће се у школама о државном трошку.

Ради оснивања чистокрвних запата говеда. Министарство народне привреде набавиће већи број јуница и крава чисте сименталске и монтафонске расе, које ће се по спуштеним ценама распродати пољопривредницима у старим границама Србије, у циљу оснивања чистокрвних запата говеда дотичних раса. Начин на који ће се та грла распродавати, као и време и места где ће се то вршити, саопштићемо благовремено читатељима.

Распоред пољопривредних чиновника у министарству и државним заводима. Указом Њ. В. Краља од 23. пр. м. постављени су: *У Одељењу за пољску привреду и ветеринарство* за секретаре треће класе г. Драгојло Обрадовић, секретар исте класе са седиштем у Скопљу, — по службеној потреби; за секретара треће класе са седиштем у Скопљу г. Бор. Милутиновића, државни економ треће класе округа скопског; за писара друге класе г. Д. Сарића, писар треће касе истог одељења; и за писара треће класе г. Тих. Р. Марковића, државни економ треће класе среза мачванског. *У Државном Сточарском Заводу* за руковођу економије треће класе г. Милан Несторовић, држав. економ друге класе ср. темнићског и за економа треће класе г. Љуб. А. Поповић, руковођа четврте класе исте управе, — обојица по службеној потреби. У *Школи за виноделье и воћарство* за суплента Петар Бунушевац, државни економ треће класе ср. белопаланачког, — по службеној потреби. У *Ратарској Школи у Шапцу* за контрактуалног суплента г. Владим. Ербежник, путни наставник и за економа — рачуновођу г. Драгомир Ђурђевић, подеконом исте школе. У *државним лозним расадницима*. За руковаоца друге класе нишког лозног раса-

дника г. Богољуба Минића, руковаоца исте класе жупског лозног расадника и за руковаоца треће класе жупског лозног расадника г. Љубишу Јовановића, руковаоца исте класе нишког лозног расадника, — обојицу по службеној потреби. У *Ратарској школи у Битољу* за економа — рачуновођу г. Милена Рајковића, држ. економа треће класе среза грочанског, по службеној потреби. У *Ратарско-плетарској школи у Скопљу* за економа — рачуновођу г. Спасоја Пешића, помоћника државног економ округа скопског.

Распоред државних окружних и среских економа. Указом Њ. В. Краља од 23. пр. м. постављени су: за економа окр. скопског г. Милан Ђурић, економ окр. брегалничког; за економа окр. моравског г. Мил. Петровић, економ окр. нишког; за контрактурлног економа окр. нишког г. Драгутин Адија, контрактуални економ окр. моравског; за економа окр. брегалничког г. Светислав Пешић, економ ср. копаоничког; за економа среза белопаланачког г. Бор. Станисављевића, руковођа сточарства државног сточарског завода; за економ среза темнићског г. Мил. М. Ђорђевић, економ ср. ражанског; за економа ср. беличког г. Милан Бозољац, путни наставник; за економа ср. грочанског г. Јов. Павловић, економ ср. беличког; за економа ср. копаоничког г. Чедомир Рајић, економ државног сточарског завода; за економа ср. мачванског г. Младен Николић, економ — рачуновођа ратарске школе у Шапцу; и за економа ср. расинског г. Војислав Мартиновић, помоћник економа ср. алексиначког.

Пенсионисан. Указом Њ. В. Краља од 23. пр. м. стављен је у пенсију г. Таса Филиповић, марвени лекар сточарског завода у Љубичеву.

Распоред помоћника државних економа. Претписом господина министра народне привреде од 26. пр. м. постављени су: за помоћника државног економа округа скопског г. Коста Ивковић, помоћник економа окр. крушевачког; за помоћника држав. економа округа крушевачког г. Божидар Ерчевић, помоћник економа среза расинског; за помоћника држав. економа округа моравског г. Светозар Н. Николић, помоћник економа ср. ресавског; за помоћника држав. економа ср. ресавског г. Милић Јосиповић, помоћник економа окр. моравског; за помоћника државног економа среза расинског г. Рајко С. Поповић, пређашњи помоћник економа ср. жупског; и за помоћника државног економа ср. алексиначког г. Добривоје Ђивдановић, сврш. ђак Ратарске школе.

Инспектор — референт. На основу стечаја расписаног за инспектора — референта за подружинске послове Српског Пољопривредног Друштва, Управни Одбор друштвени изабрао је г. Алексу М. Живановића, пенсионисаног инспектора министарства нар. привреде.

Нов секретар Пољопривредног Друштва. Управни Одбор

Српског Пољопривредног Друштва изабрао је од кандидата пријављених за друштвеног секретара на основу стечаја расписаног за то место, господина Илију С. Кремића, управитеља топчидерске економије у пенсији.

Лесковачка Пољопривредна Подружина. Окружна Пољопривредна Подружина са седиштем у Лесковцу обновљена је, и на одржаном збору изабрана је Управа, која је овако конституисана:

Председник: г. Вит. А. Недић, окр. економ и управник Пољопривредне Станице; потпредседник г. Михаило Т. Поповић свештеник из Лесковца; *благајник* г. Драгољуб Миленковић, школовани економ; *секретар* г. Жарко Спасић сресни економ; *Чланови Управе*: г. г. Сретен Динић, надзорник основних школа; Стојан Николић, председник лековачке општине; Риста Стојановић, сресни економ; Александер Илић, учитељ из Мирошевца; Костантин Ранђеловић, економ из Мирошевца; Коста Стојановић, пчелар из Лесковца; Глигорије Стојановић, економ из Д. Локошнице; Прока Стојановић, економ из Д. Локошнице; Профир Стојановић, Димитрије Костић, Душан Нишић кафеџија, Тодор Н. Здравковић и Светислав Х. Танчић, брашнар из Лесковца; Димитрије Ђорђевић економ из Вел. Грабовице; Гавра Милошевић из Лесковца и Недељко Стаменковић, земљодел. из Бабичка.

Вредним Лесковчанима, који су се свагда одликовали истрајношћу у раду, желимо плодан рад на пољу пољске привреде.

Ј.

Питања и одговори

Питање 19-мо. Молим Вас лепо, да одговорите, преко Вашег листа: Да ли се до данас науком што год могло постићи, да се сузбију (уништавају) кртице које ију ливаде.

Ја сам већ по 3 пута од пролетос по мојим ливадама кртињке растурао, па ево опет сваког дана кртињци нови се понављају.

Врњачка Бања

Мијушко Ст. Петровић
Економ

Одговор на 19-мо питање: Кртица долази несумњиво у веома корисне животиње, јер се храни штетним зглавкарима и црвима у земљи. Тиме нам она чува усеве и ливаде од штеточина, и због тога наука налаже да кртицу не уништавамо. Него је можемо растерати, ако у њене ходнике убацимо

крпице натопљене гасом (петролеумом). Тај се начин може успешно употребити на малим површинама, засејаним поврћем и другим нежним усевима, чије се напредовање у почетку омета кртичњацима. На великим, пак, површинама, као што је овде случај с ливадама, баш ако би се кртица растеривала гасом на наведени начин, она би напуштала старе ходнике и у близини би градиле нове кртичњаке. Не остаје, дакле, друго но да се растурају кртичњаци по ливадама, особито с пролећа као што је овде урађено. У осталом од пролећа су кртичњаци мањи, јер од тада па до јесени кртица налази довољно хране под самом површином земље, где се искупљају штетни зглавкари и црви.

Ник. Ранојевић

Разнолије

У змије су очи увек отворене. Знаменита је појава код змија та, да оне никад очи не затварају. Било да спавају или да су на опрези, било да су живе или мртве, њихове су очи увек отворене и то просто стога, што оне немају веће поклопце, (капке). Код змија је око заштићено једном љуском, која при сваком пресвлачењу с кошуљицом заједно отпадне и новом се замењује. **Р.**

Најдужи птичији лет. И лет писмоносних голубова већ је голем, али птице селице још их у томе превазилазе, које су својим начином живовања на то упућене, да често огромне путеве прелетати морају, а да места за одмор не нађу. Један енглески природњак прича о једном птичијем лету, који превазилази сва до сада постигнута летења. То је случај код птица, које се на острвима Беринговог мора гњезде и множе, а зиму на хавајским острвима проводе. Та даљина износи скоро 3300 километара, а пошто неке од тих птица нису у стању да се на морској површини одмарају, јер нису пливачице, то су приморане, да ту даљину у једном летењу претуре, и оне то сасвим сигурно и изврше. **Р.**

Школа за домаћице у Љубљани. Школа за домаћице (gospodinjska škola) у Љубљани, која је својина Словенског Пољопривредног Друштва, најбоља је школа ове врсте у Ау-

стрији. Питомице станују у интернату, који је под управом милосрдних сестара, и плаћају за стан, храну и све остало 35 круна месечно. Настава је на словеначком језику и бесплатна. Предају се сви предмети: веронаука, васпитавање, нега болесника, поступање с болесном стоком, кување (практично и теоријско), шијење ручно и машинско, прање и глачање рубља, сточарство, млекарство, повртарство, газдинско књиговодство и т. д.

Школска година почиње у половини октобра месеца. Молбе за пријем подносе се Главном Одбору Пољопривредног Друштва (glavni odbor kmetijske družbe) у Љубљани.

Уз ову школу установиће се сада семинар за васпитавање учитељица за домаће газдинство и то за све југословенске покрајине у Аустрији у за Босну и Херцеговину. **О.**

Попис стоке у Мађарској 1913. год. Према попису стоке који у Мађарској сваке године државни марвени лекари изврше повећан је у поређењу са 1912 год. број: говеда од 5,800.000 на 6,045.000, коња од 1,960.000 на 2,005.000. Опао је међутим број свиња од 7,410.000 на 6.825.000, оваца од 7,168.000 на 6,600.000 и коза од 314.000 на 269.000 комада. Бикова је нађено 43.000, а крава 2,551.000. Говеда шарених раса има у Мађарској 3,774.000 комада.

О.

Словеначко Пољоприв. Друштво (Kmetojska družba) у Љубљани. Делокруг рада овог друштва обухвата само Крањску која има око 600.000 становника. Званичан му је орган Кметовалец, илустровани пољопривредни лист, који излази два пута месечно. Кмет или кметовалац значи тежак, земљорадник. Друштво има два самостална отсека, један за коњарство, а други за живинарство; има школу за домаћице, подкивачку школу са марвеном болницом, угледну економију, два воћна расадника и угледан подрум.

Године 1912. имало је 10.000 платежних чланова а 11,000.000 круна новчаног промета.

О.

Потрошња меса у Немачкој расте. Немачке сточарске новине доносе упоредни преглед клања стоке на 40 истих кланица у годинама 1911., 1912. и 1913. из кога се види да клање стоке, дакле и потрошња меса расте овако: више је заклано говеда за 7·92%; телади за 5·27%; оваца за 0·37% мање; и свиња за 18·26% више 1913. но 1912. године. Све три године заклано је бројно: 1911. године говеда 36.885, телади 44.180, оваца 54.279 и свиња 264.493; 1912. године говеда 35.944, телади 41.377, оваца 48.254 и свиња 229.943; 1913. године говеда 38.792, телади 43.558, оваца 48.066 и свиња 271.939 брава. Из овога види се, да се апетит у Немаца поглавито развијао у корист говеђине и свињетине.

Да ли птице имају чуло мириса? То питање стоји још у питању; оно још није потпуно решено, али се ипак у опште мисли, да птице имају слабије развијено чуло мириса, а да

је код неких тропских птица, изузетно, то чуло добро развијено, што је један природњак код птица *Киви*, која у Аустралији живи, посведочио. Ова птица има своје носнице (носдрве) на доњој страни кљуна, док су у ње вид и слух слабије развијени. Разним огледима је утврђено, да се ова птица, при тражењу хране, мирисом поводи. Она при том иде њушкајући као и псето. И чувени *Брем* тврди, да *Киви*, тражећи храну, непрестано кроз носнице смрче. *Брем* и то мисли, да ова птица мора имати и добро развијено чуло пипања, јер она сваки предмет, па и онај који није за јело, врхом свога кљуна пипа. **Р.**

Једна стара крава. У стручним листовима прибележена је једна крава ретке старости. Била је расе Лаванталске а својина председника једне селске општине у Корушкој. Та ретка крава живела је 31. годину. Сваке се године редовно телила и готово сва њена телад употребљена су за приплод. До последњих својих дана јела је добро и музла се. По спољашњем изгледу нико не би веровао да је толико стара, тако се добро држала. — Жене, које ово прочитају, сигурно ће рећи: е баш је била „права крава!“

Ништа под овим небом није ново, — па ни аутомобил не може се похвалати, да је проналазак нашега доба. Ево доказа. По једном писму *Др. Патина*, бившег професора на париском универзитету за време краља Луја XIV., био је још онда аутомобил познат, а ако не овако усавршен као данас. Дотично место у писму, датираном 16. јануара 1645. год., гласи: „Истина је као што нам је саопштено, да се овде бави један Енглез, који на томе ради, да направи кола, која ће без коња, након чудноватом силом, за један једини дан, отићи из Париза до Фонтенебло-а и отуда се вратити, у ком ће се случају много уштедити сена и скупога овса.“ **Р.**

Записници

VII. Седница Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, одржана 27. марта 1914. год. у Београду.

Били су: председник г. Душан Спасић, чланови управе г. г. Јоца Марковић, Вића Радовановић, Пера Д. Тодоровић, Илија Кремић, Радослав Спасовић и д-р Коста Поповић.

Као гост присуствовао редовни члан г. Мико Спасојевић.

Бележио вршиоц дужности секретара-економ г. Мих. М, Петрић.

1) Чита се записник прошле седнице

Одбор прима.

2) Председник г. Спасић као уредник „Тежака“ и референт за књижевне радове извештава одбор да су 1. и 2. број „Тежака“ за ову год. послати на приказ-углед, па нису од појединаца враћени, те их више нема а нови се претплатници јављају, па моли Одбор за решење да се ова два броја прештампају.

Одбор прима овај предлог и решава: да се 1. и 2. број „Тежака“ прештампају. Коректуру да води члан управе г. Вића Радовановић.

3) Чита се одговор г. Аце Живановића на примедбе по његовим рачунима за путовања у 1911. год. После објашњења г. Председника

Одбор решава: да један ужи одбор у који да уђу чланови управе г. г. Вића Радовановић, Илија Кремић и Радослав Спасовић, провере цео рачун и поднесу одбору извештај.

4) Приступа се избору инспектора референта за подружинске послове и инспекције. Председник предлаже да се пре избора утврде дужности и права изабраног лица па тек онда да се изврши избор, Одбор прима и утврђује следеће:

„Инспектор ће искључиво радити на пословима друштвених подружина и инспекцијама које му буду поверене од стране друштвене управе или председника друштва.

У току ове године има настати да се у свима окрузима како старе тако и нове Србије образују окружне подружине, да се њихов рад саобрази друштвеним привилима, као и да се однос среских подружина регулише према окружним подружинама које постоје или би се оснивале у истим окрузима а саобразно друштвеним правилима.

Инспектору се одређује плата 3600. динара годишње; када путује на име дневнице по 10. динара и подвоз железницом II. а лађом I. класе и километража коју имају државни чиновници. Плата ће му почети тећи од дана када ступи на дужност.

Председник позива Одбор да приступи избору.

Г. Радослав Спасовић изјављује. Сматрам да све донде док се не реши питање о рачуну и његовом путовању 1911. год. г. Аце Живановића не може се сматрати да његова молба постоји. Према томе пошто сем њега има само један кандидат, не треба вршити избор, већ продужити стечај, а ако се ово не би усвојило он ће се уздржати од гласања.

Г. Председник објашњава да је веома потребно, да се инспектор изабере већ и зато, што друштво нема секретара, међу тим послови су се толико умножили да садашње особље друштвено са великим напором једва исте отправља.

Одбор одлучи:

Да се приступи избору и већином гласова изабра г. Алексу Живановића.

5) Председник предлаже да се изабере један ужи одбор који ће се старати за све набавке друштвене.

Одбор прима предлог и решава: да у Одбор за набавке уђу поред председника још и г. г. Вића Радовановић и д-р Коста Поповић.

6) Чита се предлог економа друштвеног о оправци павиљона и ограде око дворишта друштвеног.

Одбор овлашћује свога председника да у договору са Одбором за набавке ове оправке друштвеног имања нареди.

7) Чита се реферат економа друштвеног о мање примљеном воћарском алату, за који сумња да је при прегледу на царинарници нестао, а тако исто и о плужним деловима изломљеним на путу на примљеним плуговима од Сака.

Одбор решава: да се воћарски алат у вредности 10.70 динара расходују, пошто се не може утврдити на који је начин нестао, а плужни делови да се траже од фабрике на попуну.

8) Чита се реферат књиговодства којим пита на који начин да се поступи са новцем у 798 динара добивени као имовина бивше Стишке Пољопривредне Подружине.

Одбор решава: да се овај предмет упути референту за подружнинске послове те да ликвидацију подружине провери и поднесе о свему извештај и предлог.

9) Председник предлаже Одбору да се плате особљу друштвеном регулишу на основу буџета друштвеног.

Одбор решава: да се плате-хонорири особљу друштвеном издају по буџету за ову годину, с тим да им повишица важи од 1. јануара ове године.

10) Чита се оставка д-р Велимира Стојковића на чланство у Управном Одбору, с молбом да му је Одбор уважи.

Одоор само прима оставку знању, пошто по правилима он није надлежан за уважавање оставке.

11) Чита се молба Бадњевачке земљорад. задруге, која моли да јој се за њене задругаре даје „Тежак“ у пола цене

Одбор решава: да се како Бадњевачкој тако и осталим земљорад. задругама даде „Тежак“ у пола цене за њине задругаре који се преко задруге претплаћивали буду.

12) Чита се молба надзорника народних школа за срез подунавски, којом моли да се за награду ђацима продужних школа даде извесан број друштвених издања.

Одбор решава: да му се не може по молби учинити, но препоручити му да се обрати министарству народне привреде, или свом окружном одбору.

13. Чита се молба д-р Ђ. Радића којом моли да му Друштво прими и штампа као „Практичне Пољопривредне Поуке“ три његова рада и то: *„Штеточине на воћкама и воћу“*; *„Домаће птице у служби пољске привреде“*; и *„Узимљавање и спремање поврћа за зимњу употребу“*.

Одбор решава: пошто је друштво за ову годину расписало стечај за више пољопривредних поука, те неће бити материјалне могућности да се све три понуђене поуке ове године издаду, то се начелно прима само трећи рад „О узимљавању и спремању поврћа за зимњу употребу“ као најпотребнији и зато се упућује на оцену и реферисање г.г. Душану М. Спасићу и Јоци Марковићу.

Власник за Српско Пољопривредно Друштво, председник:
Душан М. Спасић, начелник Мин. Народ. Привреде, — Душановац.
Одговорни уредник: **Д. М. Спасић**.

Штампарија „Доситије Обрадовић“, Кнегиње Љубице ул. бр. 6. Београд
Димитрија Гавриловића. (Преће А. М. Станојевића).

Г. Г. Претплатницима „ТЕЖАКА“

Услед тога, што Тежак има сада много више претплатника, но што се у почетку ове године штампао, многим претплатницима није послат 1. и 2. број Тежака од ове године.

Уредништво је накнадно одштампало ове бројеве и моли претплатнике, нарочито војна надлештва и земљорадничке задруге, којима горњи бројеви нису послати, да јаве Уредништву, да им се накнадно пошаљу.

1—2 **Уредништво „Тежака.“**

ПЛАВИ КАМЕН најбољи квалитет, са 99·5% сулфата бакра.

РАФИЈА најбоља „Мајунга“ у дугим и белим витицама.

СУМПОРНИ ПРАШАК помешан са 5% пл. камена може се добити у свима количинама код Српског Пољопривредног Друштва у Београду.

Пренос поштом бесплатно. 1—2

УПОТРЕБА ВЕШТАЧКИХ ЂУБРЕТА

Да би вештачка ђубрета могла потпуно да дејствују и даду све оно, што пољопривредник с правом очекује од њих, потребно је, *да земља буде добро обрађена, да семе буде добро и сви послови пажљиво и на време извршени.*

Сва обавештења о употреби вештачких ђубрета и практичне књижице, у којима је просто и јасно описано шта су то вештачка ђубрета, кад и како их треба употребљавати, могу се добити **бесплатно** код г. Миодрага Обреновића, агрикултурног инжињера. Милоша Великог улица бр. 70. Београд.

12—12

ШУМАДИЈА

ПРВО СРПСКО ДРУШТВО ЗА ОСИГУРАЊЕ И РЕОСИГУРАЊЕ

(УСТАНОВА ПЕНЗ. ТРГ. ФОНДА)

СА КАПИТАЛОМ ОД

ДИН. 1,000.000

ОТПОЧЕЛО ЈЕ РАД И ВРШИ ПОСЛОВЕ ОСИГУРАЊА:

1) Људског живота, на случај смрти и доживљења, на случај инвалидитета, осигурава мираз женској и капитал мушкој деци, осигурава породицама пензије, ренте, посмртнине и т. д.

2) Имовине, у случају пожара, грома и експлозије.

3) Стакла, излоге, у случају ломљења и разбијања.

*Услови **„Шумадије“** за осигурање живота и имовине у случају пожара састављени су по најсавременијим принципима науке о осигурању и савременога законодавства, тако да су по њима осигуранници потпуно заштићени. Ове услове прегледало је и одобрило Министарство Народне Привреде.*

*Полисе пожара **„Шумадија“** прима Управа Фондова и Хипотекарна Банка Трг. Фонда као супер-гаранцију при давању зајмова.*

Полисе живота прима Мин. Војно као кауцију при женидби официра.

Сва ближа обавештења даје Управа у Београду и друштвени повереници у унутрашњости.

Стан: Јакшићева улица број 8.

„ШУМАДИЈА“

Прво Српско Друштво за Осигурање и Реосигурање

Управник — Председник Управе

Др. Зоран Марковић — Коста Др. Ризнић

„Србија“

ПРВО СРПСКО ДРУШТВО ЗА ОСИГУРАЊЕ У БЕОГРАДУ

(УГАО КЊЕГИЊЕ ЉУБИЦЕ И КНЕЗА МИХАИЛА)

ДРУШТВО ГАРАНТУЈЕ ОВИМ СРЕДСТВИМА:

1) друштвени капитал	1,000.000.—	Динара
2) фондови резервних премија . .	1,733.664·57	„
3) остали фондови	337.182·—	„
4) непокретно имање звано „Хајдук Вељко“ и „Мали Војник“ . .	876.783·06	„

Исплаћена осигурања до 1 децембра 1913 г. износе:

а) у одељењу живота	498.000·—	Динара
б) у одељењу пожара	392.000·—	„

„Србија“ је прво и једино српско друштво за осигурање које исплаћује дивиденду осигураницима

Друштво „Србија“ врши под веома повољним и десетогодишњим сопственим радом утврђеним најсолиднијим условима ова осигурања:

1) Осигурања живота на случај смрти и доживљења; мираза женској и капитала мушкој деци; и пензије породици по нарочитој тарифи.

2) Осигурања противу пожара: зграда, покућанства, робе, индустријских предузећа.

3) Осигурање стакла и огледала од ломљења и других штета.

4) Осигурања од несрећних случајева.

Полисе друштва „Србија“ од осигурања живота служе официрима као кауција при женидби.

Полисе Друштва „Србија“ за осигурање зграда против пожара прима Управа Фондова и Хипотекарна Банка Трговач. Пенз. Фонда као суперганранцију при давању зајмова.

Ближа обавештења даје бесплатно Управа „Србије“ у Београду, а у унутрашњости новчани заводи, овлашћени агенти и повереници за осигурања.

1— **ДРУШТВЕНА УПРАВА**

РГЗ
53

г. Др. Мил. Васићу, начел. Шум. Одељ.
Мин. Нар. Привреде
Београд

Број 13. 1. Мај 1914. год. Год. XLV.

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869. ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАНИ ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ИЗЛАЗИ ТРИПУТ МЕСЕЧНО

УРЕДНИК:

Д. М. СПАСИЋ

БЕОГРАД.
ШТАМПАРИЈА „ДОСИТИЈЕ ОБРАДОВИЋ“
ДИМИТРИЈА ГАВРИЛОВИЋА (ПРЕЋЕ А. М. СТАНОЈЕВИЋА)
Кнегиње Љубице улица бр. 6.
1914.

Библиотека „Светозар Марковић“ Београд

САДРЖАЈ

Стечаји са наградама за нипредније радове.
Прашење кукурузą.
О потреби и грађењу ђубришта.
Косите ливаде на време.
Жедњаци — екинококус — у плућима и у јетри.
О привредним голубовима.
Суви резанци као сточна храна.
Статистика увоза семена детелине у Србију за 1912. и 1913. годину.
Народно здравље
Корисне белешке.
Наше вести.
Питања и одговори.
Разнолије.
Записници седница.

„ТЕЖАК“ СТАЈЕ:

За Србију: на годину 4 дин., и може се претплатити само на целу годину. Ђаци, војници и сеоске читаонице добијају лист у пола цене. — На „Тежак“ се може претплатити: непосредно, кад се на адресу: Српског Пољопривредног Друштва — Београд пошље претплата у новцу или у поштанским маркама, или посредно преко скупљача претплате, или на најближој пошти.

За иностранство: на годину 6 круна или франака.

Претплата се прима само на целу годину и то унапред.

Огласи у „Тежаку“ стају:

Цела страна за прво оглашавање		20·—	динара
„ 2. — 5. по		15·—	„
„ 6. — 15. „		12·—	„
„ 16. — 36. „		10·—	„

По овој размери рачунају се огласи и кад излазе на 3/4, 1/2 и 1/4 стране

Мали огласи који не захватају више од 4 реда из цицера, плаћају:

За прво оглашавање	2·—	динара
„ 2. — 5. по	1·50	„
„ 6. — 15. „	1·20	„
„ 16. — 36. „	1·—	„

За огласе страних огласача (ван Србије) рачуна се по 25% скупље, било да оглас пошљу на српском или на страном језику са кога се мора превести на српски. Огласи се не могу штампати на страном језику, сем адресе где је то потребно.

Огласи се плаћају унапред.

УНИВ. БИБЛИОТЕКА
К И. Бр. 22674

ТЕЖАК

ОСНОВАН 1869 ГОДИНЕ

ИЛУСТРОВАН ЛИСТ СРПСКОГ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ДРУШТВА

ИЗЛАЗИ ТРИПУТ МЕСЕЧНО

Број 13. 1. Мај 1914. год. Год. XLV.

Стечаји са наградама за напредније радове

I. Стечај за подизање ђубришта и негу ђубрета у истоме.

Ко подигне код сточне стаје рационално ђубриште у величини према броју крупне стоке, коју дотични домаћин држи и држати може. Ђубриште мора у главном одговарати овим условима: да је осигурано, да не пропушта течне сокове ђубрета; да је близу штале; да у њега може отицати пиштевина — мокраћа стоке — из штале, или да има близу штале засебну јаму за примање пиштевине, из које ће се лако моћи пиштевина захватати и поливати по ђубришту; и да ђубриште није дубоко, да би се у њему ђубре правилно и подједнако загревало.

Ђубришта се имају подићи у 1914. години и у њима скупљати и неговати ђубре све врсте стоке. Оцена ће се вршити септембра месеца 1915. године.

Такмичити се могу пољопривредници из округа: подринског, ваљевског, пожаревачког, смедеревског, моравског, крагујевачког и крушевачког.

Награда има за сваки округ по три: 1. 200, 2. 150, и 3. 100 динара.

Сваки округ такмичиће се засебно.

УНИВЕРЗ. БИБЛИОТЕКА „СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ" БЕОГРАД

II. Стечај за напредније радове из ранијих година коме рок није прошао.

Скреће се пажња пољопривредницима на расписани стечаје са наградама и то:

1, који се од одгајивача коња са села пријави и поднесе Друштву уверење, да је сам одгајио и држави за војну потребу продао једног рудног коња затворене боје за пољску артиљерију.

Који се први пријави добиће награду 500 динара, други пријављени добиће 400 динара.

Такмичити се могу пољопривредници из целе земље.

III. Стечаји са наградама за практичне пољопривредне поуке.

I Стечаји нови у 1914. години.

Расписује се стечај за написе, који морају бити написани ризумљиво — популарно, са потребним најнужнијим сликама и то:

1, О берби грожђа, справљању и неговању вина;

2, О гајењу и употреби пићних биљака за храну стоке;

3, О подизању винограда на америчкој подлози;

4, О гајењу живине;

5, О гајењу свиња.

Практичне поуке могу бити 4—5 штампаних табака величине раније практичних поука Друштвених.

Награда ће бити 80—100 динара од штампаног табака.

Рок пријаве оставља се до 1. октобра т. г.

Рукописи се имају слати Српском Пољопривредном Друштву са затвореним писмом, на коме ће се ставити шифра или знак, који је стављен и на рукопису.

II Стечаји из ранијих година неизвршени.

Обнавља се стечај за написе практичних пољопривредних поука из ранијих година и то:

1, Жетва стрмнина.

2, Лан и конопља с нарочитим погледом на боље начине кишењења.

3, Прерађивање млека.

4, Здрава и болесна стока и прва помоћ у сточним болестима.

5, Сточне заразне болести и предохрана од тих болести.

6, Вештачко гајење риба.

4, Инсекти штетни и корисни пољској привреди.

8, Сушење воћа.

9, Пошумљавање голети.

10, Ручна прерада дрвета у планинским крајевима.

11, Основна знања из агрикултурне хемије.

12, О удружењима за производњу и набавку справа, стоке, за израђивање и набавку и других пољопривредних потреба. —

Из седнице Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва од 21. априла 1914. године у Београду.

Прашење кукуруза

Приближило се време прашења кукуруза као главног усева од окопавина. Време је да о овоме раду проговоримо неколико речи, да дамо пољопривредницима нека упуства с погледом на физичке особине земље у овој години и с погледом на неке погрешке, које земљорадници чине при прашењу кукуруза.

Познато је да је овог пролећа земља за орање била врло тешка, јер је од сувишне јесење и пролећне влаге била много убијена, а мразеви зимски нису ни мало могли утицати на поправку земље, пошто је ова била покривена дебелим снегом. Пошто се снег отопио није било ни једног мраза, да земљу процеди и растресе. Према овоме земља ће за рад — за прашење и копање — бити врло неугодна и тешка. Та околност нагони земљорадника, да ове године, употреби више вештине и умешности при прашењу и копању кукуруза, јер радити ове послове неумешно, не само што ће односити већу радну снагу, но може бити од штете усеву, који се праши и копа.

Земља — орање — је ове године врло грудовита, те ће прашење кукуруза бити тешко и односиће много радне снаге, ако се пре прашења не довијемо, да угрудвану земљу растрошимо по површини. То ћемо постићи ако обнико кукуруз са гвозденом дрљачом продрљамо. Кад кукуруз обникне, уврста се и истера своје стаблаоце са 6 листа, а и јаче, онда се улучи дан после једне кишице, па се са дрљачом пређе цела њива обникла кукурузом. За дрљачом одредити једнога радника, који ће струкове и оцаке кукуруза ослобађати грудава, или земље ако их буде притисла, или нагњечила.

Овим ће се радом кора орања разгребати дрљачом и грудве растрошити. Кукуруз после дрљања врло брзо и бујно напредује, а што је од особитог значаја, с обзиром на радну снагу, овако подрљан кукуруз може за неки дан причекати са прашењем, а кад се праши многоће лакше и брже тај посао ићи.

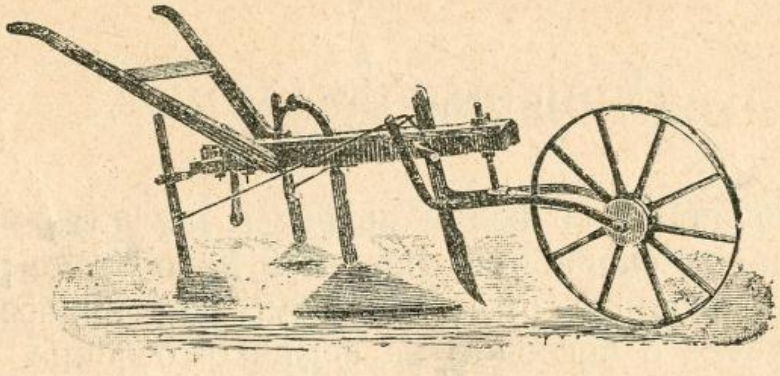

Нека се нико не боји, да ће дрљањем бити оштећени струкови кукуруза, јер и ако се који струк закине, или зацепи зупцима дрљаче, ништа то неће омести његов пораст, јер су услови за развијање овим радом створени повољнији, но што су били пре тога.

Ја сам често вршио дрљање кукуруза пре прашења па је успех увек био одличан. После дрљања обниклог кукуруза треба приступити прашењу. Прашење је најбоље вршити *прашачем*, јер се њиме рад брже свршава и радних људских руку не одлази више од 1/3 броја радника, колико би отишло да се сав посао прашења врши рукама само мотикама.

Прашач је већ довољно познат и примењује се у многим крајевима у старим границама, али га ипак ми

приказујемо у приложеним сликама, ради оних, који га до сад нису набавили, ни примењивали.

Кад се прашачем прође међу редовима кукуруза, онда остаје неопрашено само једна уска „греда“, бразда на којој је посејан ред кукуруза. Радницима дакле остаје, да мотикама опраше само ту уску бразду „греду“ и да разреде и рашчупају струкове кукуруза у оџаку. При рашчупавању треба оставити најјаче — најдебље — струкове. У једном оџаку никад не треба оставити више од једнога до два струка. Остављање више струка, да би се после при огртању кукуруза одвишни ишчупали за храну стоке велика је погрешка, јер се тада при чупању покрену и поремете жиле оних струкова, који остају. — Треба запамтити да ће два струка у оџаку увек више и бољег рода донети, но кад су три, или још и четири, што нарочито по „Морави“ у томе много греше.

У неким крајевима погрешно раде при прашењу кукуруза. Они тада прекопавају дубоко бразде орања, земљу

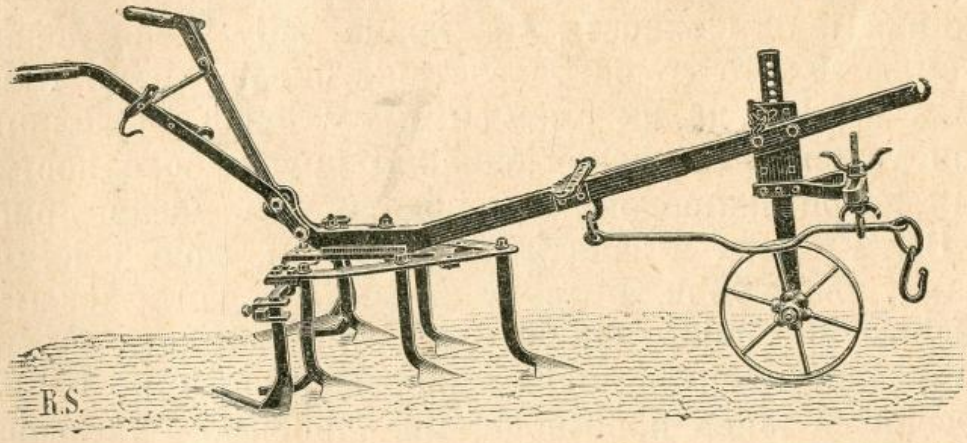

преврћу и нагрћу „оџаке“ око струкова кукуруза. То је велика погрешка, а и штетно утиче на пораст кукуруза. Јер односи много више радне људске снаге и излаже земљу брзом исушивању, те се потребна влага из земље брзо губи. Поред тога прављењем „оџака“ претрпају се жиле кукуруза дубоко, те корисно дејство сунчане топлоте не може повољно да утиче на растварање биљне хране у земљи око жила струкова.

Исто тако греше и они, који закидају лист — перје — кукуруза. Свакој биљци, па и кукурузу потребно је лишће, јер њим црпе храну из ваздуха. Закируто лишће

болује и не храни биљку у оној мери храном из ваздуха, као цело лишће. Зато га никако не треба закидати. —

Земљорадници, не пропустите да ове године, на раду око прашења кукуруза, у свему поступите по овим упуствима, јер је то у вашем интересу.

В. Т. Р.

О потреби и грађењу ђубришта

Важност ђубрета и ђубрења њива толико је велика у земљорадњи, да се њему поклања свуда велика пажња, јер од ђубрења наших њива зависи већи или мањи принос производа са истих.

Усеви које гајимо на њивама црпе храну за своје развиће из земље и један део из ваздуха. За пољопривредника је од важности она храна, коју усеви добијају из земље и зато се на те састојке биљне хране главна пажња обраћа, да их у земљи има у довољној количини да би усеви, под иначе једнаким другим околностима, могли добро напредовати и донети нам добар принос.

Ваља знати и запатити, да усеви, које сејемо на њивама, сваке године извуку из земље један извесан део хранећих материја, које ми са жетвом односимо у зрну, слами, шаши, сену и другим производима. Тако редовно односећи са њива производе, ми односимо и умањавамо снагу земље у биљној храни. Јер земља, коју обрађујемо није неисцрпни амбар, из кога се може сваке године редовно односити и узимати, а да ипак буде пун и неисцрпан.

Да би могли наше њиве одржавати у сталној снази, да би нам сваке године могле давати задовољавајуће приносе, морамо земљи редовно враћати бар један део оних хранећих материја, које смо јој однели у производима, које смо пожњели. То се чини *ђубрењем*.

За ђубрење наших њива најбоље је и најближе нам до руке шталско ђубре, које добијамо од наше домаће

стоке. Зато се свуда у напредним земљама у пољској привреди највећа пажња обраћа на скупљање и неговање шталског ђубрета. За скупљање ђубрета вредни пољопривредници увек уз штале граде нарочита ђубришта.

Са жаљењем констатујемо, да се код нас још не обраћа довољна пажња на збирање сваковрсног ђубрета наше стоке, а још мање се има правилно подигнутих и уређених ђубришта, на којима се ђубре слаже и негује до извожења на њиве. Та оскудица у нашем народу побудила је Српско Пољопривредно Друштво, те је расписало стечај са наградама за оне, који подигну правилно ђубриште и који на истом разумно негују скупљено шталско ђубре.

Да би наши пољопривредници могли имати правилну оцену о ђубришту и подизању истог изнећемо у кратким потезима главне услове, којима треба да одговара једно добро ђубриште.

Уз шталу, где се стока држи и храни, треба саградити и ђубриште. Неопходно је дакле и неизоставни саставни део сваке штале правилно подигнуто ђубриште, на које ће се скупљати и слагати шталско ђубре изношено из штала и скупљено по дворишту, које је стока излазећи из штале, или боравећи у дворишту штале, оставила и растурила.

Место за подизање ђубришта треба да је близу штале, да је на заклоњеној страни од ветрова, нарочито од сунчане припеке. Најбоље је на северној страни штале. Треба да је на таквом месту подигнуто, да се колима може прићи и ђубре извлачити са свију страна, а најмање бар са две стране.

Ђубриште се гради увек у четвороугалном облику увек дуже но што је широко. Његова величина зависи од броја стоке, коју држимо на храни и од које ћемо ђубре збирати на ђубриште. На једно грло крупне одрасле стоке, да би се за пола године ђубре скупљало на ђубриште, потребно је 4—5 хвадратних метара ђубришта.

Кад се према броју стоке, коју држимо, израчуна простор ђубришта у квадратним метрима, онда се тај простор обележи и тада се ископа цела површина обележена на дубини 35 до највише 50 сантиметара. Под

„СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ" БЕОГРАД

рупе мора бити на средини дужине ђубришта мало нижи, дубљи. Пошто се тако припреми рупа за ђубриште, сад се она, према могућности и срествима, којима располажемо, осигурава да не пропушта течне делове ђубрета ни доле ни са стране на дуварима. То се постиже кад се под и дувари ђубришта, или озидају циглом, а потом цементним малтером премажу; или, ако је за стање домаћиново то скупо, под ђубришта се добро набије мањем а по том и све стране премажу добром иловачом. При зидању, или лепљењу ђубришта треба средином ђубришта удесити један олук — удољак, где ће се течни делови из ђубришта, спирани кишом, сливати и отицати ван ђубришта нарочитим каналом у за то спремљену јаму — рупу. Ако ђубришта треба опкопати јаркове, којима би вода од кише и снега отицала, да не би утицала у ђубриште.

Уз ђубриште, а на дужноі најнижој његовој страни, направи се једна четвртаста рупа, која се такође озида и цементира, или олепи иловачом, да не би течни делови ђубрета — пиштевина — понирали у земљу. Рупа треба да је дубока $1^1/_2$—2 м., а ширина свију страна до $1^1/_2$—2 метра. У ову се јаму спроведе канал из ђубришта, који такође треба осигурати да не пропушта течност која дотиче из ђубрета. Како овај спроводни канал мора бити под земљом, то се мора пљоштом циглом озидати, цементирати, па озго поклопити циглом. —

У идућем броју рећи ћемо, како треба поступати са ђубретом на ђубришту.

В. Т. Р.

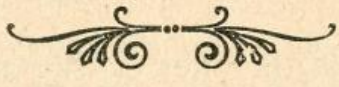

Косите ливаде на време!

Са свим неоправдано ушло је код наших пољопривредника у обичај, да ливаде доцкан косе, управо онда, кад се површе све друге послове који падају у доба кошње ливада. Сви други послови сматрају се као важнији и прешнији.

Такав поступак врло је штетан и он се у својим последицама свети пољопривреднику за његов нехат и подцењивање овога тако важног посла његовог.

Сваки пољопривредник зна, да свако сено није једнако и да је боље младокосно и некисло сено од онога старокосног и које је у откосу киснуло. И кад то зна, чиме се онда може објаснити наш нехат у сређивању сена ? !

Младокосно сено много је храњивије и лакше је сварљиво од старокосног сена. Зато се стока њиме много више користи. То долази отуда, што кад трава остари непокошена, она се стврдне, те многе њене делове које стока врло лако сварује док су млади, никако или само делимично може да свари кад остаре и отврдну. Сем тога, дугим стајањем непокошене траве опадну они баш најхрањивији и најслађи делови њени које стока најрадије једе и којима се највише користи, а то су цвет и лист, а остане сламка и делимично затврдло семе, које стока и нерадо једе, а који су и тешко сварљиви и слабије хране. То бива и у редовним приликама, а шта се тек догађа кад трава услед киша полегне, те онако поваљена почне да прелази у врење и трулеж, или је јак ветар, плахе кише или град омлате и обију све најбоље делове на њој. Таква старокосна трава даје најлошије сено, које се не може равњати по својој вредности за храну стоке, ни са добром сламом јарих жита.

Зато ливаде треба косити што раније, управо онда кад се налази у цвету већи део трава, јер ће се тада добити најбоље и најхранљивије сено.

Не треба се обмањивати што ће се нешто познијом косидбом добити мало више сена. Младокосно сено од цветалих трава много више вреди за стоку но и већа количина сена од прецветале траве.

Сем тога ваља имати на уму и то, да докле год стоји трава на ливади непокошена, изложена је непогоди, нарочито граду, тучи, те већ и због тога ваља журити са косидбом чим трава стаса за то.

Исто тако и с погледом на друго сено, на отаву, корисно је прву траву што раније покосити.

Кад се прва трава доцкан покоси, онда остаје мање летњег времена за пораст друге траве те је зато и отава

слаба. Сем тога, ако се са кошњом отаве очекне, да трава боље израсте и испуни се, наступиће краћи, јесењи дани и врло је тешко средити друго сено, јер не може да се осуши.

Најзад и с обзиром на пашу корисно је прву траву што раније дићи, па било да намеравамо ливаду још једанпут косити или не.

Ако не мислимо ливаду још једанпут косити, онда рано добијамо одличну пашу за стоку, баш у времену кад је за испашу стоке највећа оскудица. А ако косимо и отаву, онда не само да ова још за времена приспе за косидбу, те је можемо средити по још лепом и топлом времену, но сем тога и после другог сена ливада има времена да се подотави, те и после тога добијамо добру јесењу пашу за стоку.

Сви ови разлози јасно казују колико је корисно косити ливаде на време. Њих треба имати у виду и косидбу вршити благовремено чим трава за то стаса.

Жедњаци — екинококус — у плућима и у јетри

Код говеди, оваца, коза и свиња налазимо врло често мехуре (бешике) разне величине у плућима и у јетри. Једни су велики као орах, други као кокошије јаје; каткад их налазимо и у величини дечије гливе. Ове мехуре назива народ „жедњацима“, а у науци су познати под именом „екинококус“.

Жедњаци су разног облика; једни су округли, други дугуљасти или чворугасти. У њима се налази бистра, провидна течност. Усред ове течности видимо мале, ситне, песку сличне тачке. Ове тачке су главе будуће пантљичаре. У свима жедњацима међутим нема ових тачака. Каткад се жедњак сасуши и место течности садржи неку сирасту, жућкасту масу.

Поједини жедњаци у јетри потпуно су нешкодљиви, али кад их има више, почне стока побољевати. Узрок побољевању тешко је утврдити; тек кад се стока закоље и нађемо жедњаке у јетри, јасно нам је, шта је дало повода побољевању. И у плућима не изазивљу поједини жедњаци знаке болести. Али кад се намноже онда стока тешко дише, а каткад и кашље. Кашаљ је увек слаб. С временом почне стока мршавити и ако се раније не закоље она често и угине услед ове болести.

Не само плућа и јетра седиште су ове болести; поједине жедњаке налазимо и у слезини, у срцу, у мишићима, у мозгу па чак и у костима.

Код наше домаће стоке, говеди, оваца и свиња ова је болест јако раширена. Нарочито код оваца је проценат ове болести велики. На кланици у Мледеновцу одбачено је 1909. године због жедњака 1236 плућа и јетри.

Узрок овој болести је трочланаста пантљичара, која живи у танком цреву паса. Ова пантљичара врло је мала, једва 4 милиметра дугачка и састоји се само из 3 чланка, због чега се и зове трочланаста пантљичара. Први члан је најмањи, средњи нешто већи, а задњи надмашује у погледу величине оба предња. С балегом избацују пси и јаја пантљичаре. Ако преживари и свиње случајно с храном поједу и с водом попију ова јаја, онда се у желуцу и у танком цреву из њих развију зачеци, који се затим населе у плућима и у јетри, па и у другим деловима тела, где се развију у мехуре (жедњаке). Кад псето такве жедњаке поједе, то се у његовом цреву запати трочланаста пантљичара.

Лекова против ове болсести нема. Ако се посумња да има стока жедњаке, то је најбоље да се прода касапину, пре но што сувише ослаби и омршави.

Лакше је стоку чувати од ове болести. Ако пси немају трочланасту пантљичару, не може ни стока добити жедњаке у плућима и у јетри. Како се пак може спречити да пси не добију ову пантљичару? Кад закољемо говече, овцу или свињче и налазимо у плућима и у јетри жедњаке, онда се таква плућа и такве јетре не смеју бацати псима, већ се морају дубоко закопати или спалити. Ко противно ради, потпомаже да се ова болест шири.

„БЕЛТОЗАР КАРАЂОРЂЕВИЋ" БЕОГРАД

Ако јаја трочланасте пантљичаре доспу у човечије тело, то се лако и у плућима, јетри и у слезини човека образују жедњаци или екинококи. Код човека проузрокује екинококус тешко оболевање.

О. Репић

О „привредним“ голубовима.

Под именом „привредних“ голубова разумемо оне голубове, који не припадају безусловно само неком дворишту, него оне, који се у привредном циљу негују и од тога добре приходе доносе. Оно одиста има пољопривредника, који у то верују, да голубови пољопривреди не доносе никакве користи, него само штете; а ако ипак и сами имају у своме дворишту голубова, то је, веле, просто с тога, што их и други имају, што је то „обичај“, а што на послетку није за одбацивање, да се с времена на време и по неко печено голупче поједе.

Веровање, да голубови њивама само штете наносе, или да су у најмању руку више штетни но корисни, опровргнуто је са више меродавних страна и у тој мери као неосновано доказано, да о том данас није потребно ништа више говорити ни доказивати; јер, коме се не може дати савета, томе се не може ни помоћи.

То је истина, то нико и не оспорава, да голубови на њивама поједу и по неко зрно жита, али су то већином зрна, која су при жетви из класја поиспадала, која, дакле ни онако неће у кош доћи, која су за домаћина пропала; или су она зрна, која су при сејању остала на површини гола, земљом непокривена, и која се не би могла повољно да ужиле, а која би и онако, ако не голубови, а оно друге птице позобале. Штета, коју нам голубови према приликама и учине, сасвим је неосетна према користи, коју нам они на њивама чине, јер они силество семења од нама шкодљивих травуљина поједу и силне ситне пужеве потамане. О томе се може сваки пољопривредник уверити, кад би стомак и вољку

(гушу) младих још голубова прегледао, или кад би у том циљу заклао једног, с поља с пуном гушом долетелог голуба, па би нашао, да му је гуша набијена препуна разноврсног семења од нашим усевима шкодљивих травуљина. — Баш тим, што се голубови преко целе године скоро хране семењем шкодљивих травуљина, они су пољопривреднику верни и веома марљиви помагачи на поништавању травуљина.

Па ипак могу голубови још и с друге стране бити још и кориснији, кад би пољопривредници оне врсте голубова држали, које би њиховим домаћим приликама најбоље одговарали, а којима би они и мало више пажње поклањали, што то данас ретко ко да чини.

Обични, већином плавушасти голубови, који се данас по таванима, а ретко, веома ретко где, по нарочитим, добро уређеним голубињацима држе, истина су изврсни „пољаци“, али су одвише мали, ситни и слабо се размножавају. Они, истина, неопажено, али у ствари све више и више опадају, јер су више-мање у међусобном средству, па се од вајкада у том сродству размножавају. С тога треба и код голубова, као и код друге живине, обнављати крв, и то с таковим голубовима, који свакако треба да су добри „пољаци“, а у којих треба да су груди много дуже, шире и масније, но што је то случај код данашњих наших домаћих голубова.

Кад би наши пољопривредници набавили неколико пари такових голубова са стране, онда би се приплод од њих с нашим домаћли голубовима спаривао и тако би се нова, фришка крв у наша јàта унела, а тиме би се одмах и већи доходци од голубова постигли. За тај циљ довољно би само и то било, кад би се неколико голубова бољих раса у наша јàта пустили. На тај начин постигнутим добрим успесима могли би се пољопривредници охрабрити и голубове у већим размерама неговати, па кад би се о неоспорној истини уверили, да и голубови могу бити „привредна“ живина продајом бољих и пунијих голубића, који у свако доба добре купце налазе, онда би на њих и више пажње обраћали, правилније би их неговали, преко зиме их боље

хранили, а при том се постарали да им голубињаци буду увек чистији и за зимовање подеснији, — па ће и „пољаци“ донети пољопривредницима више користи, но што је то данас било и под овим приликама бити могло.

др.

Суви резанци као сточна храна

У последње време унесени су код нас у трговину осушени резанци шећерне репе, који се употребљују за храњење стоке.

Резанци су отпатци у шећерним фабрикама. Пошто је из њих водом извучен највећи део шећера, они се јаким пресовањем оцеде од воде и суше.

Али лужењем у води резанци изгубе не само шећер, већ и знатну количину минералних састојака — пепела, који су такође потребни стоци за исхрану.

Према испитивању, које је вршено у Пољопр. Хемиј. и Оглед. Станици, суви резанци садрже:

Воде	9.90%
Беланчевине	7.50 „
Уља	1.00 „
Екстрактивних састојака	56.60 „
Целулозе	21.05 „
Пепела	3.95 „

Од тога је сварљиво:

Беланчевине	3.8%
Уља	0.5 „
Екстрактивних састојака	48.8 „
Целулозе	15.1 „

Суви резанци нам према овоме не дају јаку сточну храни, јер су сразмерно веома посни, а сем тога су оскудни и у беланчевини. Ипак они могу добро послужити, нарочито у оскудним годинама, као додатак уз коју у уљу и беланчевини јаку храну, на пр. са мекињама и којом другом сличном врстом хране. Сразмерно велика количина целулозе не утиче рђаво при варењу, јер дуварови нежних ћелица шећерне репе, који се при

анализи јављају као целулоза, нису здрвењени и садрже у себи много пиктинске материје, те не чине препреке ферментима, који дејсвтују при варењу хране у животињском телу.

Суви резанци упију у себе велику количину воде (један део резанаца упије пет делова воде), при чему јако набубре и заузму троструку запремину. Пошто ово набубривање бива и у једњаку и желудцу, то је јасно да велика количина сувих резанаца може изазвати побољевање, или код стоке са једноставним желудцом може чак услед набубривања и желудац да прсне. С тога је препоручљиво, да се ова храна пре употребе покваси са водом, за што је довољно на кило сувих резанаца 2—3 кила воде.

Коњи у опште нерадо једу суве резанце, с тога коњима ваља давати мале количине 2—2·5 к. дневно по грлу. Млечној и стоци на храни (при гојењу) треба суве резанце замесити са топлом водом и давати воловима за време гојења 5—7 к. дневно, кравама по 3 највише 4.5 к.; теглећој марви 4—6 к.; теладима 0.5—2 к. према старости и свињама 0.75—1,5 к.

Рђаве последице на млеко и млечне производе ређе се јављају при храњењу сувих, него при храњењу свежих резанаца.

Пошто су резанци у опште оскудни у минералним састојцима, потребним за грађу костију, то се при дуготрајном храњењу сувих резанаца јавља, нарочито код млечних крава, омекшање костију — рахитис. С тога код бремене, млечне и младе стоке, која се налази још у порасту, ваља бити веома обазрив са храњењем сувих резанаца. У овом случају потребно је додавати храни по мало креча и лако растворљивог фосфота.

Др. К. Поповић
агр. хем.

Статистика увоза семена детелине у Србију за 1912. и 1913. годину.

Подаци о увезеном семену детелине последње 2 године бележени су, као и ранијих година, из званичних аката царинарница. Уз акта су пробе тог семена обавезно слате, преко Министарства Народне Привреде, на преглед Пољопр. Хем. и Огледној Станици. Податке о томе у 1913. год. бележио је г. Бор. Милутиновић.

По тим подацима је 1912. год. увезено 49.700 кгр., а 1913. год. 40.230 кгр. семена детелине.

Од тога је увезло Српско Пољопривредно Друштво 26.000 кгр. у 1912. год. и 5.000 кгр. у 1913. год., Савез Земљорадничких Задруга 2.000 кгр. у 1913. год., а остатак семена за обе године добављен је преко трговаца.

Семе је као и прошле 4 године, увезено преко Београда и Шапца. Преко београдско царинарнице, увезено је 45.000 кгр. у 1912. год. и 30.930 кгр. у 1013. год. а преко шабачке царинарнице по 4.700 кгр. и 9.300 кгр. за исте године.

Увезено семе припада *луцерки* (Mediago sativa), осем 500 кгр. семена *црвене детелине* (Trifolium pratense) у 1912. год. и 400 кгр. исте детелине у 1913. год., као и 130 кгр, детелине (*крсти куме деше*" (Trifolium repens) у 1913. год.

Поредећи наведене податке с подацима о томе за раније 4 године, од када је заведена контрола семена детелине при увозу у Србију, добија се овај прегле до количини увезеног семена за последњих 6 година:

1908.	године	увезено	је	15.400 кгр.
1909.	„	„	„	34.623 „
1910.	„	„	. . . . .	19.088 „
1011.*	„	„	„	2.125 „
1912.	„	„	„	49.700 „
1913.	„	„	„	40.230 „

Ник- Ранојевић

* „Тежак" за 1911. год. стр. 255.

Народно здравље

Рад и здравље.

Као у свему тако и у овоме наш свет много греши. Он никад није умерен ни у раду ни одмору, већ толико много ради, „да с ногу спадне,“ или се излежава — одмара, да омлитави услед нерада.

Претеран рад и напрезање као и сувишан одмор шкоди и телу и уму. Зато буди умерен у раду. „Никад не пресили а и не одсили.“

Умерен рад било телом или умом крепи, развија, челичи и снажи сваког.

„Ко добро ради, добро и спава.“ — „Радиши и Бог помаже.“ — „Ко ради, тај слади,“ — све су то народне изреке, до којих је народ дошао скупим и дуготрајним искуством.

Не заборави се ни за један часак, па да претераш у раду. Нека се ма шта деси, ради лагано и пажљиво. Ма да је доста тешко живети, али, ипак, знај: да прекомеран рад прекраћује живот, слаби, изнурава тело и ум.

Прекомеран а нарочито тежак рад и сувише штетно утиче на децу и младеж. То је један од многих узрока, зашто су деца и младеж на селу слабуњава, нежна и кржљава.

Не захтевај да дете ради исте послове као и одрасли. Не дај им да се „јуначе,“ радећи претерано на штету здравља. Претеран и тежак рад не само што неће децу развити, већ ће им сигурно нашкодити.

Жалосно је погледати малишана, који једва мотику може да понесе, а овамо „тера ред“!

Од претераног и тешког рада много страда и женскиње на селу.

Женске на селу нису никад поштеђене од тешког рада. Нико се не обазире, да ли женска има тада прање, да ли је трудна, да ли ће скоро да се породи и др. Не, то је срамота рећи. И женскиње ради док не падне. То је главни узрок, зашто женскиње на селу два пут више болују него мушки.

То исто важи и за ону младеж и женскиње, који раде какав занатлиски или фабрички рад.

Нико не треба да се заклања за сиротињу, па да тражи од своје деце, да раде више него што могу, јер ће им то сигурно шкодити.

Штеди и чувај здравље па никад нећеш бити сиромах.

Дакле, да од рада има стварне користи, да здравље при томе сачуваш, буди увек умерен при раду. Чим се умориш, одмори се. Одмор ти даје снагу да сваки рад брже и боље свршиш.

Не ради одмах по јелу, већ се одмори један до два часа. После таквог одмора пет пута ћеш више урадити и са бољим успехом, него кад одмах по јелу радиш.

Пази, да те уморног и знојавог не дохвати промаја и ветар.

Ако си за време рада скинуо горњу одећу, чим се одмараш, избриши се, ако си знојав, горњу одећу огрни или обуци па ма и најтоплије било.

Не лежи уморан и знојав на траву и земљу, а нарочито ако је ма и најмање влажна.

Кад не радиш, већ се одмараш, удеси, да ти тај одмор крепи и освежи тело и ум.

Не употреби тај дан одмора у кавани и крчми, картајући се и пијући алкохолна пића. То није одмор, већ мучење тела и душе.

Не обзири се на разне завете и сујеверја, па да не радиш онда, кад ти је најпотребније. Не празнуј стотину ситних празничића. То не захтева нам вера. У календару је сваки дан обележен неким именом, па према томе никад не би требало радити.

Празновање многих празничића, који долазе у најрадније доба године, упропашћује наш народ материјално, јер губи у раду, а губи и у здрављу, пошто тај одмор употреби на штету свог здравља, и што други пут мора да претера у раду, да би надокнадио оно, што је тим празниковањем изгубио.

Чуј: само смишљен — користан рад и одмор ствара ти здравље, срећу и задовољство.

Д-р Добр. Гер Поповић

Корисне белешке

Калемљење ружа очењем.

Скоро ће наступити време калемљења ружа очењем, при коме се много греши. При том послу треба пазити на ово: Кракове дивљаке коју хоћемо да окалемимо не треба скраћивати, или бар не много, јер услед тога застаје циркулација сокова, што отежава примање уметутог питомог окца. И друго, окца треба узимати само са грана руже где је цвет прецветао и то само она окца са средине гранчице и која су набубрела.

Противу собних мува.

Колико су досадне, толико су још више и опасне, јер преносе заразе и није редак случај да својим убодом изизивају тровање. У Америци је развијена читава борба за уништавање собних мува. Као најглавније сресто је: *чистота*. Ђубре и сметлиште домаће не сме бити отворено, него га брижљиво скупљати у затворене сандуке и избацивати далеко изван домова, јер ђубре је главно средиште за исхрану и множење мува. Осем тога за одбрану од мува по кућама и стајама, препоручује се додавати кречу за кречење ултрамарина или „вешплава". Или где није довољно видно у просторијама, трба додавати помало *стипсе*, *креотена* или *мезолина* и *лаворовог (лорберовог) уља*.

— Ђ.

Ђубрење лозе — лозом.

Бавећи се у Мерану видео сам, да виноградари при орезивању лозе, одмах све оно што се ореже исецкају сатаром на пању у ситну парчад, и око гице растуре. Веле да је то најбоље ђубрење за лозу. То већ раде много година и, веле, да је резултат одличан. Држим да би и наши виноградари могли пробати ову врсту ђубрења, јер им орезана лоза ни иначе није од велике користи

М. Л. Ђ.

Несварљиви предмети у желуцу говеда

Често се дешава да говеда прогутају с храном разне несварљиве предмете: ексере, жицу, игле, укоснице и друге сличне гвоздене ствари. Пошто говеда при храњењу не сажвакају храну одмах, већ је нагло прогутају, те и не осећају да има нечег тврдога и несварљивога у храни.

Поменути предмети лако доспевају у сточну храну, нарочито при скупљању сена и приликом полагања хране стоци. Стока која прогута такве предмете обично дуже време не показује никаквих знаке болести. Докле желудац није повређен сметају такви предмети раду желуца само толико, у колико долази у обзир њихова количина и тежина. Опасност по живот зависи више од каквоће него од количине тих предмета. Најопаснији су оштри, особито пак шиљасти предмети. Шиљасти предмети забоду се у дувар желуца и изазову онда запаљење трбушне опне и срчане кесе. Таква говеда често се надимају, стењу, нарочито при притиску на доњи трбух иза грудне кости, губе апетитит, престану преживати и омршаве. Ако се ови знаци понављају у пркос употреби лекова, онда постоји оправдана сумња да се у желуцу налазе такви предмети. Зато ваља што пре потражити савет марвеног лекара, јер кад се болест на време утврди и говече одмах закоље, онда је месо још употребљиво за храну људи.

Све зависи од тога, да се предупреди да стока не прогута такве предмете. Жене ваља да склоне разне њине игле, кад имају посла са сточном храном. Нарочито при справљању сена је ова опрезност потребна. Где се ливаде ограђују жицама ваља нарочито пазити, да се делови жица не бацају на ливаду. У стајама треба обратити пажњу на то, да нема ексера у јаслима. Где се пепео баца на ливаде, то се мора овај претходно прорешетати, јер каткад се добије пепео од летава и т. д., у којима се налазе ексери. Сметлиште мора се добро прегледати пре но што се баци на ђубриште, те да не би при ђубрењу ливада доспели на ливаде ексери и други оштри и шиљасти предмети. Сено, шаша, трава и детелина кад се полажу стоци треба добро да се претресу. О. Р.

Вашице на бобу.

За боб је најподесније, да се сеје између кромпира; ту му најбоље прија; боље, него кад се на засебним лејама сеје; између кромпира има више одушке, па се боље и развија. Боб је поврће, на чије младо лишће лисне вашице врло радо нападају. Да их се курталишемо, најбоље је да све младе врхове, на којима се вашице баш само и налазе, покидамо одмах, чим се мехунке развију. На тај начин, не само да ћемо поништити вашице, него ћемо допринети, да се мехунке пре и боље за употребу развију. Р.

Засенчавање ђубришта.

Српско Пољопривредно Друштво расписало је стечај са наградама за подизање ђубришта и рационално поступање са ђубретом на ђубришту. Такмичари сетиће се, да око ђубришта треба засадити дрвеће које ће својим хладом засенчавати ђубре на ђубришту да се не би сушило изложено сунчаној припеци. И ако ће ово моћи да изврше тек на јесен, ипак треба да знају које је дрвеће најпогодније за то, јер не подноси свако дрво пиштевину до које могу допрети жиле дрвећа. Зато се за тај циљ препоручује ово дрвеће: Топола (црна и сребрна), врба, бела липа, орах и бела јова. Засађено с јужне стране ђубришта успеваће ово дрвеће врло добро. Само при сађењу ваља имати у виду да топола има јаке жиле које далеко иду, те зато ако је ђубриште зидано не смеју се садити ближе од два метра од ђубришта да не би јаким жилама искварилe зид.

Да се мед не ушећери.

Треба га загрејати на воденој пари од 40.° То је добро за оне, који воле течан мед за јело. **Р. А.**

Како ваља употребљавати ђубре од живине.

Кад се ово ђубре само жели да употреби, треба га што боље осушити и грувањем добро уситнити тако, да се у прашину претвори. Тако уситњено ваља помешати се песком и растурити по њиви коју желимо да нађубримо. У место песка може се употребити и муљ, шљам из реке или потока пошто и он сам за се има ђубреће вредности.

Овај посао вршите преко зиме. Али ко то не учини тада, може с пролећа. Само се тада не може растурати у прашини као преко зиме, већ растворено у води. На сто литара воде треба да се наспе до два и по кила ове прашине и добро измеша и онда проспе по њиви или се тиме залива поврће. **К.**

Мека гуша (катар гуше код пернате живине).

Гуша код пернате живине је кесасто продужење грла. У њеној слузокожи има много жљезда које луче слузасту течност ради омекшања поједене хране, нарочито зрнасте, те да је желудац лакше свари. Ако се храна сувише дуго задржава у гуши, то ослаби њена слузокожа и није у стању да лучи довољно слуза. Услед тога храна се почне распадати, што производи катар гуше, коју болест народ назива „мека гуша“. Ка-

тару гуше даје даје повода и покварена и надимајућа храна, претовареност гуше несварљивим материјама (песком, камењем) и извесни паразити који се угњезде у слузокожу гуше.

Први су знаци ове болести: немање апетита, опружање врата и тешко гутање. Ако оболело грло боље прегледамо, наћићемо да је гуша отечена, мека, еластична и осетљива при додиру. Овај оток образује се или услед претоварености гуше меком храном, или услед нагомиловања гасова у гуши што се развијају при распадању хране. Оболела грла често повраћају течну садржину гуше, и при притиску на гушу излази на уста ова течност као и смрдљиви гасови. Болесници ослабе, малакшу и угину.

Лечење ове болести састоји се у главноме у масирању (гњечењу) гуше, чиме можемо гушу испразнити. При масирању ваља да је глава дотичног грла на ниже обрнута. Масирање мора да се изврши на благ начин, 3—4 пута дневно по 5—10 минута. Масажом изазове се јача циркулација крви у слузокожи гуше и услед тога и јаче лучење слуза. Све то чини да се гуша лакше испразни и болест излечи. Поред масаже треба дотичноме грлу давати чаја од нане. **о.**

Противу пужева — голаћа.

Често пута се дешава, да се пужеви голаћи појаве и у топлим лејама, тако да нападну на лишће и брзо га поједу, те на тај начин знатну штету причињавају.

У Немачкој у једној стаклари појавили су се пужеви у великој количини и почели причињавати велику штету. Једног дана помоћник баштована случајно је оставио после доручка парче хлеба намазано маслом, а тог истог дана баштован је нашао на парчету хлеба 16—20 пужића, који су се надули и нису се могли с места помаћи. Одмах затим баштован је набрао лишћа од купуса и намазао исто танким слојем масла и ово понамештао између цвећа на разна местима, где су се за два дана сви пужићи сакупили и цвеће је било ослобођено штеточине. **п. с. п.**

Глисте код кокошију и ћурака.

Код кокошију и ћурака налазе се разне врсте глиста које су већином невини паразити. Опасна је само Хетеракис инфлекса. То је жућкаста, искривљена глиста која живи у танком цреву. Мужјак је 3—8 м. м., а женка 7 – 12 м. м. дугачка.

Кокоши добију ове глисте на тај начин, што поједу њина јаја с храном, нарочито на влажној трави или их попију с водом, а то се поглавито дешава лети, од маја до августа месеца.

Ова глиста изазива обично тешко побољевање кокошију. Кокоши губе апетит, добијају проливе, постану уморне и дремљиве, спусте крила, накостреше се и перје им почне испадати.

Против глиста код пернате живине препоручује се арека у облику пилула. Ове пилуле лако се направе од меког хлеба, а уз додавање прашка од ареке, 2 грама на грло. Ради предохране треба оболела грла одвојити и њихову риткаљину поништити.

Наше вести

Пољопривредна настава у школама. Господин Министар Народне Привреде одредио је нарочиту комисију са задатком да проучи садашње програме наставе у нашим нижим пољопривредним школама и практичним пољопривредним школама при окружним пољопривредним станицама, па да му предложи измене које би требало учинити *у циљу што практичнијег стручног образовања ученика* тих школа. У комисију су ушла г. г. начелник пољопривредног оделења министарства народне привреде, управници Ратарске школе у Шапцу, Сточарске школе у Краљеву, Винодељско-воћарске школе у Букову и практичне станичне пољопривредне школе у Ваљеву.

Учитељски пољопривредни курсеви. Учитељи наших основних школа скоро без изузетка марљиво раде на обавештавању пољопривредника своје околине по свима питањима с којима се сусреће наш пољопривредник у животу и своме раду. Па да би им се дала прилика да се и практично што више оспособе у пољопривредној струци, министарство народне привреде у споразуму са министарством просвете приредиће овогодишњег школског одмора више практичних курсева за учитеље основних школа.

За сточарство у ослобођеним областима. Господин министар народне привреде наредио је свим државним економима нових округа, да му што пре поднесу спискове пољопривредника, манастира и општина који имају услова и вољни су да приме на чување и општу народну употребу државне бикове. Бикови ће се раздати бесплатно под истим условима

као што их држава раздаје и у старим границама, и одмах ће се послати у нове крајеве. Исто тако наређено је, да економи обавесте народ, да ће министарство купити од привредника у старим границама велики број јуница и крава боље расе, које ће по ниже цене уступити свима привредницима нових области које желе набавити добра женска грла. Најзад, наређено је државним економима да предложе и лица која имају услова за боље гајење свиња, које ће им министарство уступити бесплатно у циљу оснивања запата боље расе свиња. Приплодна грла за тај циљ министарство ће купити од народа у старим границама. — Све ове набавке и раздавање стоке имају се извршити у најкраћем времену.

Нове школе. Указом Њ. В. Краља од 23. пр. м. основана је Ратарско-плетарска школа на државном имању у Мађарлуку код Скопља и Ратарска школа на државном имању код Битоља. Обе школе примиће ученике још о јесени ове године, до кога времена има се спремити све што је потребно за отварање школа и пријем ученика. Примљени ученици издржаваће се у школама о државном трошку.

Ради оснивања чистокрвних запата говеда. Министарство народне привреде набавиће већи број јуница и крава чисте сименталске и монтафонске расе, које ће се по спуштеним ценама распродати пољопривредницима у старим границама Србије, у циљу оснивања чистокрвних запата говеда дотичних раса. Начин на који ће се та грла распродавати, као и време и места где ће се то вршити, саопштићемо благовремено читатељима.

Распоред пољопривредних чиновника у министарству и државним заводима. Указом Њ. В. Краља од 23. пр. м. постављени су: *У Одељењу за пољску привреду и ветеринарство* за секретаре треће класе г. Драгојло Обрадовић, секретар исте класе са седиштем у Скопљу, — по службеној потреби; за секретара треће класе са седиштем у Скопљу г. Бор. Милутиновића, државни економ треће класе округа скопског; за писара друге класе г. Д. Сарића, писар треће касе истог одељења; и за писара треће класе г. Тих. Р. Марковића, државни економ треће класе среза мачванског. *У Државном Сточарском Заводу* за руковођу економије треће класе г. Милан Несторовић, држав. економ друге класе ср. темнићског и за економа треће класе г. Љуб. А. Поповић, руковођа четврте класе исте управе, — обојица по службеној потреби. *У Школи за винодеље и воћарство* за суплента Петар Бунушевац, државни економ треће класе ср. белопаланачког, — по службеној потреби. *У Ратарској Школи у Шапцу* за контрактуалног суплента г. Владим. Ербежник, путни наставник и за економа — рачуновођу г. Драгомир Ђурђевић, подекономе исте школе. *У државним лозним расадницима*. За руковаоца друге класе нишког лозног раса-

дника г. Богољуба Минића, руковаоца исте класе жупског лозног расадника и за руковаоца треће класе жупског лозног расадника г. Љубишу Јовановића, руковаоца исте класе нишког лозног расадника, — обојицу по службеној потреби. У *Ратарској школи у Битољу* за економа — рачуновођу г. Милена Рајковића, држ. економа треће класе среза грочанског, по службеној потреби. У *Ратарско-плетарској школи у Скопљу* за економа — рачуновођу г. Спасоја Пешића, помоћника државног економ округа скопског.

Распоред државних окружних и среских економа. Указом Њ. В. Краља од 23. пр. м. постављени су: за економа окр. скопског г. Милан Ђурић, економ окр. брегалничког; за економа окр. моравског г. Мил. Петровић, економ окр. нишког; за контрактурлног економа окр. нишког г. Драгутин Адија, контрактуални економ окр. моравског; за економа окр. брегалничког г. Светислав Пешић, економ ср. копаоничког; за економа среза белопаланачког г. Бор. Станисављевића, руковођа сточарства државног сточарског завода; за економ среза темнићског г. Мил. М. Ђорђевић, економ ср. ражанског; за економа ср. беличког г. Милан Бозољац, путни наставник; за економа ср. грочанског г. Јов. Павловић, економ ср. беличког; за економа ср. копаоничког г. Чедомир Рајић, економ државног сточарског завода; за економа ср. мачванског г. Младен Николић, економ — рачуновођа ратарске школе у Шапцу; и за економа ср. расинског г. Војислав Мартиновић, помоћник економа ср. алексиначког.

Пенсионисан. Указом Њ. В. Краља од 23. пр. м. стављен је у пенсију г. Таса Филиповић, марвени лекар сточарског завода у Љубичеву.

Распоред помоћника државних економа. Претписом господина министра народне привреде од 26. пр. м. постављени су: за помоћника државног економа округа скопског г. Коста Ивковић, помоћник економа окр. крушевачког; за помоћника држав. економа округа крушевачког г. Божидар Ерчевић, помоћник економа среза расинског; за помоћника држав. економа округа моравског г. Светозар Н. Николић, помоћник економа ср. ресавског; за помоћника држав. економа ср. ресавског г. Милић Јосиповић, помоћник економа окр. моравског; за помоћника државног економа среза расинског г. Рајко С. Поповић, прећашњи помоћник економа ср. жупског; и за помоћника државног економа ср. алексиначког г. Добривоје Ђивдановић, сврш. ђак Ратарске школе.

Инспектор — референт. На основу стечаја расписаног за инспектора — референта за подружинске послове Српског Пољопривредног Друштва, Управни Одбор друштвени изабрао је г. Алексу М. Живановића, пенсионисаног инспектора министарства нар. привреде.

Нов секретар Пољопривредног Друштва. Управни Одбор

Српског Пољопривредног Друштва изабрао је од кандидата пријављених за друштвеног секретара на основу стечаја расписаног за то место, господина Илију С. Кремића, управитеља топчидерске економије у пенсији.

Лесковачка Пољопривредна Подружина. Окружна Пољопривредна Подружина са седиштем у Лесковцу обновљена је, и на одржаном збору изабрана је Управа, која је овако конституисана:

Председник: г. Вит. А. Недић, окр. економ и управник Пољопривредне Станице; потпредседник г. Михаило Т. Поповић свештеник из Лесковца; *благајник* г. Драгољуб Миленковић, школовани економ; *секретар* г. Жарко Спасић сресни економ; *Чланови Управе*: г. г. Сретен Динић, надзорник основних школа; Стојан Николић, председник лековачке општине; Риста Стојановић, сресни економ; Александер Илић, учитељ из Мирошевца; Костантин Ранђеловић, економ из Мирошевца; Коста Стојановић, пчелар из Лесковца; Глигорије Стојановић, економ из Д. Локошнице; Прока Стојановић, економ из Д. Локошнице; Профир Стојановић Димитрије Костић, Душан Нишић кафеџија, Тодор Н. Здравковић и Светислав Х. Танчић, брашнар из Лесковца; Димитрије Ђорђевић економ из Вел. Грабовице; Гавра Милошевић из Лесковца и Недељко Стаменковић, земљодел. из Бабичка.

Вредним Лесковчанима, који су се свагда одликовали истрајношћу у раду, желимо плодан рад на пољу пољске привреде.

Ј.

Питања и одговори

Питање 7-мо. Молим Вас лепо, да одговорите, преко Вашег листа: Да ли се до данас науком што год могло постићи, да се сузбију (уништавају) кртице које ију ливаде.

Ја сам већ по 3 пута од пролетос по мојим ливадама кртињке растурао, па ево опет сваког дана кртињци нови се понављају.

Врњачка Бања

Мијушко Ст. Петровић
Економ

Одговор на 7-мо питање: Кртица долази несумњиво у веома корисне животиње, јер се храни штетним зглавкарима и црвима у земљи. Тиме нам она чува усеве и ливаде од штеточина, и због тога наука налаже да кртицу не уништавамо. Него је можемо растерати, ако у њене ходнике убацимо

крпице натопљене гасом (петролеумом). Тај се начин може успешно употребити на малим површинама, засејаним поврћем и другим нежним усевима, чије се напредовање у почетку омета кртичњацима. На великим, пак, површинама, као што је овде случај с ливадама, баш ако би се кртица растеривала гасом на наведени начин, она би напуштала старе ходнике и у близини би градиле нове кртичњаке. Не остаје, дакле, друго но да се растурају кртичњаци по ливадама, особито с пролећа као што је овде урађено. У осталом од пролећа су кртичњаци мањи, јер од тада па до јесени кртица налази довољно хране под самом површином земље, где се искупљају штетни зглавкари и црви.

Ник. Ранојевић

Разнолије

У змије су очи увек отворене. Знаменита је појава код змија та, да оне никад очи не затварају. Било да спавају или да су на опрези, било да су живе или мртве, њихове су очи увек отворене и то просто стога, што оне немају веће поклопце, (капке). Код змија је око заштићено једном љуском, која при сваком пресвлачењу с кошуљицом заједно отпадне и новом се замењује. **Р.**

Најдужи птичији лет. И лет писмоносних голубова већ је голем, али птице селице још их у томе превазилазе, које су својим начином живовања на то упућене, да често огромне путеве прелетати морају, а да места за одмор не нађу. Један енглески природњак прича о једном птичијем лету, који превазилази сва до сада постигнута летења. То је случај код птица, које се на острвима Беринговог мора гњезде и множе, а зиму на хавајским острвима проводе. Та даљина износи скоро 3300 километара, а пошто неке од тих птица нису у стању да се на морској површини одмарају, јер нису пливачице, то су приморане, да ту даљину у једном летењу претуре, и оне то сасвим сигурно и изврше. **Р.**

Школа за домаћице у Љубљани. Школа за домаћице (gospodinjska škola) у Љубљани, која је својина Словенског Пољопривредног Друштва, најбоља је школа ове врсте у Ау-

стрији. Питомице станују у интернату, који је под управом милосрдних сестара, и плаћају за стан, храну и све остало 35 круна месечно. Настава је на словеначком језику и бесплатна. Предају се сви предмети: веронаука, васпитавање, нега болесника, поступање с болесном стоком, кување (практично и теоријско), шијење ручно и машинско, прање и глачање рубља, сточарство, млекарство, повртарство, газдинско књиговодство и т. д.

Школска година почиње у половини октобра месеца. Молбе за пријем подносе се Главном Одбору Пољопривредног Друштва (glavni odbor kmetijske družbe) у Љубљани.

Уз ову школу установиће се сада семинар за васпитавање учитељица за домаће газдинство и то за све југословенске покрајине у Аустрији у за Босну и Херцеговину. **О.**

Попис стоке у Мађарској 1913. год. Према попису стоке који у Мађарској сваке године државни марвени лекари изврше повећан је у поређењу са 1912 год. број: говеда од 5,800.000 на 6,045 000, коња од 1,960.000 на 2,005.000. Опао је међутим број свиња од 7,410.000 на 6 825.000, оваца од 7,168.000 на 6,600.000 и коза од 314.000 на 269.000 комада. Бикова је нађено 43.000, а крава 2,551.000. Говеда шарених раса има у Мађарској 3,774.000 комада.

О.

Словеначко Пољоприв. Друштво (Kmetojska družba) у Љубљани. Делокруг рада овог друштва обухвата само Крањску која има око 600.000 становника. Званичан му је орган Кметовалец, илустровани пољопривредни лист, који излази два пута месечно. Кмет или кметовалац значи тежак, земљорадник. Друштво има два самостална отсека, један за коњарство, а други за живинарство; има школу за домаћице, подкивачку школу са марвеном болницом, угледну економију, два воћна расадника и угледан подрум.

Године 1912. имало је 10.000 платежних чланова а 11,000.000 круна новчаног промета.

О.

Потрошња меса у Немачкој расте. Немачке сточарске новине доносе упоредни преглед клања стоке на 40 истих кланица у годинама 1911., 1912. и 1913. из кога се види да клање стоке, дакле и потрошња меса расте овако: више је заклано говеда за 7·92%; телади за 5·27%; оваца за 0·37% мање; и свиња за 18·26% више 1913. но 1912. године. Све три године заклано је бројно: 1911. године говеда 36.885, телади 44.180, оваца 54.279 и свиња 264.493; 1912. године говеда 35.944, телади 41.377, оваца 48.254 и свиња 229.943; 1913. године говеда 38.792, телади 43.558, оваца 48.066 и свиња 271.939 брава. Из овога види се, да се апетит у Немаца поглавито развијао у корист говеђине и свињетине.

Да ли птице имају чуло мириса? То питање стоји још у питању; оно још није потпуно решено, али се ипак у опште мисли, да птице имају слабије развијено чуло мириса, а да

је код неких тропских птица, изузетно, то чуло добро развијено, што је један природњак код птица *Киви*, која у Аустралији живи, посведочио. Ова птица има своје носнице (носдрве) на доњој страни кљуна, док су у ње вид и слух слабије развијени. Разним огледима је утврђено, да се ова птица, при тражењу хране, мирисом поводи. Она при том иде њушкајући као и псето. И чувени *Брем* тврди, да *Киви*, тражећи храну. непрестано кроз носнице смрче. *Брем* и то мисли, да ова птица мора имати и добро развијено чуло пипања, јер она сваки предмет, па и онај који није за јело, врхом свога кљуна пипа. **Р.**

Једна стара крава. У стручним листовима прибележена је једна крава ретке старости. Била је расе Лаванталске а својина председника једне селске општине у Корушкој. Та ретка крава живела је 31. годину. Сваке се године редовно телила и готово сва њена телад употребљена су за приплод. До последњих својих дана јела је добро и музла се. По спољашњем изгледу нико не би веровао да је толико стара, тако се добро држала- — Жене, које ово прочитају, сигурно ће рећи: е баш је била „права крава!“

Ништа под овим небом није ново, — па ни аутомобил не може се похвалати, да је проналазак нашега доба. Ево доказа. По једном писму *Др. Патина*, бившег професора на париском универзитету за време краља Луја XIV., био је још онда аутомобил познат, а ако не овако усавршен као данас. Дотично место у писму, датираном 16. јануара 1645. год., гласи: „Истина је као што нам је саопштено, да се овде бави један Енглез, који на томе ради, да направи кола, која ће без коња, након чудноватом силом, за један једини дан, отићи из Париза до Фонтенебло-а и отуда се вратити, у ком ће се случају много уштедити сена и скупога овса.“ **Р.**

Записници

VII. Седница Управног Одбора Српског Пољопривредног Друштва, одржана 27. марта 1914. год. у Београду.

Били су: председник г. Душан Спасић, чланови управе г. г. Јоца Марковић, Вића Радовановић, Пера Д. Тодоровић, Илија Кремић, Радослав Спасовић и д-р Коста Поповић.

Као гост присуствовао редовни члан г. Мико Спасојевић.

Бележио вршиоц дужности секретара-економ г. Мих. М, Петрић.

1) Чита се записник прошле седнице

Одбор прима.

2) Председник г. Спасић као уредник „Тежака“ и референт за књижевне радове извештава одбор да су 1. и 2. број „Тежака“ за ову год. послати на приказ-углед, па нису од појединаца враћени, те их више нема а нови се претплатници јављају, па моли Одбор за решење да се ова два броја прештампају.

Одбор прима овај предлог и решава: да се 1. и 2. број „Тежака“ прештампају. Коректуру да води члан управе г. Вића Радовановић.

3) Чита се одговор г. Аце Живановића на примедбе по његовим рачунима за путовања у 1911. год. После објашњења г. Председника

Одбор решава: да један ужи одбор у који да уђу чланови управе г. г. Вића Радовановић, Илија Кремић и Радослав Спасовић, провере цео рачун и поднесу одбору извештај.

4) Приступа се избору инспектора референта за подружинске послове и инспекције. Председник предлаже да се пре избора утврде дужности и права изабраног лица па тек онда да се изврши избор, Одбор прима и утврђује следеће:

„Инспектор ће искључиво радити на пословима друштвених подружина и инспекцијама које му буду поверене од стране друштвене управе или председника друштва.

У току ове године има настати да се у свима окрузима како старе тако и нове Србије образују окружне подружине, да се њихов рад саобрази друштвеним привилима, као и да се однос среских подружина регулише према окружним подружинама које постоје или би се оснивале у истим окрузима а саобразно друштвеним правилима.

Инспектору се одређује плата 3600. динара годишње; када путује на име дневнице по 10. динара и подвоз железницом II. а лађом I. класе и километража коју имају државни чиновници. Плата ће му почети тећи од дана када ступи на дужност.

Председник позива Одбор да приступи избору.

Г. Радослав Спасовић изјављује. Сматрам да све донде док се не реши питање о рачуну и његовом путовању 1911. год. г. Аце Живановића не може се сматрати да његова молба постоји. Према томе пошто сем њега има само један кандидат, не треба вршити избор, већ продужити стечај, а ако се ово не би усвојило он ће се уздржати од гласања.

Г. Председник објашњава да је веома потребно, да се инспектор изабере већ и зато, што друштво нема секретара, међу тим послови су се толико умножили да садашње особље друштвено са великим напором једва исте отправља.

Одбор одлучи:

Да се приступи избору и већином гласова изабра г. Алексу Живановића.

5) Председник предлаже да се изабере један ужи одбор који ће се старати за све набавке друштвене.

Одбор прима предлог и решава: да у Одбор за набавке уђу поред председника још и г. г. Вића Радовановић и д-р Коста Поповић.

6) Чита се предлог економа друштвеног о оправци павиљона и ограде око дворишта друштвеног.

Одбор овлашћује свога председника да у договору са Одбором за набавке ове оправке друштвеног имања нареди.

7) Чита се реферат економа друштвеног о мање примљеном воћарском алату, за који сумња да је при прегледу на царинарници нестао, а тако исто и о плужним деловима изломљеним на путу на примљеним плуговима од Сака.

Одбор решава: да се воћарски алат у вредности 10.70 динара расходују, пошто се не може утврдити на који је начин нестао, а плужни делови да се траже од фабрике на попуну.

8) Чита се реферат књиговодства којим пита на који начин да се поступи са новцем у 798 динара добивени као имовина бивше Стишке Пољопривредне Подружине.

Одбор решава: да се овај предмет упути референту за подружнске послове те да ликвидацију подружине провери и поднесе о свему извештај и предлог.

9) Председник предлаже Одбору да се плате особљу друштвеном регулишу на основу буџета друштвеног.

Одбор решава: да се плате-хонорири особљу друштвеном издају по буџету за ову годину, с тим да им повишица важи од 1. јануара ове године.

10) Чита се оставка д-р Велимира Стојковића на чланство у Управном Одбору, с молбом да му је Одбор уважи.

Одоор само прима оставку знању, пошто по правилима он није надлежан за уважавање оставке.

11) Чита се молба Бадњевачке земљорад. задруге, која моли да јој се за њене задругаре даје „Тежак“ у пола цене

Одбор решава: да се како Бадњевачкој тако и осталим земљорад. задругама даде „Тежак“ у пола цене за њине задругаре који се преко задруге претплаћивали буду.

12) Чита се молба надзорника народних школа за срез подунавски, којом моли да се за награду ђацима продужних школа даде извесан број друштвених издања.

Одбор решава: да му се не може по молби учинити, но препоручити му да се обрати министарству народне привреде, или свом окружном одбору.

13. Чита се молба д-р Ђ. Радића којом моли да му Друштво прими и штампа као „Практичне Пољопривредне Поуке“ три његова рада и то: „*Штеточине на воћкама и воћу*“; „*Домаће птице у служби пољске привреде*“; и „*Узимљавање и спремање поврћа за зимњу употребу*“.

Одбор решава: пошто је друштво за ову годину расписало стечај за више пољопривредних поука, те неће бити материјалне могућности да се све три понуђене поуке ове године издаду, то се начелно прима само трећи рад „О узимљавању и спремању поврћа за зимњу употребу“ као најпотребнији и зато се упућује на оцену и реферисање г.г. Душану М. Спасићу и Јоци Марковићу.

Власник за Српско Пољопривредно Друштво, председник:
Душан М. Спасић, начелник Мин. Народ. Привреде, — Душановац.
Одговорни уредник: **Д. М. Спасић**.

Штампарија „Доситије Обрадовић“, Кнегиње Љубице ул. бр. 6. Београд
Димитрија Гавриловића. (Преће А. М. Станојевића).

УНИВЕРЗ. БИБЛИОТЕКА „СВЕТОЗАР МАРКОВИЋ“ БЕОГРАД

Г. Г. Претплатницима „ТЕЖАКА“

Услед тога, што Тежак има сада много више претплатника, но што се у почетку ове године штампао, многим претплатницима није послат 1. и 2. број Тежака од ове године.

Уредништво је накнадно одштампало ове бројеве и моли претплатнике, нарочито војна надлештва и земљорадничке задруге, којима горњи бројеви нису послати, да јаве Уредништву, да им се накнадно пошаљу. 1—2

Уредништво „Тежака.“

ПЛАВИ КАМЕН најбољи квалитет, са 99·5% сулфата бакра.

РАФИЈА најбоља „Мајунга“ у дугим и белим витицама.

СУМПОРНИ ПРАШАК помешан са 5% пл. камена може се добити у свима количинама код Српског Пољопривредног Друштва у Београду.

Пренос поштом бесплатно. 1—2

УПОТРЕБА ВЕШТАЧКИХ ЂУБРЕТА

Да би вештачка ђубрета могла потпуно да дејствују и даду све оно, што пољопривредник с правом очекује од њих, потребно је, *да земља буде добро обрађена, да семе буде добро и сви послови пажљиво и на време извршени.*

Сва обавештења о употреби вештачких ђубрета и практичне књижице, у којима је просто и јасно описано шта су то вештачка ђубрета, кад и како их треба употребљавати, могу се добити **бесплатно** код г. Миодрага Обреновића, агрикултурног инжињера. Милоша Великог улица бр. 70. Београд.

12—12

ШУМАДИЈА

ПРВО СРПСКО ДРУШТВО ЗА ОСИГУРАЊЕ И РЕОСИГУРАЊЕ

(УСТАНОВА ПЕНЗ. ТРГ. ФОНДА)

СА КАПИТАЛОМ ОД

ДИН. 1,000.000

ОТПОЧЕЛО ЈЕ РАД И ВРШИ ПОСЛОВЕ ОСИГУРАЊА:

1) Људског живота, на случај смрти и доживљења, на случај инвалидитета, осигурава мираз женској и капитал мушкој деци, осигурава породицама пензије, ренте, посмртнине и т. д.

2) Имовине, у случају пожара, грома и експлозије.

3) Стакла, излоге, у случају ломљења и разбијања.

*Услови **„Шумадије“** за осигурање живота и имовине у случају пожара састављени су по најсавременијим принципима науке о осигурању и савременога законодавства, тако да су по њима осигураници потпуно заштићени. Ове услове прегледало је и одобрило Министарство Народне Привреде.*

*Полисе пожара **„Шумадија“** прима Управа Фондова и Хипотекарна Банка Трг. Фонда као супер-гаранцију при давању зајмова.*

Полисе живота прима Мин. Војно као кауцију при женидби официра.

Сва ближа обавештења даје Управа у Београду и друштвени повереници у унутрашњости.

Стан: Јакшићева улица број 8.

„ШУМАДИЈА“

Прво Српско Друштво за Осигурање и Реосигурање

Управник — Председник Управе

Др. Зоран Марковић — Коста Др. Ризнић

„Србија“

ПРВО СРПСКО ДРУШТВО ЗА ОСИГУРАЊЕ У БЕОГРАДУ

(УГАО КЊЕГИЊЕ ЉУБИЦЕ И КНЕЗА МИХАИЛА)

ДРУШТВО ГАРАНТУЈЕ ОВИМ СРЕДСТВИМА:

1) друштвени капитал	1,000.000.—	Динара
2) фондови резервних премија . .	1,733.664·57	„
3) остали фондови	337.182·—	„
4) непокретно имање звано „Хајдук Вељко“ и „Мали Војник“ . .	876.783·06	„

Исплаћена осигурања до 1 децембра 1913 г. износе:

а) у одељењу живота	498.000·—	Динара
б) у одељењу пожара	392.000·—	„

„Србија“ је прво и једино српско друштво за осигурање које исплаћује дивиденду осигураницима

Друштво „Србија“ врши под веома повољним и десетогодишњим сопственим радом утврђеним најсолиднијим условима ова осигурања:

1) Осигурања живота на случај смрти и доживљења; мираза женској и капитала мушкој деци; и пензије породици по нарочитој тарифи.

2) Осигурања противу пожара: зграда, покућанства, робе, индустријских предузећа.

3) Осигурање стакла и огледала од ломљења и других штета.

4) Осигурања од несрећних случајева.

Полисе друштва „Србија“ од осигурања живота служе официрима као кауција при женидби.

Полисе Друштва „Србија“ за осигурање зграда против пожара прима Управа Фондова и Хипотекарна Банка Трговач. Пенз. Фонда као супергаранцију при давању зајмова.

Ближа обавештења даје бесплатно Управа „Србије“ у Београду, а у унутрашњости новчани заводи, овлашћени агенти и повереници за осигурања.

1— **ДРУШТВЕНА УПРАВА**